Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT — פרייז 35 גראָשען — הײַנט 16 זייטען.

נייער פאָלקסבלאַט

אומפּאַרטייאישע פּאָליטיש-געזעלשאַפטליכע טאָג-צייטונג

Nr. 161 | Łódź, Piątek 12 lipca 1929 | זיבעטער יאהרגאנג | לאָדז פרייטאג, ד' תמוז תרפ"ט | № 161

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 24-71. | אַדרעס פון רעדאַקציע און אַדמיניסטראַציע: לאָדז, פּיעטריקאָווער 21, טעל. 24-71

ענגער ווי אין קברים
לעבען מענשען אין באַלוט
ריהרענדע בילדער פון מענשליכען עלענד
(ספּעציעלע פאָטאָגראַפיעס אויפנאַהמען און שילדערונגען פאַר'ן „נייעם פאָלקסבלאַט")

לאָדז — די שטאָט פון אַרבייט און ענערגיע, די שטאָט וואָס גרויסט זיך מיט איהר פענאָמענאַל-שנעלער ענטוויקלונג; די שטאָט פון בולטען קאָנטראַסט פון רייך און אָרים; די שטאָט פון צעהנדליגער, אפשר הונדערטער קוימענס און צעהנדליג און הונדערטער טויזענדער אַרבייטער, די שטאָט פון שטענדיגען הו-האַ און אימפעט פון רויך אין שטויב האָט זיך אַליין פערגעסען.

די איינוואוינער פון דער דאָזיגער וואונדער-שטאָט קוקען נאָר 4 איילען פאַר זייער נאָז און זעהען נישט מעהר, אָדער ווילען גאָרנישט זעהען. זיי מאַכען זיך פערגעסען אין אַלעם, וואָס קען זיי עגמת-נפש און חרפה פערשאַפען און פערדעקען אַלץ אַזוי איידעל, פערשטיקען אַלץ אַזוי דיסקרעט. ס'מוז אָבער צו דער אומ־שנער בלינדקייט נעהמען אַ סוף, מען מוז אָנהויבען אויפצודעקען דעם בלאָטער, וואָס אייטערט אויף דער שטאָט לאָדז און איהם היילען.

דער בלאָטער איז באַלוט.

אָבער דער בלאָטער באַלוט האָט אויף זיך אַליין נאָך אַ שרעקליכע מכה — דאָס איז די וואוינונגס-פראַגע. די שרעקליכע בעדינגונגען אין וועלכע לעבעדיגע מענשען וואוינען דאָרט, וואָלט אויף אַ וועלט-אויסשטעלונג פון מענשליכען פיין, זיכער פערנומען דאָס ערשטע אָרט. נאַרעס פאַר הינד, אין דער וועלט, זענען פיל בעקוועמער, גערוימער, ליכטיגער, ציכטיגער און שעהנער ווי מענשליכע וואוינונגען אויף באַלוט, שטייגען פאַר טויבען, אין דער וועלט, זענען לופטיגער און בעסער ווי די „וואוינונגען", וואו ס'לעבען זיך אויס קליינע אומשולדיגע קינדער אויף באַלוט.

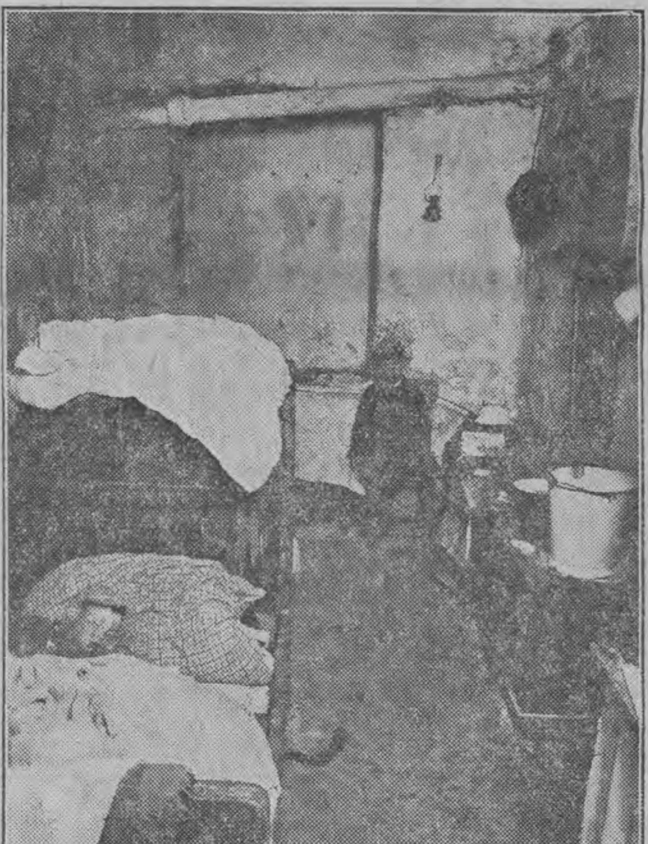

קעלער-שטוב אויף פעפער גאַס 19.
פאָט. ה. סראָקאָ.

מיר ווילען דעם בלאָטער אויפדעקען, מיר ווילען אַרויסשטעקען נאַקעט, פאַר דער גאַנצער וועלט, דאָס דאָזיגע אומגליק, אפשר וועלען די איינוואוינער פון אונזער שטאָט אַרויס פון זייער גלייכגילטיגקייט, אפשר וועלען זיי אויפהערען צו פערהוילען, דאָס וואָס דריקט, אפשר וועלען זיך די מאַסגעבענדע ספערען אָפּרופען, אפשר...

זאָלען אונזערע פערצייכנונגען זיין דער לעבעדיגער דאָקומענט, וועלכער זאָל שטעהן פאַר די אויגען פאַר אונז אַלעמען און אונז נישט לאָזען רוהען און זאָלען די דאָזיגע פערצייכנונגען זיין דאָקומענטען פאַר אונזערע שפּעטערדיגע דורות, כדי זיי זאָלען וויסען ווי אַזוי מ'דאַרף נישט דערלאָזען צו וואוינען לעבעדיגע און לעבענסלוסטיגע מענשען.

מיר קומען אַראָפּ מיט אונזער פאָטאָגראַף ה' סראָקאָ אויף באַלוט. ס'איז אַבסאָלוט נישט נייטיג, אַז מיר זאָלען זיך ספּעציעל נאָכפרעגען אויף די נאַרעס, וואָס הייסען וואוינונגען. מיר קענען געהען פון הויז־צו־הויז און פילמעווען און פאָטאָגראַפירען.

קעלער-שטוב אָהן פענסטער און אָהן פּאָדלאָגע

מיר געהען אַריין אין הויף אויף פעפער־גאַס 19. אַ גרויסע מויער אין וועלכע עס וואוינט אַן־אונגעגדליכע צאָהל לאָקאַטאָרען. לויטער יודישע אַרבייטער און דעריבער פערשטעהט זיך, די אָרימקייט אַליין, אויפ'ן הויף געפינט זיך אַן'אַריינגאַנג אין אַ קעלער־וואוינונג און מיר געהען דאָרט אַראָפּ. דאָרט וואוינט אַ טרעגער מיט זיין ווייב און קליינע קינדער. די שטוב איז 5 איילען לאַנג, 3 איילען ברייט, אָהן אַ פענסטער, אָהן אַ פּאָדלאָגע. דאָס איז אויסערליך די „וואוינונג" פון דעם טרעגער.

דאַרף מען נאָך דערצעהלען, אַז די מויז זענען שטאַרק ברוגז אויף דעם טרעגער, וואָס ער האָט פערנומען זייער אייגענטליך אָרט?

פון וואַנען נעהמט זיך לופט אין דער דאָזיגער וואוינונג?

דאָס ווייסען מיר אליין נישט און איבעריגענס איז מאַקע דאָרט קיין לופט נישט פערהאַן. ליכט — איז אויך נישט פערהאַן, ס'איז דעריבער נישט קיין וואונדער וואָס די שטאָטישע פּאָגאָטאָוויע און די פּאָגאָטאָוויע פון „לינת הצדק" קען שוין זעהר גוט דעם אַדרעס. צוליב די אָפטע אַנפאַלען פון אסטמא, וואָס דער טרעגער בעקומט, ווען ער „רוט" זיך אויס אין זיין „דירה" נאָך דער שווערער טרעגער־אַרבייט אויפ'ן מאַרק.

אַ קינד שלאָפט בייטאָג אין פינסטערען קעלער

און די קינדער? איינס האָבען מיר געטראָפען שלאָפענדיג אין מיטען־טאָג מיט טריבע, רויטע אויגען פון דער פינסטערניש אין קעלער, דאָס צווייטע — מיט קרומע פיסלעך און געשוואָלען פּנים'על פון דער פייכטקייט פון דער ליימענער פּאָדלאָגע. און פון רעגען־וואַסער.

די פרוי און מאַמע, איז די אשת חיל, נעהמט פערליב ווי ווייט ס'איז מעגליך, אָרגט פאַר דער שטוב, שטעלט אונטער ציגעל אונטער דעם איינפאַלענדען בעט אָדער בענקעל, קאָכט אַ ביסעל וואַסער אויף דע סקיכעל וואָס געפינט זיך אין דער דאָזיגער דירה און וויינט זיך אויס די אויגען:

— דער אויבערשטער וועט העלפען, מיר וועלען אויך נאָך וואוינען אין אַ שטוב אויף אַ שטאָק, גלעט די קינדער אין הויכט זיי ווינטער אין די הענטלעך אַריין און שיקט זיי זומער אויפ'ן הויף.

אָפטע פערפלייצונג אין קעלער

און, אַז ס'רעגענט ווערט טאַקע די דירה פול מיט וואַסער און שכנים שטעהען מיט די עמערס און קוואַרטען און שעפען אויס דאָס וואַסער ביז ס'קומט נישט אַ נייער רעגען, פאַר דער דאָזינער דירה הייסט זיך דער ווירט צאָהלען פּינקטליך דירה־געלד און מאַמער געהען אַדורך 2 קוואַרטאַל און מ'בעצאָהלט נישט, בעקומט ער אַן עקסמיסיע. האָט דאָך נישט דער געזעץ־געבער און נישט דער ריכטער אָנגעקוקט אַזעלכע דירות אין זייער לעבען...

אַ שטוב נעבען קלאָזעט און אונטער די טרעפּ

פון דאָרט געהען מיר אויף פעפער־גאַס 18, דאָרט נעבען קלאָזעט געפינט זיך הינטער אַ טרעפּ אַ טיר אין מעטער הויך. פון דער ווייטענס מאַכט דאָס אַן'איינדרוק פון אַ קאַמער, אָבער ס'ווייזט זיך אַרויס, אַז דאָס איז די דירה, פון אַ בלאָכאַרזש מיט זיין פרוי און 4 קליינע, נאָר קליינטשקע קינדער. מיר קומען אַריין אין מיטען העלען טאָג און זעהען גאָרנישט, פינסטער ווי אין אַ גרוב, מיר שטויסען זיך אָן אויף אַ באַליע, אַ בענקעל, אַ בעט און ענדליך אויף אַ מענש. מיר צינדען אָן אַ ליכט און זעהען זיך ערשט אַרום אין דער וואוינונג: אַ פּשוטע הילצערנע קאַמער מיט אַ משופּעדיגען דאַך, אָהן פּאָדלאָגע, איז אַלץ. די פרוי פון דעם בלאָכאַרזש שטעהט אין דער פינסטער און וואַשט ביי אַ באַליע מיט עפּעס אַזעלכע זאַכען, וואָס דאַרפען אָנגערופען ווערען וועש. דער בוידעם איז אויך אין דערזעלבער „שטוב", די קיך — אויך דאָרט און פיר לונגען־קראַנקע קינדער אויך.

וועגען דעם אמת, איז נישט אונמעגליך פאַר מענשען צו פערשטעהן ווי אַזוי מ'האַלט אויס אין דעם דאָזיגען קבר כאָטש איין טאָג, אָבער עס דרעהען זיך אַרום דאָרטען זעקס שאָטענס פון מענשען, דער בעל־הבית אַליין ערשט אָהיימגעקומען פון אַ 10־וואָכעדיגע קוראַציע אין שפּיטאָל.

און פאַר דעם דאָזיגען קבר צאָהלט מען דירה־געלד 17 גילדען אַ קוואַרטאַל, דער ווירט פערלאַנגט אַ הוספה פון 10 גילדען אַ קוואַרטאַל, אויב נישט — דראָהט ער מיט עקסמיסיע.

שטוב אונטער די טרעפּ אויף פעפער גאַס 18.
פאָט. ה. סראָקאָ.

אורטייל אין פראצעס פון דאקומענטן=פעלשער

בערלין, 11 (אטע) אין פראצעס פון די דאקומענטן-פעלשער, האט דאס געריכט נעכטען ארויסגעטראגן א אורטייל, לויט וועלכען ארלאוו און פאוולאנאווסקי זענען פערמשפט געווארען צו 4 חדשים תפיסה.

די אנדערע בעשולדיגטע זענען בעפרייט געווארען.

פערשווינדען פליהער

לאנדאן, 11 (ספ.טעל.) פון דעם אעראפלאן וואס מאכט די רייזע טשיקאגא—בערלין—ווארשא איז ווידער פערלוירען געווארען יעדע שפור.

ענגלאנד בענייט דיפלאמאטישע בעציהונגען מיט די סאוויעטען

לאנדאן, 11. (אטע) דא קורסירען קלאנגען, אז די ענגלישע רעגירונג וועט נאך די טעג אנהויבען שריט, מיט'ן ציל צו צושטעלען אינטער-האנדלונגען וועגען בענייען די דיפלאמאטישע בעציהונגען מיט רוסלאנד.

די ענגלישע רעגירונג וועט אין דעם ענין ארויסשיקען א קאמוניקאט צו דער סאוויעטען-רעגירונג.

אין די פאליטישע קרייזען ערווארט מען, אז נאך אין סוף פון היינטיגען חודש וועלען קומען קיין לאנדאן פארשטעהער פון די סאוויעטען און פיהרען דירעקט אונטערהאנדלונגען מיט'ן אויסערן-מיניסטער הענדערסאן.

אמעריקאנער געזאנדטער ביים מיניסטער צאר

ווארשא, 11 (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) דער יוסטיץ מיניסטער צאר, וועלכער פערטרעט איצט דעם פרעמיער-מיניסטער, האט היינט אויפגענומען דעם אמעריקאנער געזאנדטען סטעטסאן.

די אמעריקאנער דעלעגאציע קיין רוסלאנד

ווארשא, 11 (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) די טעג פאהרט אדורך ווארשא די דעלעגאציע פון די אמעריקאנער אינדוסטריעלער בראש מיט ראקפעלערס זוהן וועלכע פאהרען קיין סאוויעט-רוסלאנד. ווי מ'גיט אונז איבער וועלען געמאכט בעמיהונגען אז די דעלעגאציע זאל זיך פערהאלטען אין ווארשא כאטש אויף 48 שעה.

ווענען עוואקואיר'ען דעם רהיין=געביט

פאריז, 11. (ספ.) דער פיהרער פון די פראנצויזישע ראדיקאלע ראללאריע, פרומערעט, דרגו אין זיין ארגאן „לא רעפובליק" רעדט וועגען עוואקואירען דאס רהיין-געביט, וואס זיך דרויס, אז די פראנצויזישע חיילות דורבאוים עוואקואירען דאס רהיין-געביט. עס איז א חווק — זאגט דעללאריער — ווען מען מיינט אז עטליכע פראנצויזישע פולקען וועלען האבען דעם כוח צו צווינגען דייטשלאנד זי זאל בעצאהלען די חובות.

מוסאליני פאהרט קיין לאנדאן

לאנדאן, 11. (ספ.) די קומענדיגע וואך וועט קומען קיין לאנדאן דער איטאליענישער דיקטאטאר מוסאליני, וועלכער וועט דארט ווייל'ן נישט אפיציעל א קורצע צייט.

אפיציעל ווייס מען איבער, אז די סיבה פון זיין קומען וועט זיין דאס בעוועגן די לופט-אויס-שטעלונג, וואס עפענט זיך דעם קומענדיגען דינסטאג.

א געהיימער מארד

ווארשא, 11 (טעלעפאניש) היינט איז אויף זוויעזשיניעצקא 9 ערמארדעט געווארען די 40 יעהריגע מאריא בעלינסקא.

ווער עס האט אויסגעפיהרט דעם מארד, ווייסט מען נישט.

די נייעסטע פערפומען

טואלעט-זייפען, קעלנישע און בלומען-וואסערן, פודערן

אלערהאנד קאסמעטיק אינ- און אויסלענדישע

עמפפעהלט צו קאנקורענץ-פרייזען די איבעראל בעקאנטע

PERFUMERJA

I. DRUKIER, ŁÓDŹ

11 Zawadzka 11 Tel. 75-92

אכטונג ה"ה פריזיערס! בלומען=וואסערן נאר 3.20 א קילא, ראזיר-זייף „פיקסין" 7.50 א קילא,

אויך אלערליי שטאהל-ווארען און פלאטין. בעמ.: פאר ענגראסיסטען ראבאט.

בעקאנטמאכונג.

דער אליין-פערקויף פון אלע סארטען

בראק, סעקונדא און רעשטען

פון דער פאבריק:

אקציען=געזעלשאפט ל. אייטינגאן און קאמפ. לאדז

געפינט זיך ביי

ס. רוסינאוו לאדז, צעגעלניאנא גאס 24

Dr. med.

M. Rubinlicht

אינערליכע און קינדער=קראנקהייטען.

ווסכאדניא 23, טעל. 68-00

נעהמט אן פון 12—2 מיטאג און פון 7—8½ אוו.

Dr. DONCHIN

מאגידסקי 1, טעלעפאן 9-97

ספעציאל-ארצט פאר אויגענקראנקהייטען

נעמט אן טעגליך פון 10—1 מיטאג און 4—7 נ.מ.

זונטאג פון 10 ביז 1 בייטאג.

CIECHOCINEK

„Wiktorja" ווילא — וולאצלאווסקא-גאס

Dr. med. W. Łaski

אינערליכע און קינדער=קראנקהייטען

נעמט אן פון 1-טען יוני 1929. 8772

Dr. med.

L. Pikielny

ארצט

ספעציעל ארצט פאר נירי

בלאזען-און הארן - קראנק

NAWROT 8

tel. 19-90

עמפפאנגט פון 4—7 אוו.

נעמט אויך אן אין דער לעטשניצע „Zdrowie"

נארוטאוויטשקא 3 פון 12½ ביז 2 ביי טאג

השבת אבדה.

ס'איז פערלוירען געווארען א וועקסעל אויף 50 זל. אויסגעשטעלט פון י. לענטשיצקי, אורדער י. שאנטאל, צאהלבאר דעם 20/7 ד. ה. דער וועקסעל ווערט ערקלערט פאר אומגילטיג. אפצוגעבען צו

ישראל שפייזער

פאלודניאווא 9. 8:72

מאשין-לעבער

ווערען אויסגענעהט

נארדמאן ציגל-גאס 29.

Z intencji zaślubin

p. ANDZI TENCERÓWNY

z p. JAKÓBEM SZTERNFELDEM

życzymy pomyślnej i szczęśliwej przyszłości. 8285

Josek i Heniek Kaliński.

דאנקזאגונג.

דערמיט דריק איך אויס מיין בעסטען דאנק דער געעהרטער פערוואלטונג פון בעקער-צעך (ווסכאדניא 57) פאר זייער ערפאלגרייכער אינטערווענץ ביי דער העכערער מאכט און א דאנק וועלכער מ'האט מיר צוריק געעפענט מיין בעקעריי.

מ"ט אכטונג אברהם יצחק סקארופא

פלאץ קאשטשעלני 8. 8272

האנטווערקער-פאריין, אגראדאווא 9

אכטונג, דאמען=מאגאזין=שניידער — מיטגלידער און נישט-מיטגלידער!

זונטאג, דעם 14. יולי ד. י. 6 אין אווענד

וויכטיגע פערזאמלונג

וועגען דער צוגרייטונג צום ווינטער-סעזאן.

מיטגלידער און נישט-מיטגלידער דארפען אלע קומען. 8294 די פאך=קאמיסיע.

אכטונג לעטניקעס!

אין ווישניאווא-גורא

ביי ט. יאמניק, ווילע בענדעטאוויטש, נעבען פעלדשער יאנוצקא, בעקומט מען יעדען טאג פון 8 א זייגער פריה, דעם

„נייעם פאלקסבלאט"

לויט פערלאנג — ווערט אויך אבגעשיקט א היים.

א מנהל

מיט 12-יעהריגע פראקטיק אין א גרויס טראדיציאנעל חדר זוכט אנ'עהנליכען פאסטען עווענטועל א שותף צו עפענען א חדר אין א גרויסער שטאט.

ABRAMOWICZ, Łódź

Aleksandrowska 14.

א קוואליפיצירטער

בוכהאלטער

(בילאנסיסט), פערטרויאונגס-מענש, זוכט א פאסטען געגען מעסיג געהאלט, עווענטועל אויף שעה'ן. אפערטען אונטער „K" אין אדמ. 8878

א גרויסע זוניגע

שטוב און קיך

פראנט, 1. שטאק, אין צענטרום, זאפארט איבערצוגעבען.

צו ערפאהרען אין אדמ.

א קנאפ-פאבריק

איינריכטונג מיט אלע צובעהערען, איז איבערצוגעבען. צו ערפאהרען נאוואמיעסקא 21, ביי שילדוואך, אין דער שלאסעריי פון 12 ביז 1.

פערמעגליכע עלטערן

פון דערוואקסענע קינדער בעטען, עס זאלען זיך מעלדען שדכנים, וואס פערקעהרען אין בעסערע המזער. אפערטען אין אדמינ. פון „נייעם פאלקסבלאט" אונטער „ZARAZ" 8280

עלעגאנטע פרויען

נוצען אויס דעם בילינגען אויספערקויף פון פערשידענע מאדערנע פאלקעס בעטערקונג עס ווערען אנגענומען בעשטעלונגען אויף די לעצטע מאדערנע קינסטליכע שרינדען קאנסטאנטינער 15, אין הויף, רעכטס, ערשטער איינגאנג, ערשטער שטאק.

Dr. med.

W. EYCHNER

גינעקאלאג-אקושער

נאוואמיעסקא 11.

טעל. 84-72

נעהמט אן פון 6—8 אוונט.

וויכטיג נייעס!!!

פאר די איינוואוינער פון דער נאוואמיעסקא=גאס און אומגעגענד!

דער בעוואוסטער כשר'ער רעסטאראן

י. רייכמאן, 28 נאוואמיעסקא 28 טעל. 45-97

גיט ארויס צום איצטיגען זומער-סעזאן

געשמאקע און געזונדע מיטאגן פון 2.25 זל. אן

צו אוונדברויטען גיב איך ארוס טעגליך וועמפלעך מיט קישקע, טשולענט, גולאש, גראשלעך א. אז. וו.

דער בופעט איז פערזעהען מיט די בעסטע פרישסטע צובייסען.

אריגינעלער אקאשימער ביער אויפ'ן ארט.

שנעלע און סאלידע בעדינונג.

לאדזער קרעדיט=באנק

ביים קליינהענדלער-פעראיין, פיעטריקאווער 6.

דערמיט מאכען מיר בעקאנט אלע אונזערע מיטגלידער, אז עס ווערען

ארויסגעגעבען הלוואות

און מיר בעטען צו קומען זיך פערשרייבען אויף הלוואות, יעדען טאג פון 9—2 און פון 4—6 נאכמ. אויך ווערען ערלעדיגט אלערליי באנק-אפעראציעס, ווי: דיסקאנטא, אינקאסא א.א. 6878 די פערוואלטונג.

יודישעס באנק=הויז

Boris Sokolower

BANKGESCHÄFT

DANZIG, Langenmarkt Nr. 26, – Telefon 265-30

Telegrammadresse: „INTERNA". — P. K. O. Nr. 191275. Gegr. 1920

אינקאסא פון וועקסלען, פראכטען און דאקומענטען אויף דאנציג, אלעס ווערט תיכף ערלעדיגט אויף ביליגע בעדינגונגען, געלד-איבערזענדונגען אין דער גאנצער וועלט

ספעציעל ביליגע קאנדיציעס פאר אלע יודישע בענק

קארעספאנדענץ ווערט געפיהרט אין פאלגענדע שפראכען: יודיש, פויליש, דייטש, רוסיש, ענגליש און פראנצויזיש.

עפענטליכע אויפפאדערונג!

דער צענטראלער יודישער האנדוו. פערבאנד אין לאדז און אומגעגענד, פאלודניאווא 4

פאדערט דערמיט אויף דעם

דעטאליסטען=פערבאנד

אין לאדז, פיעטריקאווער 69

צו ענטפערען אויף דעם בריף פון 5 ד. ח. וועגען א געמיינזאמער קאנפערענץ, אויף וועלכען מיר האבען קיין ענטווארט נישט בעקומען.

די פערוואלטונג.

שוועדען-אַמעריקאַ און אַמעריקאַ-רוים

שוועדישע פליהער אַרויסגעפלויגען קיין אַמעריקאַ און אַמעריקאַנער פליהער אָנגעקומען קיין רוים

לאָנדאָן, 11. (אַטע) פון העיקאַיק מעלדעט מען, אַז 2 שוועדישע לופט־פליהער זענען נעכטען 4 אַ זייגער נאָכמיטאָג אָפּגעפלויגען קיין אַמעריקאַ. די רייזע איז ... אָרגעקומען כמעט אומגעריכט.

די אַטמאָספערישע בעדינגונגען זענען גינסטיגע. איינער פון די פליהער אַרענבערג, האָט ערקלערט אַז אויב די רייזע קיין אַמעריקאַ וועט זיך איינגעבען, וועלען די פליהער אויף דעמועלבען עראָפּלאַן אויך פליהען צוריק ... אַמעריקאַ קיין שוועדען.

רוים, (יט"א) דער עראָפּלאַן „פאַטפינדער" וועלכער איז אַרויסגעפלויגען פון אַמעריקאַ קיין אייראָפּאַ איז בשלום אָנגעקומען אויף דעם פליהפלאַץ ליט אָריאַ. די אַמעריקאַנער לופט־פליהער זענען ... אָסטיש אויפגענומען געוואָרען דורך דעם גרויסען פערזאַמעלטען עולם.

צוליב דעם גרויסען נעפעל האָט דער עראָפּלאַן פערבלאָנדזשעט און אָנגעקומען קיין רוים מיט אַ פערשפעטיגונג פון פינף שעה.

אויפ'ן פליהפלאַץ איז אויך געקומען מוסאָליני. אַ האַלבע שעה פאַר'ן אָנקומען פון די אַמעריקאַנער פליהער, איז מ. מוסאָליני אַוועקגעפאָהרען, ווייל ער האָט פערלוירען די האָפנונג, אַז די רייזע זאָל זיך האָבען איינגעגעבען. באַלד נאָך זיין אַוועקגעהן האָט זיך אָבער דער „פּאַטפינדער" בשלום אַראָפּגעלאָזען אויפ'ן פליהפלאַץ.

טראָצקי ווערט נישט אַריינגעלאָזען קיין לאָנדאָן

לאָנדאָן, 11 (אַטע) דער פּאַרלאַמענטאַרישער בעריכטסאַמלער פון „דיילי עקספּרעס" שטעלט פעסט, אז דער ענגלישער קאַבינעט האָט אויף זיין נעכטיגער זיצונג ענדגילטיג אָפּגעוואָרפען די ביטע פון טראָצקי צו געבען איהם אַ וויזע אַריינצופאָהרען קיין ענגלאַנד.

קאָמוניסטישע פּראָקלאַמאַציעס געגען מ. מאַקדאָנאַלד'ן

חיפה, (יט"א) פּאָליציי האָט אַרעסטירט צוויי יונגעלייט און איין מיידעל פאַר פערשפּרייטען קאָמוניסטישע אויפרופען געגען דער מאַקדאָנאַלד־רעגירונג.

פריינדשאַפט-אָפּמאַך צווישען פראַנקרייך און שפּאַניען

פּאַריז, 11. (אַטע) דער אויסערדמיניסטער בריאַן און דער שפּאַנישער אַמבאַסאַדאָר קוויאַן דעלעאָן, האָבען אונטערגעשריבען אַ פריינדשאַפט אָפּמאַך צווישען שפּאַניען און פראַנקרייך. ביידע צדדים האָבען זיך פערפליכטעט אַלע פראַגען וואָס קענען נישט ענטשידען ווערען אויפ'ן געוועהנליכען דיפּלאָמאַטישען וועג, איבערצוגעבען דעם אינטערנאַציאָנאַלען טריבונאַל.

געהיימניספולער אונטערצינדער וויל אוועקלאָזען מיט'ן רויך א יודיש הויז

דער ווילנער אויספאָרשונגסאַמט פיהרט איצט אַן אויספאָרשונג וועגען פאָלגענדער געהיימניספולער געשיכטע מיט אַן אונטערצינדער.

מיט עטליכע וואָכען צוריק האָט דער יודישער הויזאייגענטימער מענדעל בליאַכער (סובאָטשנאַיאַ 41) געמעלדעט דער פּאָליציי אַז אַן אומבעקאַנטער אונטערצינדער האָט געוואָלט אונטערצינדען זיין הויז. ער האָט דאָס אָבער בעצייטענס בעמערקט און איר בערגעשטעקען דעם אונטערצינדער. וועלכער איז נעלם געוואָרען. ס'איז תיכף אָרגאַניזירט געוואָרען אַ געיעג, אָבער אָהן רעזולטאַט.

די טעג האָט ווידער עמיצער אונטערגעצינדען בליאַכערס הויז. אַ דאַנק דעם, וואָס מען האָט די שרפה בעצייטענס בעמערקט, איז געלונגען צו ליקווידירען. דעם אונטערצינדער איז דאָס מאָל געלונגען נעלם צו ווערען. אַן ענערגישע אויספאָרשונג ווערט געפיהרט.

בעת'ן אורלויב

קענט איהר אונבעזאָרגט די פרייד פון אַ זונבאָד געניסען, אויב איהר וועט אַנווענדען

LESCHNITZER

קרעם און זייף

געגען זומער-שפּרינגלעך

דאָס זענען וויסענשאַפטליך אויסגעפּרובטע פּרעפּאַראַטען פון ערפאָלגרייכער ווירקונג. צו בעקומען אין אַפּטייקען און סקלאַד-אַפּטעטשנעס. קרעם 3.15, זייף 2.30 זל. וואו נישט, דירעקט בײַ

Apotheker **Drancz & Co.** Bielsko.

אויפרייס אין אַ פאַבריק

אָדעס, 11 (ספּעצ. טעל.) אין דער היגער קאַוטשוק-פאַבריק איז פאָרגעקומען אַן אויפרייס בעת וועלכען עס זענען אומגעקומען 11 אַרבייטער.

וויכטיגע פּוילישע בעראַטונגען אין פראַנקרייך

וואַרשאַ, 11. (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט).

ווי בעקאַנט געפינט זיך איצט דער געוועזענער פּוילישער פּרעמיער אין לאָזאַן.

נעכטען איז ער טעלעגראַפיש אַרויסגערופען געוואָרען קיין פּאַריז, וואו ס'געפינען זיך איצט די הויפּט־פיגורען פון דער איצטיגער פּאָליטישער וועלט אין פּוילען — פּרעמיער שוויטאַלסקי, פּולקאָווניק סלאַוועק א.אַנד. ווי מ'גיט איבער זאָל דאָס זיין אין צוזאַמענהאַנג מיט די קלאַנגען וועלכע האָבען זיך לעצטענס פערשפּרייט, אַז באַרטעל טראַכט זיך אַרום מיט פּלענער וועגען שאַפען אַ נייע פּאַרטיי.

די פערהאַנדלונג טרעט אַריין אין קראַפט 3 טעג נאָך דער פערעפענטליכונג.

פערבאָט אַריינצופיהרען קאַשע

וואַרשאַ, 11. (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט).

אין „רזשעטשניק אוסטאַוו" איז פערעפענטליכט געוואָרען אַ פעראָרדנונג וועגען פערבאָט אַריינצופיהרען קאַשעס קיין פּוילען דער פערבאָט איז נישט חל אויף גרעטשענע קאַשע.

אויפגעריסען א גראַנאַט צווישען קינדער

קאַטאָוויץ, 11. (ספּ. טעל.) היינט איז אַרום געווען בעת פאַר דער קירך אין מאַלאַ דאַמבראָווקאַ איז געווען אַ גרויסע בעוועגונג אין פון אַ גרופּע קינדער אַרויסגעוואָרפען געוואָרען אַ גראַנאַט, וועלכע האָט אויפגעריסען און שווער־פערוואונדעט דריי פּערזאָן.

די אויספאָרשונג האָט פעסטגעשטעלט, אַז דאָס 11־יעהריגע יונגעל לעאָן מאַטליק האָט געפונען ערגיץ א פראַנצויזישען האַנד־גראַנאַט און צוזאַמען מיט זיינע חברים אַזוי לאַנג מאַניפּולירט מיט איהם ביז דער גראַנאַט האָט אויפגעריסען און געבראַכט צו דער קאַטאַסטראָפע.

בייערישער קהלות-פערבאַנד

בערלין, (יט"א) אין אשאַפענבורג האָט פערענדיגט זיינע בעראַטונגען דער פערבאַנד פון יודישע קהלות אין בייערן. עס איז אויסגעאַרבייט געוואָרען דער בודושעט פון פערבאַנד אויפ'ן יאָהר 1929. אין בודושעט איז פאָראויסגעזעהען אויך אַ געוויסע סומע פאַר'ן קרעדיטפאָנד.

געשטאָרבען אינזשיניער יעקב טראַכטענבערג

תל-אביב, (יט"א) אין עלטער פון 43 יאָהר איז געשטאָרבען אינזש. יעקב טראַכטענבערג, איינער פון די אינזשעניערען פון דער רוטענבערג־געזעלשאַפט. דער פערשטאָרבענער איז געקומען קיין ארץ־ישראל אין 1923 און איז געווען בעקאַנט אַלס איינער פון די אַנערקענטסטע עקספּערטען פון דער ארץ־ישראל־אינדוסטריע.

שוידערליכער קיז=מאָרד

שוויגער דערשטעכט איהר שנור

וואַרשאַ, 11 (טעלעפ.) היטער גריצע האָבען געהאַט אַ גרויס גוט די ברידער מיכאל און יוזעף דזוקאָווסקי. צווישען ביידע ברידער זענען פאָרגעקומען סכסוכים אויפ'ן מאַטעריעלען באָדען. דערביי האָט מיכאל געהאַט די אונטערשטיצונג פון דער מוטער, אַ 70־יעהריגע זקנה.

נעכטען ביינאַכט האָט מיכאל בעוואָפענט זיך מיט אַ ביקס און דער אַלטער מוטער מיט אַ באַגנעט, און ביידע זענען אַריבערגעגאַנגען צו יוזעפ'ן.

אַריינקומענדיג אין צימער, האָט מיכאל געעפענט אַ שיסעריי און האָט צוועקגעלעגט דעם ברודער אַ טויטען אויפ'ן אָרט.

די פרוי פון געהרג'עטען האָט געוואָלט ראַטעווען איהר מאַן, עס האָט איהר אָבער פערשטעלט דעם וועג די אַלטע שוויגער, וועלכע האָט דער שנור אַריינגעשטאָכען דעם באַגנעט אין האַרצן, ליגענדיג אויך זי אַ טויטע אויפ'ן אָרט.

נאָכ'ן שרעקליכען פערברעכען איז די מערדערישע מוטער מיט איהר זוהן אַנטלאָפען.

קאַמף צווישען א רב און א רבי

פּראַג, (יט"א). דער לאַנגדויערנדער קאַמף צווישען מונקאַטשער רב שאַפּיראַ און דעם סאַפּלאַנסקער רבי (חיים) זאָל איצט פערענדיגט ווערען אויף אַ פרידליכען אופן. ווי מען טיילט מיט פון אַ גוט־אינפאָרמירטער קוועלע האָבען די אָנהענגער פון הרב שאַפּיראַ אָנגעבאָטען דעם סאַפּלאַנסקער רבי הונדערט טויזענד קראָן פאַר פערלאָזען מונקאַטש און בעזעצען זיך אין אוזהאָראָד. דער סאַפּלאַנסקער רבי האָט דעם אָנבאָט אָנגענומען ער האָט זיך בעדונגען, אַז צוויי מאָל יעהרליך זאָל ער קענען צופאָהרען צו זיינע חסידים אין מונקאַטש.

דר. פריץ בער איינגעלאַדען אין דער העבר. אוניווערזיטעט

ירושלים, (יט"א) דאָס רעקטאָראַט פון העברעאישען אוניווערזיטעט טיילט מיט, אַז דער בעקאַנטער יודישער היסטאָריקער דר. פריץ בער (בערלין) איז איינגעלאַדען געוואָרען אויף דאָס קומענדע יאָהר צו לעזען אין אוניווערזיטעט לעקציעס וועגען דער געשיכטע פון יודען אין מיטעלאַלטער. דר. בער איז פּראָפעסאָר פון בערלינער אינסטיטוט פאַר יודענשאַפטען פון יודענטום אַלס ספּעציאַליסט אין דער געשיכטע פון יודען אין שפּאַניען („גאָלדענע עפּאָכע").

נאַפט-קוואַלען אין דרום-סיריען

ביירות, (יט"א) אַ פראַנצויזישע טעכנישע עקספּעדיציע האָט ענטדעקט נאַפט־קוואַלען אין דרום־סיריען, אינגיכען וועלען זיך אָנהויבען די בוירונגס־אַרבייטען.

„ציוויליזאַציע" אין עבר-הירדן

אַמאַן, (יט"א) דער אָפּאָזיציע־דעפּוטאַט פון לעגיסלאַטיווען ראַט אין עבר־הירדן שאַמס־אַלדיי ביי כאַמי האָט אַרויסגעפאָדערט אויף אַ דועל דעם רעגירונגס־סעקרעטאַר דערפאַר, וואָס דער לעצטער זאָל געגען איהם האָבען געבראַוכט בעליידיגענדע אויסדרוקען.

יודיש-ליבעראַלע יוגענד-בעוועגונג אין דייטשלאַנד

בערלין, (יט"א) אין ברעסלוי איז פאָרגעקומען אַ קאָנפערענץ פון די יודיש־ליבעראַלע יוגענד־פעראיינען אין דייטשען שלעזיען. עס איז דיסקוטירט געוואָרען די פראַגע וועגען פערברייטערען די טעטיגקייט פון פערבאַנד.

איינוואַנדערונג און אויסוואַנדערונג אין ארץ-ישראל

ירושלים, (יט"א) לויט דער „אָפיציעל גאַזעט" (אָרגאַן פון דער ארץ־ישראל־רעגירונג), האָבען אין משך פון חודש מאַי ה.י. קיין ארץ־ישראל איינגעוואַנדערט 263 פּערזאָן (195 יודען, 51 קריסטען און 17 מוזולמענער). אין דעם זעלבען חודש האָבען אויסגעוואַנדערט 253 פּערזאָן (134 יודען, 38 קריסטען און 31 מוזולמענער).

איין געגנער פון „כנסת-ישראל" אין רחובות

ירושלים, (יט"א). די געשלאָסענע קהלה־רעגיסטראַציע אין דער קאָלאָניע רחובות, בעווייזט, אַז אַלע קאָלאָניסטען, 1135 מענער און פרויען, זענען רעגיסטרירט געוואָרען אַלס מיטגלידער פון כנסת ישראל בלויז איינער, הרב מרגליות, האָט זיך אָנגעשלאָסען אָן די „יוצאים".

3

ספרדישע חתן-כלה זענען צוזאַמען אַלט 22 יאָהר

טבריה, (יט"א) אין דער ספרדישער שכונה איז געפייערט געוואָרען דאָס תנאים־שרייבען פון אַן עלף־יעהריגען חתן מיט אַן עלף־יעהריגער כלה די חתונה פון דעם פּאָר וועט פאָרקומען ווען חתן־כלה וועלען אַלט ווערען 13 יאָהר.

ווער איז געווען דער פערשטאָרבענער פראַנץ פיליפּסאָן?

פּאַריז, (יט"א) דאָ איז די טעג, ווי עס איז שוין מיטגעטיילט געוואָרען, אין עלטער פון 73 יאָהר געשטאָרבען דער פּרעזידענט פון דער „יקא" פראַנץ פיליפּסאָן. דער טויט פון „יקא"־פּרעזידענט, וועלכער איז געווען אַ צענטראַלע פּערזענליכקייט אין יודישען לעבען פון מערב־אייראָפּאַ, האָט אַרויסגערופען אַ טיפען טרויער אין די יודישע קרייזען.

פראַנץ פיליפּסאָן איז געבוירען געוואָרען אין דייטשלאַנד אַלס זוהן פון בעקאַנטען יודישען געלעהרטען און שריפטשטעלער, פיהרער פון ליבעראַלע יודענטום און אַרויסגעבער פון דער „אַלגעמיינער צייטונג דעם יודענטומס" לודוויג פיליפּסאָן. ער איז געווען אַ ברודער פון פערשטאָרבענעם בעקאַנטען היסטאָריקער פּראָפעסאָר מאַרטין פיליפּסאָן (רעקטאָר פון דעם בריסעלער אוניווערזיטעט). אַ צווייטער ברודער פון פערשטאָרבענעם איז געווען דער געאָגראַף פון באָנער אוניווערזיטעט, פּראָפ. אַלפרעד פיליפּסאָן.

דער פערשטאָרבענער וועלכער האָט זיך נאָך אין זיינע יונגע יאָהרען בעזעצט אין בריסעל האָט זיך געווידמעט דעם פינאַנץ־וועזען און איז געווען דער פינאַנסיסט פון דער בעלגישער רעגירונג. זיין גאַנץ לעבען האָט פיליפּסאָן געווידמעט די יודישע, קולטורעלע און סאָציאַלע אינטערעסען, און איז געווען פּרעזידענט פון דער בריסעלער קהלה און פיהרער פון בעלגישען יודענטום.

זייט דער גרינדונג פון „יקא", וואָס פערוואַלטעט מיט דער פונדאַציע פון באַראָן הירש, האָט פיליפּסאָן גענומען אַן אַקטיווען אַנטייל אין דער ליי־טונג פון דער דאָזיגער געזעלשאַפט. ער האָט זיך בעטייליגט אין אַלע צווייגען פון דער „יקא"־טעטיגקייט — עמיגראַציע, קאָלאָניזאַציע און ערציהונגס־וועזען. פראַנץ פיליפּסאָן איז געווען איבער צוואַנציג יאָהר פּרעזידענט פון „יקא", בעת דעם לעבען פון ערשטען פּרעזידענט נאַרסיז לעווען איז ער געווען וויצע־פּרעזידענט פון דער געזעלשאַפט. בעת דער גרינדונג פון „פּיגדיישאָן" (געגרינדעט דורך „דזשאָינט און „יקא") איז פיליפּסאָן געוואָרען אויך פּרעזידענט פון דער דאָזיגער געזעלשאַפט.

וועט מען בעגרענצען די עמיגראציע קיין בעלגיען?

צייטווייליגע פעראָרדנונג וועגען פרעמדע, וואס קומען אין לאנד אהן רעכט צו פערבלייבען

עס איז בעוואוסט, אז די קליינע בעלגיען, מיט איהר קליינעם ערד שטח איז זייט איניגע יאהר א גאנץ בעדייטענדער איינוואנדערונגס־פונקט פאר פיל לענדער. יאהר איין יאהר אויס קומען צו אין לאנד טויזענדער נייע ארבייטס־זוכער, קליינהענדלער, אונטערנעהמער א. א. זיי געפינען נישט קיין שטערונגען אין לאנד, די מיטלען אריינצוקומען זענען לייכטע און די בעדינגונגען צו פערבלייבען — אויך נישט שווערע.

עס טרעפען זיך צייטען, וואס א געוויסער פאך, א געוויסע געגענד איז איבערפולט מיט אויסלענדישע ארבייטער און עס פערשאפט זיך אפיסעל קנאה צו זיי מצד די בעלגישע, וואס זוכען דאן ארבייט, אדער דאס טראגט נישט קיינמאל קיין כאראקטער פון בעשטרייטען די פרעמדע אהער זיי צו פערטרייבען פון דעם ארבייטס־פלאץ.

לעצטענס, אזוי ווי פריהער, פיהלט זיך א מאנגעל אין פרעמדע ארבייטס־הענד אין בעלגיען. דא נישט לאנג האט א בעקאנטער פאכמאן געזאגט, אז בעלגיען נויטיגט זיך אין בערך 50 טויזענד ארבייטער. עס בעשטעטיגט זיך אויך, אז געוויסע געגענדען האלטען אין איין זוכען ארבייטער פון פוילען, איטאליען א. א. אין שארלערוא אליין איז איצט אזא לאגע, אז די איינענטימער פון די קויהלען־גרובען האבען פיל בעשטעלונגען אויף קויהלען און קענען דעם געהעריגען קוואנטום קויהלען נישט צושטעלען אין דער געפאדערטער צייט, ווייל עס פעהלט זיי אויס הענד צו דער ארבייט. עס איז נישטא כמעט די וואך, אז אין דעם שארלערוא בעסיין זאל מען נישט ארויספאדערן גאנצע טראנספארטען ארבייטער פון אויסלאנד מיט קאנטראקטען אויף א יאהר, 2 און מעהר אויף ארבייט.

מען זוכט אויך ארבייטער אין אנדערע געביטען, אין פיל פאבריקען און ארבייטס־אונטערנעהמונגען. אין דער זעלבער צייט רעדט מען פיל אין לאנד וועגען אנ׳אימיגראציע־בעגרענצונג קיין בעלגיען. מיט וואס ערקלערט זיך עס? לויט דעם איינדרוק, וואס מיר האבען בעקומען נאך א געשפרעך מיט אנגעזעהענע פערזאנען פון לאנד קען מען דרינגען גלייך, אז דא האט גורם געווען נישט קיין איבערפלוס פון פרעמדע נאר די שלעכטע און נישט־קארעקטע האלטונג פון א טייל פרעמדע אין לאנד.

עס האט זיך געמערקט א שטארקע שפיאנאזש ארבייט מצד האלענדישע און דייטשע בירגער, וואס וואוינען אין בעלגיען. עס האבען זיך בעוויזען סימנים פון קאמערציעלע שפיאנאזשע, וואס זענען אויסען ארויסצובעקומען פון בעלגיען געוויסע מארעלען פון אויסארבייטונגען, האנדעלס פארמען וכדומה. אין דער פרעסע האט זיך אנגעהויבען א דעבאטע וועגען דעם און זעלבסטפערשטענדליך האט מען גענומען רעדען אויף אלע אויסלענדער. שפעטער האבען זיך צייטונגען ענטשולדיגט און צוריק גענומען זייערע אויספיהרונגען בנוגע א טייל פון די אויסלענדער פאליאקען (לייען יודען!), וואס זענען א נוצליכער און געוואונשענער עלעמענט פאר אנטווערפען.

אז רעדענדיג וועגען די אויסלענדער — פלעגט איבערהויפט די ליבעראלע פרעסע — קומען אפט מאל צו קאנקרעטע אויספיהרונגען איינער האט פארגעשלאגען צו פערמאכען די גרעניץ, א צווייטע האט פארגעשלאגען, אז די פרעמדע זאלען בעקומען זייערע אידענטיטעטס־קארטען פון א בעזונדער קאליר, כדי ביי יעדער געלעגענהייט ווי אויף פאסט, פאליציי, גרעניץ, וואו מען דארף וויזען די קארטע זאל מען זיך גלייך כאפען, אז מען האט דא צו טון מיט אנ׳אויסלענדער, וואס דארף ווערען מעהר בעאבאכטעט. א דריטער האט פארגעשלאגען אפטע צעהלונגען פון די אויסלענדער, שטרענגע קאנטראלען, גרעסערע אויפענטהאלט אפצאהלונגען א. אז. וו.

די דאזיגע פרעסע־שטימען האבען געהאט זייער איינפלוס. איצט, דערוויסען מיר זיך, ווערט בעארבייט אין אויסערן־מיניסטעריום א נייער געזעץ־פראיעקט וועגען די אויסלענדער. עס וועט זיין א בעגרענצונג פאר נייע איינוואנדערער. מען וועט שוין נישט קענען בלייבען אין לאנד און בעקומען א רעכט זיך איינצושרייבען אין די ביכער פון דער שטענדיגער בעפעלקערונג, אויב מען האט נאר א טראנזיט־וויזע, אדער דאס אויך נישט. עס וועט געפאדערט ווערען א ספעציעלע ערלויבניש פון דעם בעלגישען קאנסול, וואס אמטירט אין דעם היימאט־לאנד פון עמיגראנט, אז די בעטרעפענדע פערזאן מעג בלייבען לענגער אין לאנד. דערווייל האט זיך די אנטווערפענער אדמיניסטראציע אויסגעארבייט צייטווייליגע געזעצען בנוגע די נישט־לעגאלע איינגעוואנדערטע.

לויט דער דאזיגער צייטווייליגער פעראָרדנונג קען א טראנזיט־וויזע ווערען פערלענגערט ביז 30 טעג. דאס זעלבע קענען אויך געניסען פערזאנען, וואס זענען אריינגעפאהרען אין לאנד אהן א שום וויזע.

ביז איצט פלעגט קענען יעדע פערזאן, וואס האט א וויזע אויף איניגע חדשים (געוועהנליך ביז 6 חדשים) בעקומען נאכדעם א „אידענטיטעטס־קארטע“ און פלעגט ווערען איינגעשריבען אין די בעפעלקערונגס־ביכער. איצט פערלענגערט מען נאך, ווען עס זענען נישטא קיין שטערונגען, אבער מען גיט נישט דאס רעכט צו פערבלייבען אין לאנד. די „רויטע קארטע“, וואס פלעגט ארויסגעגעבען ווערען צייטווייליג דעם אויסלענדער ביז ער בעקומט די מעגליכקייט צו בעזיצען א „גרינע“, ד. ה. שטענדיגע קארטע, ווערט צייטווייליג אויך אפגעשאפט.

די דאזיגע צייטווייליגע געזעצען פאר אנטווערפען זענען זעהר נישט גינסטיג פאר די עמיגראנטען. מען האפט, אז די שטענדיגע געזעצען וואס וועלען גאר בקרוב בעקענט ווערען וועלען זיין מילדערע, אלענפאלס זאגט עס אן א געוויסע בעגרענצונג פון דעם אריינפאהר קיין בעלגיען.

דאך וועלען פאר ארבייטער אדער אנדערע פערזאנען, ווי סוחרים, סטודענטען, פאכמענער, וואס די קאנסולאטען פון בעלגיען וועלען געפינען פאר נויטיג אדער פאסיג פאר דעם לאנד — זיכער נישט געמאכט ווערען קיין בעזונדערע שוועריגקייטען.

(„ה. ע.“) **י. גליאט.**

געהיימנישפול פערשוואונדען א יונגער סוחר אין מארסעל

זיין אויטא געפונען אין טייך. — זיינע אינטימע בעציהונגען מיט א יונגענמאן

גאנץ מארסעל איז אויפגערודערט פון דער געהיימנישפולע געשיכטע, וועלכע קען זיך פערוואנדלען אין א מין באראטא־מעשה.

מיט א פאר טעג צוריק האט מען געפונען אין קאנאל פון ארל, ביי פאן די רוא, אנ׳אויטאמאביל, וועלכער איז געשטאנען מיט די רעדער אין וואסער. אין דעם אויטאמאביל האט מען געפונען א פארטפעל מיט פערשידענע פראבעס פון געטריקענטע זוימען, א הענטשקע און קאלדרע. ביים אויטא איז געלעגען א שטרויענער הוט אויף דעם אויטא איז געווען דער אדרעס און נאמען פונ׳ם אייגענטימער: אלקיע, סוחר, 48 בולוואר טעסטאניער־לאטימאן, מארסעל.

מען האט תיכף מודיע געווען דער פאמיליע פון סוחר, און צום ארט זענען אינגיכען אנגעקומען זיין פרוי, שוואגער און שוועגערין. זיי האבען דערקענט דעם אויטאמאביל און מאדאם אלקיע האט ערקלערט:

„מיין מאן איז ארויסגעפאהרען פון מארסעל נעכטען 5 א זייגער נאכמיטאג. ער האט געוואלט פאהרען צו איינעם פון זיינע קליענטען אין פארט־דע־בוק. שפעטער האט ער מיר טעלעפאנירט, אז ער׳וועט צוריקקומען זעהר שפעט. וואס מיט איהם האט געשעהן, ווייס איך נישט.

עס איז ענטשטאנען די פראגע: וואס איז דא געשעהן? צי האנדעלט זיך עס דא וועגען א פערברעכען, אדער א פשוט׳ען פארפאל? דער אויטאמאביל איז אריינגעפאלען אין קאנאל פון דער הויך פון 2 מעטער. ער איז אבער נישט קוקענדיג אויף דעם געבליבען גאנץ. דער מאטאר איז געווען אפגעשטעלט און די טירלעך פערשלאסען. משמעות האט עמיצער בכיון אהער געבראכט דעם אויטאמאביל. אבער ווער און צוליב וואס?

די אויספארשונג האט מען אנגעהויבען פיהרען אין זעהר אן ענערגישען טעמפא. לכתחילה האט מען געפרובט משער זיין, אז דער סוחר האט אליין געמאכט דעם אנשטעל מיט זיין פערשווינדען, כדי צו ענטלויפען פון מארסעל צוליב געלד־טעמים. געוויסע מאטעריאלען האבען אבער געצוואונגען די פאליציי אנצונעהמען אנ׳אנדער סיבה צום געהיימנישפולען פערברעכען.

דער יונגער סוחר האט נישט געהאט קיין שום טעמים צו וועלען ענטלויפען. זיינע געשעפטען זענען געגאנגען גוט. ער האט ערשט נישט לאנג חתונה געהאט און געהאט א [illegible]־יעהריג קינד. ער האט געשיינט צו זיין גליקליך אין זיין פאמיליע לעבען. ער איז געווען 26 יאהר אלט.

פון דער אנדערער זייט גיט מען איבער פאלגענדע פיקאנטע געשיכטע. אלקיע, אויף ווי ווייט מען האט עס פעסטגעשטעלט האט נישט געהאט קיין שום בעקאנטשאפטען, אבער מיט א חודש צוריק זאל ער זיך האבען בעקענט אין מארסעל מיט א יונגענמאן, וועלכער איז באלד געווארען זיין אינטימער פריינד. מיט דריי וואכען צוריק האט ער געמאכט מיט דעם דאזיגען יונגענמאן א נסיעה קיין רעדאן, און אין וועג איז ביי זיי פארגעקומען אנ׳אויטא־קאטאסטראפע. וועגען דער דאזיגער געשיכטע, האט ער, לכתחילה נישט דערצעהלט זיין יונגער פרוי, אבער זי האט זיך דערוואוסט און איז געווען זעהר אונצופרידען פון דעם. מיט דעם דאזיגען יונגענמאן האט ער זיך שפעטער בעגעגענט נאך איניגע מאהל און ווי מען רעכענט זאל ער איהם האבען מיטגענומען אויך פאריגען פרייטאג פון דער נסיעה, פון וועלכער ער איז נישט צוריקגעקומען. דער פערשוואונדענער האט געהאט מיט זיך פרייטאג ארום זעקס אדער זיבען טויזענט פראנק. דערווייל איז דער גאנצער ענין אבער זעהר פערפלאנטערט און די פאליציי האט פאר זיך זעהר א שווערע אויפגאבע.

זי קען זינגען זמירות און רעדט גוט העברעאיש

נאר אין ביאליסטאק האט זיך איהר געוואלט ווערען א שיקסע

צו דער פאמיליע קרעסנאווסקי, דאמבראווער גאס 20 (פיסארס הויף) איז מיט 4 חדשים צוריק אנגעקומען דינען א בילד־שיינע 17־יעהריגע מיידעל, מיט א יודישען פנים, אבער מיט אנ׳עכט־פוילישען נאמען — זאשא גארקאווא־וואליצקא. אין איהר פאס איז אפילו געשטאנען „משה׳ס גלויבען“. אבער זאשא האט דערצעהלט, אז זי איז געבוירען פון א יודישען טאטען מיט א דייטשער מאמען, ווען זי איז אלט געווען 6 יאהר האבען זיך טאטע־מאמע געג׳ט, די מאמע האט חתונה געהאט מיט א פאליאק און איהר, זאשען, האט מען אפגעשמד׳ט, נאר צוליב א טעות איז פערבליבען ביי איהר אין דאקומענט איהר פריהערדיגער גלויבען, אבער זי איז א פרומע קאטאליקין, געהט אין קלויסטער און קלייבט זיך בקרוב חתונה האבען מיט א יונגען פאליציאנט, וועלכער איז, אגב געווארען אנ׳אפטער גאסט ביי די קרעסנאווסקי׳ס אין קיך.

חוץ דעם, איז זי אויך געווען בעפריינדעט מיט אנדערע פוילישע יונגעלייט, מיט וועלכע זי פלעגט יעדע זונטאג „פערברענגען“ און נאכדעם קומען א היים א טויט־שיכורע, הגם זי איז געווען א סך אינטעליגענטער, ווי די דורכשניטליכע דינסטען.

איינמאל איז צו די בעלי־בתים גראד אריינגעפאלען אנ׳אנגעקומענער בריף פאר זאשקען פון איהרע עלטערן, אויף פשוט מאמע־לשון, לויט וועלכען ס׳האט זיך ארויסגעוויזען פאלגענדיגעס:

איהר אמת׳ער נאמען איז נישט „זאשע“ נאר „סאניע“ און זי איז א טאכטער פון ארימע, אבער בעל־הביתישע, יודישע עלטערן, געצל און קונע גארקאווער—וואליצקי, וועלכע וואוינען אין א דארף ביי דערעטשין (סלאנימער געגענד). פון דער היים איז זי נעלם געווארען מיט 8 חדשים צוריק און איהר משפחה האט איהר שוין געהאט אנגעקלאגט, דער פאטער האט פון עגמת־נפש אנגעהויבען שפייען מיט בלוט, נאר פלוצים האבען זיי פון איהר בעקומען א בריף, אז זי געפינט זיך אין ביאליסטאק וואו זי ארבייט ביי א שניידערקע, מאכט א שיינעם לעבען און פיהרט זיך אויף זעהר לייטיש...

איבערלייענענדיג דעם סענסאציאנעלען בריף פון דערעטשין האט די משפחה קרעסנאווסקי זיך א נעהם געטון צו זאשע—סאניע, וועלכע האט לכתחילה געפרובט פערלייקענען איהר אפשטאמונג, אבער ווען ס׳האט איהר אלץ געוויזען שווארץ אויף ווייס און אויך די בקשה פון איהרע עלטערן, וועלכע בעטען זיך ביי איהר רחמים, זי זאל קומען א היים, האט די „יודישע שיקסע“ קורץ דערקלערט, אז וועגען פאהרען א היים קען גאר קיין רייד נישט זיין, ווייל זי קלייבט זיך אינגיכען שמד׳ן און חתונה־האבען מיט איהר פאליציאנט.

די טאכטער פון די קרעסנאווסקיס האט בעשלאסען אונטערנעהמען אנ׳ערנסטע שריט. זי איז אוועקגעפאהרען קיין דערעטשין און אויפגעזוכט סאניעס עלטערן.

איהר פאטער איז א יוד א למדן, א טאטע פון 4 טעכטער און סאניע איז די גרעסטע פון זיי — מיט טרערען אין די אויגען האט ער דערצעהלט דער פרל. ק. אז סאניע זינגט אויסגעצייכענט זמירות און רעדט גוט העברעאיש...

צוריק איז די פרל. ק. געקומען קיין ביאליסטאק מיט סאניעס מוטער, אבער דא האט אויך זיי געווארט א פרישע סענסאציע — סאניע האט שוין אפנים עפעס „דערשמעקט“ און ווי נאר איהר יונגע בעלעבאסטע איז אוועקגעפאהרען, איז זי באלד אוועק אויף א צווייטע שטעלע צו א יודישען בעקער.

אבער די קרעסנאווסקיס האבען איהר אויפגעזוכט און גערופען צו זיך א היים, כלומרשט צו אפגעבען איהר דעם פאס און בעצאהלען איהרע שכירות, און ווען זי איז געקומען, האט זי געטראפען א פולע שטוב מיט מענשען און צווישען זיי אויך איהר... מאמען.

און דא האט זיך ערשט אנגעהויבען א סעריע היסטעריקעס, ספאזמעס, און געוויינען — סאניע האט בשום אופן נישט געוואלט פאהרען אהיים און די פרל. קרעסנאווסקי איז געלאפען אין פראקוראטור, צום ראבינער דר. ראזענמאן. אבער ס׳האט קיין זאך נישט געהאלפען, ביז די מוטער האט נעשוואוירען, אז אויב זי וועט נישט פאהרען, וועט מען זיך אין דער היים באלד זעצען נאך איהר שבעה...

דאס האט געווירקט און קרעסנאווסקיס עלטערער זון האט די מאמען מיט דער טאכטער אוועקגעפיהרט צוריק קיין דערעטשין.

Dr. Z. Rakowski
ספעצ. פאר אויערן־, נאז־, האלז־ און לונגען־קראנקהייטן
קאנסטאנטינער 9, טעל. 27-81.
שפרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7. [illegible]
[illegible] 17 [illegible] 11—[illegible]

ענטדעקט א מיליאנען־דעפראודאציע אין ווילנער צאל־אמט

די ווילנער מאכט האט ענטדעקט א געוואלדיגע אפערע אין היגען צאל־אמט. אין דער דאזיגער אפערע זענען פערמישט געוועזענע און איצטיגע בעאמטע פון צאל־אמט, ווי אויך א רייה עקספעדיטארען און פירמעס.

פון א לענגערער צייט האט די מאכט בעקומען ידיעות, אז אין צאל־אמט קומען פאר מיסברויכען. מ׳האט אנגעהויבען גענוי אבסערווירען ביז די גאנצע אפערע איז אויפגעדעקט געווארען.

ווי עס שטעלט זיך ארויס טראגט די אפערע א גראנדיעזען כאראקטער פארלויפיג האט מען בערעכענט דעם שאדען, וואס די מלוכה האט פון דער דעפראודאציע געליטען אויף קרוב 4,000,000 גילדען.

אין שייכות מיט דער ענטדעקטער אפערע זענען ארעסטירט געווארען מיעטשיסלאוו טשיבולעק, וואצלאוו סאוויטש און סטאניסלאוו מאטושעווסקי פון ווילנער צאל־אמט, מאריאן ווענסלאווסקי א בעאמטער פון טורמאנטער צאל־אמט, יוזעף ווינאנאווסקי א בעאמטער פון טורמאנטער באהן־סטאנציע, וואצלאוו מעזינסקי — געוועזענער שעף פון ווילנער צאל־אמט, ווי אויך איניגע עקספעדיטארען בס״ה זענען ארעסטירט געווארען 11 פערזאן.

די אויספארשונג ווערט פארטגעזעצט מיט דער גרעסטער ענערגיע. די דאזיגע אפערע, ווי אויך די ארעסטען האבען געמאכט אין ווילנע דערהויפט אין די סוחרישע קרייזען א גרויסען רושם.

ארעסטירט אין זאמאשטש א באנדע אפעריסטען־„אקאדעמיקער“

אויסגענארט במשך א יאהר צייט העכער 100 טויזענד זלאטיס

גאנץ צופעליג איז אין זאמאשטש ענטדעקט געווארען אנ׳אפערע פון מכלומרשע אקאדעמיקער וועלכע האבען געזאמעלט געלד אויף זומער קאלאניעס פאר אקאדעמיקער, פארשטעלענדיג זיך אלס פארשטעהער פון אקסיליום אקאדעמיקום יודאיקום, און ביי פאליאקען האבען זיי זיך פארגעשטעלט אלס פארשטעהער פון אקאדעמיקער פעראיין „זיעדנאטשעניע“.

זאמאשטשער יונגעלייט האבען געווארפען א חשד, אויף די זאמלער, זיי האבען דערפון געמאלדען דער פאליציי און געבעטען לעגיטימירען די געסט. די לעצטע האבען דערפיהלט, אז מען קוקט זיי אויף די פינגער און זיי זענען אוועק צום באהן, דערווייל האבען זיי בעוויזען צונויפצוזאמלען 500 זלאטים.

איינעם פון זיי האט מען ארעסטירט אין זאווארע אויף דער באהן־סטאציע. די איבעריגע אין זאמאשטש. די ארעסטירטע זענען: מאקסימיליאן בלומענקראנץ, יואל גוטערמאן, ישראל גורשלאק, איגנאטץ קוריאנסקי און עפעס א יונג קריסטליך מיידעל. ביי די ארעסטירטע האט מען געפינען בעפולמעכטיגונגען, ריינע בלאנקען, צוויי סטעמפלען און קוויטען פון דער „זיעדנאטשעניע“.

די דאזיגע „אקאדעמיקער“ האבען ארומגערייזט איבער פוילען א גאנץ יאהר. אין לאדז, סאסנאוויץ און אנדערע גרעסערע שטעט, דערונטער אויך אין לובלין האבען זיי צונויפגעזאמעלט בערך 100 טויזענט זלאטים.

—=:§:=—

אַ גרויסע נאָז

די טראַגעדיע פון אַ מענשען

אפילו אַן אַזאַ קלייניגקייט, ווי אַ נאָז, ווענדט זיך דעם מענשען׳ס שיקזאַל. דאָס געשעהט דעמאָלט, ווען די נאָז איז גענוג אומגעוועהנליך אויף צו שטערען די האַרמאָניע פון אַ געזיכט. ווען אַנשטאָט אַריינצופּאַסען זיך ווי אַ בעשיידענער טייל אין דעם פּלאַן פון געזיכט, הויבט זי אָן איבער איהם צו הערשען. אַ נאָז קען אָנטון צרות. אַ נאָז קען צושטערען דאָס שטילע לעבען פון אַ דורכשניטליכען מענשען און פערפיהרען איהם אויף וועגען, וועלכע זענען איהם בטבע פרעמד.

איהר שפּילט זיך מיט אַ נאָז.

דער בעקאַנטער עסטרייכישער נאָוועליסט, ריבאַרד שפּעכט, האָט לעצטענס פערעפענטליכט אַ פריכטיגען ראָמאַן אונטער׳ן נאָמען „די נאָז פון הער וואַלענטין בערגער".

אין דעם ראָמאַן האָט ער אונטערגענומען צו דערצעהלען די געשיכטע פון אַזאַ געוואַלדיגער נאָז, וועלכע האָט איהר אומשולדיגען אייגענטימער געמאַכט פאַר׳ן אומגליקליכען העלד פון אַ סך טראַגישע און קאָמישע געשעהענישען. דאָס איז אַ בוך פון פּאַקענדער אָריגינאַליטעט, וואָס עפענט גאַנץ נייע וועגען פאַר׳ן קינסטלערישען שאַפען און צווינגט דעם לעזער טיף זיך צו פערטראַכטען איבער די מאָדנע ווידערשפּרוכען פון אונזער לעבען.

דער העלד פון בוך איז אַ ווינער אַקטיאָר, אַ „סטאַר" אין די פילמען. זיין נאָמען איז וואַלענטין בערגער. ער איז אַ זעהר געוועהנליכער דורכשניטליכער מענש. דאָס איינציגע אָריגינעלע אין איהם איז זיין נאָז. אַ מיאוסע ריזיגע נאָז. אַ נאָז אַ מאָנסטער. אַ דאַנק דער נאָז שרייבט ער אונטער פילם-קאָנטראַקטען, בעקומט הויכע געהאַלטען, הילכיגע אַפּלאָדיסמענטען. די נאָז הויבט איהם אויף איבער זיין אייגענער מיטעלמעסיגקייט און מאַכט איהם בעריהמט. פערשטעהט זיך, אַז צוליב דער מתנה פון רבונו של עולם, דער נאָז, האָט ער זיך אויך אַ סך, אַ סך אָנגעליטען אין לעבען. ער איז אויסגעלאַכט און פערשפּאָט געוואָרען, גטפיהלט זיך ווי אַ קריפּעלער צווישען מענשען, ווי אַ צוגענאָגעלטער צום שאַנד-סלופּ. אָבער די זעלבע נאָז האָט געשאַפען פאַר איהם זיין קאַריערע זיין פערמעגען, זיין פּאָפּולאַריטעט.

וואַלענטין בערגער איז אָבער נישט קיין מענש, וואָס זאָל זיך קענען פרעהען מיט׳ן ערפאָלג, וועלכען ער ווייסט, ער האָט צו פערדאַנקען נישט זיינע גרויסע פעהיגקייטען, נאָר דעם אומגליק און הויקער זיינעם — דער נאָז. און איהם געהט גאָר נישט אין דעם צו האָבען ערפאָלג. ער איז אַ מענש אָהן אייטעלקייט. אַ ווייכער, סענטימענטאַלער מענש. איהם ציהט צו דער מאַסע, צום וואָכענדיגען לעבען, צו די דורכשניטליכע אַוואַנטיורען פון לעבען און ליבע. ער איז הייס פערליבט אין אַ צו בערליך-שעהנער אַקטריסע, גרינע, און וואַגט נישט צוליב זיין שרעקליכער נאָז צו איהר צוצוגעהן. ער וואַגט נישט צו גלויבען, אַז די שעהנע פרוי האָט איהם גאָר אין דער אמת׳ן ליב, אַז ער קען האָבען פרויען און פריינד טראָץ זיין פיזישען חסרון און אפשר גאָר אַ דאַנק דעם חסרון. ער האָט נאָר וואָס ווידער געהאַט אַ ריזיגען ערפאָלג אין אַ קאָמישער ראָלע. אָבער נישט קוקענדיג דערויף, כדי די געליבטע זאָל זיך נישט דאַרפען שעהמען מיט איהם, ענטשליסט ער זיך אויף אַ געפעהרליכען פּלאַן: ער וועט פטור ווערען פון דעם אומגליק. ער וועט ווערען מיט לייטען גלייך: ער וועט זיך לאָזען פערריכטען זיין נאָז דורך אַן אָפּעראַציע.

און אַזוי געשעהט עס. ער פאָהרט אַוועק קיין בערלין. געהט צו אַ בעקאַנטען פּראָפעסאָר. די אָפּעראַציע ווערט געמאַכט. די אָפּעראַציע געלינגט.

נאָך איין זאַך האָט וואַלענטין בערגער אַרויסגעלאָזט פון חשבון. און דאָס איז, ווען מען טראָגט אַ נאָז פון קינדווייז-אָן, אַ נאָז, צוליב וועלכער מען האָט געליטען שאַנד און שפּאָט, צוליב וועלכער מען איז פערשטויסען און פעראַכטעט געוואָרען, אַז אַזאַ נאָז איז נישט בלויז אַ שטיקעל פלייש און קנאָכען. אַזאַ נאָז לאָזט טיפע שפּורען אין דער נשמה.

ער קומט צוריק קיין ווין. ער איז איצט מיט קיין זאַך נישט אויפּפאַלענד — נישט קיין מיאוסער בלאָנדער יונגערמאַן, ער קומט זיך אַליין פאָר ווי אַ פרעמדער, ווען ער קוקט אויף זיך אין שפּיגעל, און ער דערפיהלט מיט אַמאָל, אַז ער האָט נישט מעהר ווי אויסגעביטען איין טראַגעדיע אויף אַן אַנדערער. ער איז פטור געוואָרען פון דער טראַגעדיע פון אָפּגעזונדערטקייט, כדי אַריינצופאַלען אין דער טראַגעדיע פון באַנאַליטעט. איהר קענט זיך שוין אָנשטויסען, אַז די שעהנע גריטע האָט איהם געוויזען די טיר. דער פּרעמדער בלאָנדער יונגערמאַן מיט דער פיינער נאָז האָט נישט אָנגעהויבען זי צו אינטערעסירען. געווען איז דערביי אַ טיפערע אורזאַך. זי האָט נישט געקענט מוחל זיין דעם געליבטען, וואָס ער האָט ביי איהר צוגענומען דאָס געפיהל פון רחמנות און דעם שטאָלץ פון דער פרוי, וואָס קען ווייזען דער וועלט, אַז זי האָט ליב דעם מאַן בלויז צוליב זיינע גייסטיגע מעלות. מען דאַרף נישט זוכען צוליב צו-טון אַ פרוי, ווייל ווען אַ פרוי האָט איהרע אייגענע איבערצייגונגען וועגען ליבע פון מענער, קען זיך אויסלאָזען, אַז דאָס, וואָס מען האָט געוואָלט טון צוליב איהר, איז גאָר געוואָרען צו להכעיס.

וואַלענטין בערגער האָט פערלוירען זיין געליבטע.

און די פילם-קאָמפּאַניע, וואו ער איז „סטאַר" ווייזט איהם אויך די טיר.

נאָך מעהר — די פילם-געזעלשאַפט פערפיהרט געגען איהם אַ פּראָצעס און מאָהנט פון איהם שאַדען אויפ׳ן גרונד, אַז אַ „סטאַר" איז נישט בערעכטיגט צו בייטען זיין אויסזעהען, ווייל איהם געפעלט אַזוי. בערגער אָהן דער נאָז איז דאָך נישט מעהר בערגער. זיינע פריהערדיגע פילמען פערלירען דעם ווערט און עס איז גישטאָ קיין שום אורזאַך צו מאַכען מיט איהם נייע.

אַ סענסאַציאָנעלער פּראָצעס קומט פאָר: געהערט די נאָז דעם פילם-„סטאַר", צי נישט?

פערשידענע טיפּען פון אַקטיאָרען, אַדוואָקאַטען געהען דורך דורכ׳ן ראָמאַן. דער פּראָצעס איז האַלב געוואונען, אָבער בערגער אַליין ציהט זיך צוריק פון זיין פּראָפעסיע. ער איז דערווייל געוואָרען אַ פולשטענדיג דורכשניטליכען מענש, מיט וועמען קיינער אינטערעסירט זיך נישט, אַ חוץ זיינער אַ פריינד און דאָס מיידעל, פּעטראַ, וועלכע איז גרייט צו געבען איהם די ליבע, וועלכע האָט איהם יאָהרען-לאַנג געפעהלט. אָבער די טראַגעדיע איז נאָך נישט געענדיגט. פּעטראַ האָט געבאָרען אַ קינד, וואָס האָט פונקט אַזאַ מאָנסטרעהאַפטע נאָז, ווי וואַלענטינ׳ס פאַר דער אָפּעראַציע. און דאָ קומט פאָר דאָס שרעקליכסטע: דער אומגליקליכער פאָטער ערמאָרדעט זיין קינד, כדי עס זאָל נישט דורכגעהן דעמזעלבען גיהנום אין לעבען, ווי ער, דער פאָטער! ער גיט זיך אַליין איבער דער פּאָליציי און ווערט פער׳משפט צו לעבענסלענגליכע געפענגניש.

אַ בוך איבער וועלכען עס איז כדאי זיך צו פערטראַכטען. עס בעווייזט, ווי צוגעשמידט מיר זענען צו אונזער קערפּער, און אַז יעדער פּרווּוו צו פערריכטען די נאַטור קען פיהרען צו אַ קאַטאַסטראָפע.

קלאַראַ לעוויז

שאַראַדן און רעטענישן

לעזונג פון נומער 13.

יעקב גאָרדין.

געוואונען האָבען פאַר׳ן בעסטען ענטפער:

1). הערשעל ראָזענבוים, זאַווישא 18 — 2 בילעטען אין יוור טעאַטער.

2). חיים ראָזענבלום, מלינאַרסקא 15 — אַ פלאַש בלומען וואַסער.

3) לייב בלייחיים, זגערושער 74 — 2 שט. שאָקאָלאַד „אַנגלאַס".

לעזונג פון נומער 14.

גאָלדענע גליקען.

1) גן עדן, 2) אפּייע, 3) לאָגיק, 4) ד׳איז־ראָעלי, 5) עגל, 6) נויטיג, 7) עקזעמע, 8) גלאָבין, 9) לאַמע, 10) יה, 11) עקזעמע, 12) עוועלינאָ, 13) נאָמבערג.

געוואונען האָבען פאַר׳ן בעסטען ענטפער:

1) אברהם לעזערמאַן, בושעושינער 14 אַ שאַכטעל פערפומעריע. 2) שמואל ענגעל, 28 שיסער פולק 15 — אַ פלאַש אָדעקאלאָן מרדכי גאָלדבערג דרעווגאָווסקא 4, 2 בילעטען אין קינא.

לעזונג פון נומער 15.

— נערה — כוח; ווינער הכוח.

געוואונען האָבען פאַר׳ן בעסטען ענטפער:

1) מ. פיינקוך, טראַגוטא 11 — 2 בילעטען אין קינא „ביקא". 2) לייב ליטווין, בושעושינער 5 — 2 שטיק טואַלעט־זייף. 3) ראובן יאַפע, פּאַלורניאָווא 18 — 1 פּאַפּאַטעריע.

די געווינסען זענען אָפּצונעהמען אין אונזער אַדמיניסטראַציע דינסטאג, דעם 16־טען ד. ח. פון 5—7 אַ זייגער אָוונט.

Nr. 16.

היינטיגס וואָך איז ער געזונקען,
רייך איז ער אָהן שיער געווען,
ווער געזען איז דער בעל דבר,
ווען, אַ שטייגער איז׳ס געשעהן?

שאַראַדען-ווינקעל
קופּאָן נומער 16

פּרעמיעס:

1) 2 בילעטען אין קינא,
2) אַ ליטעראַריש בוך,
3) אַ פלאַש קאָלאָנסקע וואַסער.

Nr. 17.

אַז מיר וואַרפען אָפּ דעם פאָדערשטען „סמך" — בלייבט אונז אַ געשטעל פאַר שיפען, און פאַרקעהרט געלייענט — דער יודישער אָקצענט.

מיט׳ן „סמך" איז עס אַן אַקטועלער זאַך, וואָס ווערט ביי אונז אָפט דערמאָהנט אין דער צייטונג, ובפרט יעדען מאָנטאג,

וואָס איז עס?

שאַראַדען-ווינקעל
קופּאָן נומער 17

פּרעמיעס:

1) 2 בילעטען אין יורישען טעאַטער,
2) 2 שטיק טואַלעט־זייף,
3) אַ שאַכטעל פודער.

Nr. 18.

סאיז פיער פערשידענע זאַכען:

1) אַז ס׳שטייט אין דער הגדה, איז עס אַ מכה.
2) אַז מען איז עס יענעם, איז עס אַ מיאוסע מידה.
3) אַז מען זיצט דערביי קלאָגט מען.
4) אַז מען וויל עס זעהן צאָהלט מען.

ועל כולם — קלינגט עס אויפ׳ן זעלבען אופן.

וואָס איז עס?

שאַראַדען-ווינקעל
קופּאָן נומער 18

פּרעמיעס:

1) 2 בילעטען אין קינא,
2) 2 שט. שאָקאָלאַד „אַנגלאַס",
3) אַ שאַכטעל פּאַפּעטעריע.

בעמערקונג:

די קופּאָנען מיט די געלעזטע שאַראַדען בעטמען אָפּצוגעבען אין קאָנווערטען מיט אָנגעגעבענע נעמען און אַדרעסען אין אַדמיניסטראַציע פון „נייעם פאָלקסבלאַט" ביז מיטוואָך איינשליסליך.

די נעמען פון די זוכה־בגורל וועלען אין קומענדיגען פרייטאג־נומער פערעפענטליכט ווערען.

לעטשניצע פון דאָקטוירים ספּעציאַליסטען און דענטיסטישער קאַבינעט.
בושעושינער 11, טעלעפאָן 37-63
אָפען פון 9 פריה ביז 7 אָוונד.

ד״ר אימיך נאָז, האַלז, אויערען ק׳.	4½—3½
ד״ר קערשנער קינדער-קראַנקה.	4½-3 11-9
ד״ר שיפּמאַן אינערליכע קראַנקהייטען	2—12
ד״ר לוביטש הויט און גע־לעכטס-קר.	1½—12½
ד״ר שמירגעלד נערווען און גייסטיגע קר.	2—1
ד״ר גאָלדבלאַט אויגען-קראַנקה.	1½—12½
ד״ר וויים כירורגישע קראַנקהייטען	3—2
ד״ר שמערלאָווסקי פרויען-און געבורטס-הילף	4½—3½

פּסיכאָ-טעראַפּיע, שפּראַך-שטערונגען ווי שטאַמלען א.א. חי פאַקען-שטעלען, קינסטליכע בערג-זון-בעשטראַהל. איינשפּריצונגען, מאַסאַזשען. עלעקטריזאַציע, אַפּאַראַט. אויף פערלאַנג חיזוּמען אין שטאָט. אין לאַבאָראַטאָריום ווערען אָנגענומען אַלע אַרט אַנאַליזען, אויך פלעגמע און בלוט
אימפּונגען נעגען שקאַרלאַטין.
ביי דער לעטשניצע איז געעפענט געוואָרען
אַ רענטגען-אינסטיטוט.

ד״ר לאַזשינסקי סטאַ־אָפּאָלסקא
צאָהן-ארצט 10—1 3—6
קינסטליכע ציין, קאָראָנען, פּאָמבען א. א. וו.

די לעטשניצע איז אויך פעטי זונטאג

Dr. med. **J. Lubicz**
ORTOPEDA, Gdańska 28, tel. 41-46
קראַנקהייטען פון די ביינער, געלענקען,
פערקרימונגען פון די פלייצעס און גלידער.
אייגענע פּראַקטיקע פון זעמטליכע ארטאָפּעדישע אַפּאַראַטען, הי: וועלדקעס אויף פּלאַטפוסען, קינסטליכע פיס, גאָרסעטען א. ז. וו. עמפּפאַנגט פון 5—7 אָוו.
צוריקגעקעהרט.

עלטערן!
אין מען לאַנג עקזיסטירענדע **חדר-שולע** ווערען אָנגענומען קינדער וואָס לערנען אין פּאָווסעכנע שולען צו לערנען: חומש, רש״י, נ״ך, משניות, גמרא, חומריע, רעדען און שרייבען העברעאיש און יודישע בריות זעלבסט צוזאַמענשטעלען. ס׳ווערען אויף אָנגענומען אָנפענגער פון 5 יאָהר אָן, ווי ס׳ווערט אין פערלויף פון 5 חדשים אויסגעלערנט גרינגליך עברי, אַ שטרענג רעליגיעזע ערציהונג! ——— צוגענגליכע פּרייזען!
מנהל יחיאל דוד ראָזענפעלד
פּלאַץ וואָלנאָשטשי 6 קווער אָפּ. רעכטס 2 שט

(ŻYWY TRUP) **לעבעדיגער מת**
Marja Jacobini, Natasza Watsznadze i W. Pudowkin
אכטונג! קינאָ אין גאָרטען אָהן ריקיבט אויפ׳ן וועטער.
MARCELA ALBANI אין די הויפּט-ראָלען:
W. GAJDAROW i MIERENDORF.

היינט און פאָלג. טעג!
קלאַון פון סעזאָן!!!
לויט׳ן בער. מייסטערווערק פון לעוו טאָלסטאָי.-אין די הויפּט-ראָלען:
רוסיש-אוקראַינישע לידער ווערט אויסגעפיהרט פון ה׳ אַקימאָוו. אַ כאָר אונטער דער לייטונג פון ה׳ אַקימאָוו.

Kino Spółdzielni
Sienkiewicza 40.
אָנהויב אין געוו. טעג 4 נאָכמ. שבת, זונטאַג און יו״ט 2 נאָכמ., לעצטער סעאַנס 10 אָוו.
לעצטע 2 סעאַנסען — אין גאָרטען.
נעכסטער פּראָגראַם: „געליבטע פון אכראַנע=אָפיציר"

קינא-טעאַטער
ZACHĘTA
זגערזשער 26, ביים פּלאַץ קאָשטשעלני
פערשטאַרקטער אָרקעסטער.
אָנהויב פון די סעאַנסען אין געוו. טעג 5.30 נאָכמ. שבת און זונטאַג 3 נאָכמיטאָג

היינט און פאָלגענדע טעג! גרויסער דאָפּעלטער פּראָגראַם! היינט און פאָלגענדע טעג!
1) „די פרוי אויפ׳ן מערטירער=וועג"
אין די הויפּט=ראָלען: WŁ. GAJDAROW i LILI DAMITA אין די הויפּט=ראָלען.
2) די וואָהנזיניגע פיפי פרעכטיגע קאָמעדיע. אין די הויפּט-ראָלען: **ANNA ONDRA**

פּענסיאָנאַט „זנאַמיראָווסקי“
ווילאַ „ראָזאַליאַ“, קאַמינסק
מײן לאַנג־יעהריגער בעוו. און רענאָמירטער פּענסיאָנאַט

געפינט זיך אין דער שענסטער און בעסטער געגענד אין אַ גרויסען סאָסנאָווע וואַלד, נישט ווייט פון דער סטאַציע, אײנגעאָרדענט לויט די פערלאַנגען פון היגיענע און קאָמפאָרט. גרויסע זוניגע צימערן, מיט באָדע־צימערן און אַלע בעקוועמליכקייטען. ראַדיאָ / געשמאַקע שפּייזען שטרענג כשר! בעמ.: בעטגעוואַנט בעט מען מיטצוברענגען. 8194

דער איבעראַל־בעקאַנטער און רענאָמירטער
קונסט־פאָטאָגראַפישער אנשטאַלט
„PARISIEN“
30 פראַנציסקאַנסקא 30

פיהרט אויס די שענסטע קונסט־פאָטאָגראַפיעס לויט דער נײעסטער פאָטאָ־טעכניק
פּאַסט־פאָטאָגראַפיעס, פּאָרטרעטען, גרופּען־אויפנאַהמען פאַר שולען און פעראײנען.
סאָלידע בעהאַנדלונג! — מעסיגע פּרײזען!
בעמ.: כ׳נעהם אויך אַן אויפנאַהמען אויסער דער שטאָט מיט ספּעצ. אַפּאַראַטען.

ווירטיג פאַר מחותּנים
קויפט נישט קיין
מעבעל
בעפאָר איהר איבערצײגט אײך נישט און מײן מעבעל־געשעפט
44 גדאַנסקאַ (דלוגאַ) 44
Ch. LAZNIK, tel. 62-56
נאָר בײ מיר קענט איהר קויפען מעבעל שיין, גוט און ביליג בעמערק. אויך קויף איך פערשידענע מעבעל, דיוואַנעס, פעלצען, נײמאַשינען און צאָהל די העכסטע פּרײזען.
נערענקט, 44 נאָר 44

אַרבײטסלאָזע האַנדוועבער
וועלכע ווילען איבערגעהען אויף מעכאַנישע שטוהלען, קענען זיך מעלדען אין דער וועבערײ פון רעטונגס־קאָמיטעט פּאָלודניאָווע 78/80.
די וועבערס, וועלכע ענדיגען די שולע, קענען בעקומען בעשעפטיגונג אין דער זעלבער פאַבריק, עווענטועל אין אַנדערע פאַבריקען.

Dr. med. J. BETTE
ספּעציאַל־אַרצט פאַר אינערליכע און קינדער־קראַנקהייטען
פּיעטריקאָווער 6. טעל. 44-95.
… פון 8 ביז 11 און פון 4 ביז 6 …

לעטשניצע
פון דאָקטוירים ספּעציאַליסטען
און ערצטליך־דענטיסטישער קאַבינעט
זגיערסקאַ 17 טעל. 16-33.

ד״ר ראָסקאָווסקי גאָרגעל, אויערן קר.	10—11 6—8 7—6
ד״ר רוזשאַנער הויט און געשל. קר.	10—11 1—2
ד״ר גאָלדשטיין אויגען־קראַנקהייטען פּאָלאַק	1—2 7—8
ד״ר יוסטמאַן נערווען קראַנקהייטען	12—2 …
ד״ר ראָזענצווייג קינדער־קראַנקהייטען	10-12 4-6
ד״ר פּאַפּיערני פרויען און געבורטס־הילף	11-1½ 5-6
ד״ר קאָנטאָר כירורגישע־קראַנקהײט.	4-5 … 1—2
ד״ר ווײנבערג אינ. חערץ לונגען־קר.	12—1, 6—7
ד״ר מטופּעל רענטגען	10—12 4—6
א. נראָדזיענסקי צאָהן־אַרצט	5—7
ג. ראָזעס צאָהן־אַרצט	9—2

צאָהן־בעהאַנדלונג, בעלײכטונגען, קראָנען, … א.א.וו.
בײ דער לעטשניצע איז געעפענט געוואָרען
אַ רענטגען־אינסטיטוט
בעהאַנדלונג פון הויט קראַנקהייטען פון קאָפּ (פאַרך) מיט רענטגענשטראַהלען, פאַר בעשטראַהלונג און דורכלײכטונג, קוואַרץ־לאַמפּע, דיאַטערמיע, עלעקטריזאַציע, אַלע מעגליכע אַנאַליזען. אַ קורס פאַר שוועסטער.
אימפונגען געגען שווארצע (שקאַרלאַטין) פון 4—5 נאָכמ.
די לעטשניצע איז אָפען אויך אָפט וואָכטאָג.
ווייזיט אין דער שטאָט.
ערצט.־קאָסמעטיש. גאַבינעט
פּראָפ. מאַרקום נעהמט אָן פון 5—7 אָוונט

Złoty medal na Wystawie w Katowicach 1927 r.
Zastępca: S. B. Redlic, Łódź, Pomorska 19.

שפּאָרט־געלדן
קויפט
שירמס, שטעקענס
נאָר אין דער ווערקשטעל

ס. פײנגבוים, נאַוואָמיעדזקאַ 19
… 25%
…

Dr. med. H.LAJCHTER
צאָהן־דירזונג
דזיאָסלע־, קין־, גימען־, און צונג־קראַנקהייטען.
Konstantynowska 9.
telefon 49-66
od 1½—5 po poł. 4604

Dr. W. ŁAGUNOWSKI
Specjalista chorób skórnych, wenerycznych i moczopłciowych
przeprowadził się na ul.
Piotrkowskiej 70
róg Traugutta).
Przyjmuje od 8³⁰ do 10³⁰ rano, od 1-ej do 2³⁰ pp., od 6 do 8³⁰ wiecz.
w niedziele i święta od 10 do 1-ej.

PORADNIA WENEROLOGICZNA
פון דאָקטוירים־ספּעציאַליסטען
זאַוואַדזקאַ 1.
פאַר ווענערישע הויט־קראַנקהייטען, און מענער־שוועכע אַנאַליזען פון בלוט און אויסשלוס אויף סיפיליס און טריפּער. קאָנסיליומס מיט ספּעציאַליסטען פון אָרגאַניש און נערווען־קראַנקהייטען.
קוואַרץ־לאַמפּ. עלעקטרישער הייל־קאַבינעט קאָסמעטיק.
—— טעגליך פון 8 פריה ביז 9 אָוונט. ——
פון 11 ביז 12 ביי טאָג און פון 2 ביז 3 נאָכמ. געזונט־אַן אַ פרוי־דאָקטאָר נור קינדער און פרויען זונטאָג פון 9 פריה ביז 2 נאָכמיטאָג.
— בעזונדערע וואַרטע־צימער פאַר פרויען. —
ווייזיט 3 זל.

Dr. HELLER
ספּעציאַליסט פאַר הויט־ וענערישע קראַנקהייטען און מענער־שוועכע.
נאַרוטאָוויטש 2 טעל. 79-89
…

היינט און פאָלגענדע טעג! א וואך פון הומאָר און געלעכטער!
די קעניגען פון הומאָר
Pat i Patachon
„די זיילען פון טראָן“
ווער עס וויל זיך ווײלען, דער מוז קומען זעהען די גרעסטע עקראַן־קאָמיקער PAT i PATACHON אין זייערע בעסטע ראָלען.
דער זאַל ווערט מעכאַניש ווענטילירט מיט די נײעסטע ווענטילאַטאָרען.
פּערשטאַרקטער אָרקעסטער.

קינאָ־טעאַטער
„קירא“
פּראַנציסקאַנסקא 31

היינט און פאָלגענדע טעג! ס׳ווערט דעמאָנסטרירט די גרויסע סענסאַציאָנעלע דראַמע גרויסע סענסאַציאָנעלע פּרעמיערע
דער אַנפיהרער פון דער רויבער־באַנדע
אין די הויפּטראָלען;
Sam Hardy, Jerzy E. Stone, Mirna Loy
אויסערן פּראָגראַם: א דאָפּעלטער פרעהליכער פאַרס

קינאָ „ERA“
„פלאָרא“ 22
זאַווישאַ 22 (באַלוט)
אָנהויב פון די פאָרשטעלונגען 5.30 אַ זייגער נאָכמ. שבת און זונטאָג 3 אַ זייגער נאָכמיטאָג.
דער זאַל איז מעכאַניש ווענטילירט.
— פערשטאַרקטער אָרקעסטער. —

---

22 אַקטען גרעסטער דאָפּעלטער פּראָגראַם! מיט די גרעסטע עקראַן־קינסטלער ווי BEBE DANIELS, DouglaS Conklin, Noah Beery 22 אַקטען
1) דער קוש אין אויטאָמאָביל
(די קעלנערק פון מאַנהאַטן)
BEBE DANIELS גרויסע קאָמעדיע אין 12 אַקטען אין דער הויפּטראָלע
2) דער וועג צום גליק
גרויסע דראַמע אין 10 אַקטען אין די הויפּטראָלען
N. BEERY i L. MORAN

קינאָ „סירענא“
KINO TEATR „SYRENA"
ŁÓDŹ ALEKSANDROWSKA 37 TEL. 49-48
דער זאַל איז מעכאַניש ווענטילירט.
פערשטאַרקטער אָרקעסטער.

ווירטיג פאַר לעטניקעס

PALMA-PATENT
אַנשטאַט זיך צו באָרגען א בעט אויף אַבנויץ־געלד
קויפט בעסער פאַר׳ן זעלבען געלד
אַן עכט פּאַטענטירטע בעט מיט א מאַטראַץ
PALMA-PATENT וואָס איז פּערזעהען מיט דער שוץ־מאַרק
פאַר וועלכע מיר גאַראַנטירען אויף 3 יאהר.
אויסערדעם, בעזיצען מיר שטענדיג אויף לאַגער אין א גרויסען אויסוואַהל
ניקעל־בעטען, אַטעריקאַנקעס,
ניקעל־קינדער־בעטען, קינדער־וועגעלעך,
טיש־בעטען, קינדער־בענקעלעך
סטעטער־מאַס. אויף רעדלעך.
מאַטראַצען גאַבעסע, שאַסקאַווע און קאַנאַדיסקע קאָזעטקעס און טאַפּטשאַנעס
בעמ.: בעטלעך מיט וועגעלעך ווייס און ברוין 17 זל., פאַלאָוויר־בעט. 14 זל.
רעיעלע בעהאַנדלונג. פאַבריקס־פּרייזען. זעמטליכע רעפּעראַטורן.
הורט לאָדז, פּאָלנאָצנאַ 24, טעל. 31-85. דעטייל

לאָדז, 12 יולי 1929

נײַער פאָלקסבלאַט

לאָדז, 12 יולי 1929

ווען איך בין ראָטשילד...

וועגן די סכנות צו דער יודישער ליטעראַטור

פון ש. ניגער

מיט צוויי מאָסן ווערט דאָס יודישע וואָרט געמאָסטן: איין מאָס איז אַ ווייכע און אַנ׳עלאַסטישע, זי געפינט זיך אין די וואַרעמע, היימישע הענט פון די, וועלכע לעבן אין דער יודישער ליטעראַטור; די אַנדערע מאָס איז האַרט און קאַלט, ווי אַ געזעץ, און עס ציהען זיך אַרויס פון זייערע קעשענעס (אָדער נעמען זי ערגעץ אויף באָרג) יענע, פאַר וועלכע אונזער ליטעראַטור איז נאָר אַנ׳אכסניה — אָדער דאָס אויך נישט.

די ערשטע פיהלען זיך אין דער יודישער ליטעראַטור, ווי אין דער היים, וואו זיי זענען אויסגעוואַקסן און וואו זיי איז בעשערט אויסצולעבען זייער ביסעל יאָהרען. זיי ווייסען, אַז ס׳איז נישט אַלץ, ווי עס בעדאַרף צו זיין — זיי זענען נישט גענאַרט אין חשבון. איז עס דאַך זייער וואַנט, וואו עס ווערען די פלעקען, ווען עס רינט פון דאַך. איז דאַך זיי טונקעל אין די אויגען, ווען אַ צימער האָט נישט גענוג פענסטער. און אַז עס איז ענגלאַך און עס פעהלט אַמאָל לופט צו אָטעמען, וועמען פעהלט זי, אויב נישט זיי? מוהען זיי זיך צו פערריכטען דעם דאַך, און אויב עס איז מעגליך, פּרובען זיי ברייטער מאַכען דעם פונדאַמענט און צובויען נייע, ליכטיגערע, צימערען. זיי אײַלען זיך נישט אָפּ׳פּסק׳ענען. „דאָס הויז טויג נישט! לאָמיר עס אַראָפּוואַרפען און בויען עפּעס שעהנערס, גערוימערס״! זיי וואוינען אין דעם הויז, זיי זענען דאָרט אויפגעצויגען געוואָרען, זיי און זייערע עלטערען האָבען עס געהאָלפען בויען — און זיי ווייסען ווי שווער דאָס איז זיי אָנגעקומען.

אַנדערש זענען די, וואָס דאָס הויז איז פאַר זיי אַ גאַסטהויז אָדער דאָס אויך נישט. זיי שטעהען פון דרויסען און שאַצען עס סתם אַזוי, פון מבינות וועגען. געפינט עס חן אין זייערע אויגען, איז — מהיכי תיתי. אָבער אויב, חלילה, וואַרפען זיך זיי די פעהלערן אין די קאַלטע נייגעריגע אויגען, פערקרימען זיי זיך גלייך און שרייען אוים:

— אַ חורבה!

— ווי קאָן אַ רעכטער מענש — וואונדערען זיי זיך — וואוינען אין אַזאַ אָפּגעלאָזענער אַלטמאָדישער געבּיידע!

יעדער פון די דאָזיגע מבינים נעמט אַרוים פון זיין קעשענע אַ געצייכנטן פלאַן פון דעם אָדער יענעם מאָדערנעם אַרכיטעקט, און — זאָגט: וואָס פאַר אַ פּרעכטיגען בנין מיר וואָלטען עס געקאָנט דאָ אַוועקשטעלען, ווען... „מיר״ זאָלען זיין ראָטשילד!

זיי ווייסען, אַז זיי זענען נישט ראָטשילד און אַז די, וואָס וואוינען אין דעם הויז, זענען עס אויך נישט. אָבער וואָס אַרט עס זיי? זיי ווייזען זיך אַרוים זייער מבינות, ברענגען אוים זייערע מלמדישע פאַנטאַזיעס — און געהען אַוועק שפּאַצירען. זיי וועלען, שפּאַצירענדיג, דערזעהן נאָך אַ הויז, וועלען זיי ווידער אַרויסזאָגען זייער אויטאָריטעטישע מיינונג: „ווען איך בין ראָטשילד״... און ווידער זיין צופרידען מיט זיך אַליין, מעגען זיי אויסגעפינען אַז די אַלע בנינים „טויגען אויפ׳ן פייער״. וואָס געהען זיי אָן די בנינים? „וואָס איז זיי העקובא״?

זיי שטעהען פון ווייטען, אָט די זעלבסט־צופרידענע און בלומרשטע שטרענגע, פּרונק׳ע ריכטער, און קוקען מיט ביטול אויף די אינעווייניגסטע מענשען, די שטענדיגע איינוואוינער פון הויז: „וואָס עסק׳ען זיי זיך דאָרט מיט קלייניגקייטען? וואָס וועט זיין, אַז זיי וועלען שוין עפענען נאָך אַ פּאָר פענסטער צו דער זון און זיי וועלען שוין צובויען נאָך עטליכע צימערען און נאָך אַ בוים פערפלאַנצען ביים אַריינגאַנג? עס וועט דאָ דאַלץ נאָך נישט שטימען מיט דעם ריכטיגען פלאַן!״ עס וועט דאַך אַלץ נאָך נישט זיין לויט זייערע „ראָטשילד״־השגה׳ס... „ווענדט זיך״, לאָזען זיי אוים מיט אַנ׳עצה, „ווענדעט זיך צו די, וועלכע ראַטען־אָפּגעניצטע געבּיידעס, ווי קופּעם פּראָבוואַרג״!

ביי אָט די עקספּערטען וואָלט איהר עס גע־פועל׳ט! דער עיקר, ביי זיי איז דאָך דער פּלאַן, וואָס זיי האָבען!

זיי זעהען פאַר זיך נאָר די „צוקונפט״, דאָס, וואָס יעדע ליטעראַטור, און אויך די יודישע האָט אַ פערגאַנגענהייט, אַ געשיכטע, און דאָס, וואָס אָט די אָרגאַנישע אויסגעוואַקסענע היסטאָרישע סביבה האָט אוי עפּעס וואָס צו זאָגען — דאָס אַרט נישט די, וועלכע געהען־צו צו אונזער ליטעראַטור מיט אַ ראַמאַנטישען און נישט־היסטאָרישען קריטעריום. זיי האָבען אַליין נישט קיין וואָרצלען, פערשטעהן זיי נישט, צי מען דאַרף אַזאַ זאַך, ווי וואָרצלען. זיי זענען אַליין ווי יענע פלאַנצען, וואָס קריכען אויף די ווענט, מיינען זיי, אַז ס׳איז גענוג זיי זאָלען די יודישע ליטעראַטור צושפּאַרען צו אַ ענטעל, וועלען זיי זי קערעווען וואוהין עס וועט זיך גלוסטען.

קומט איינער און פערלאַנגט, אַז זי זאָל איהם גלייך אויפ׳ן אָרט געבען טיפקייט און וואָגיקייט און ענטפערס אויף אַלע פראַגען אָדער אָפּפערענישען פון אַלע ענטפערס. אָט האָט דאַך אונזער העברעאישע ליטעראַטור טענה׳ט ער, תנ״ך און די אַראַמייאישע — תלמוד, היינט דער רמב״ם, אבן גבירול, אבן עזרא! וואָס קלייבט דאָרט דער יודישער וויסענשאַפטליכער אינסטיטוט מיט פאָלקסלידלאַך מיט מעשה׳לאַך מיט אַלטע גראַמען, מיט שמות? וואָסאיז עס פאַר אַנ׳אַרבייט פאַר אַזאַ גרוים און אַלט פאָלק ווי מיר זענען? זענען מיר חולה אַוועקצוזעצען זיך און שאַפען (אויף יודיש מאָקע) אַ ישעיה הנביא מיט אַ ר׳ סעדיה און מיט אַ ברוך שפּינאָזא, מיט אַ הערמאַן קאָהען, מיט אַ אַלבערט איינשטיין?

אי וואָס יענע גרויסע מענשען און יענע גרויסע ווערק זענען נישט בעשאַפען געוואָרען אויף בעשטעלונג? דורות גאַנצע האָבען זייער פעלד געמיסטיגט, געאַקערט, געזייט. דאָס גאַנצע יודישע פאָלק, ניין, אַ סך פערשידענע פעלקער האָבען הונדערטער יאָהרען נאָכאַנאַנד געזאַמעלט דערפאַהרונג, געקליבען אַ וואָרט צו אַ וואָרט, אַ טראָפּען צו אַ טראָפּען, אַ טראָפּ צו אַ טראָפּ, ביז עס איז געשעהען אַ נס און עס איז געקומען אַ גאון, אַ גייסט מיט אַ גרויסען פערנעם און אַ ברייטען סך־הכל! און מיר — מיר האָבען נישט קיין געדולד, מיר ווילען אַלץ מיט אַמאָל און אַל קשיות, תיכף ומיד. ערשט נעכטען איז אונזער „הויכער אינטעליגענץ״ נישט אָנגעשטאַנען נאָך צו שרייבען עפּעס רעכטס אויף דער פאָלקס־שפּראַך. ערשט עהרנעכטען האָבען אונזערע אויפקלערער גענומען לערנען דעם „פאָלק״ אויף יודיש צו נוצען אַ טאַשענטיכעל און נישט צו לאָזען זיך עקספּלואַטירען פון בעל־הבית. מיר האָבען נאָך די יודישע אויסלייגעכץ נישט איינשטודירט, ווי געהעריג איז. אין אַ סך פּרטים זענען מיר נאָך אין חדר ביים דרדקי־מלמד. פערלאַנגט מען פון אונז, אַז מיר זאָלען נישט מאַכען מעהר קיין שהיות, אַוועקזעצען זיך אין דער וואָלאָזשינער ישיבה און זיך עוסק זיין נאָר אין די העכערע פּראָבלעמען פון דער טעאָלאָגיע, פון דער פילאָזאָפיע, פון דער מאָדערנער וויסענשאַפט.

און דאָס מאָנען ביי אונז פאַרשטעהער פון דעם זעלביגען טיפּ אינטעליגענץ, וועלכע האָט ערשט מיט אַ קורצער צייט צוריק געהאַט צו אונז פּונקט פערקעהרטע טענה׳ס. די אינעוועניגסטע בוזער פון דער יודישער ליטעראַטור, די אַבראַמאָוויטשעס און די פּרץ׳עס האָבען דאַן ערשט אָנגעהויבען שלייפען דעם יודישען וואָרט, בערייכערען אונזער גערעדנק און עפענען פאַר אונז די טיפע קוואַלען, די ירושה־קוואַלען, פון איין זייט, און די ברייטערע האָריזאָנטען, די וועלט־האָריזאָנטען, פון דער אַנדערער זייט. זענען געקומען די אייביגע חכמים און געפרעגט קשיא׳ס: צו וואָס דאַרף מען דאָס אַלץ אויף „זשאַרגאָן״? איז נישט גענוג אַ ביסעל פּאָפּולערעכץ מיט אַ פּאָר מעשה־ביכלעך, וואָס זאָלען זיך אויסלאָזען מיט אַ מוסר־השכל? און איצט איז אַלץ ווייניג, וויפיל עס זאָל נישט אויפגעטון ווערען. די נייע יודישע ליטעראַטור האָט אין די עטליכע צעהנדליג יאָהר געוואָרפען אַניאָגען די ליטעראַטורען, וועלכע שטיצען זיך אויף דורות און דורות געלערנטע. די נייע יודישע ליטעראַטור האָט שוין איצט געדאַרפט קאָנען צופרידענשטעלען אַלע אונזערע אינטעלעקטועלע בעדערפענישען! און אויב זי קאָן דאָס נישט טון, איז זי גאָר נישט ווערט, און מיר דאַרפען זי מבטל זיין כעפרא דארעא!

דאָס איז איין סאָרט מיינונג. אַנ׳אַנדערער טענה׳ט, אַז — אַז כל זמן אויף יודיש זענען נאָך נישט איבערגעזעצט געוואָרען אַלע פּאָעטישע און אַלע פילאָזאָפישע און אַלע וויסענשאַפטליכע און אַלע רעליגיעזע ווערק פון אַלע פעלקער און אַלע שפּראַכען און אַלע תקופה׳ס, איז נישטאָ נאָך גאָר אויף דער וועלט אַזאַ זאַך, ווי אַ יודישע ליטעראַטור!

אַ דריטער איז מוחל די אַלע איבערזעצונגען און איז אויך גרייט זיך צו בעגנוגענען מיט דעם דערווייליגען אינהאַלט פון דער יודישער ליטעראַטור, — גיט איהם נאָר אַ ריינעם יודיש און אַנ׳אויסגעהאַלטענע סיסטעם פון אויסלייגען יודישע ווערטער. געפינען זיך נאָך אָבער שרייבער, וואָס לייטערען נישט גענוג די שפּראַך און ווייס מען נאָך נישט אַקוראַט ווי מען דאַרף זאָגען, „דער״ אָדער „דאָס״ פערד, ווי דאַרף מען אויסלייגען דעם וואָרט „אויסלייגען״ — מיט דעם שטומען ע, אָדער אָהן אַנ׳ע, — איז נישטאָ נאָך קיין יודישע ליטעראַטור!

אַ מאָרנע זאַך: די דאָזיגע אַלע מאָנערס זענען געוואוינט צו פערגלייכען די ליטעראַטור אויף יודיש מיט אַנדערע ליטעראַטורען. זיי האָבען ליב צו זוכען אין איהר און צו פערלאַנגען פון איהר דאָס, וואָס איז דאָ ביי לייטען. האָבען זיי דאָך נישט געדאַרפט פערגעסען, אַז אויך אין לייטישע ליטעראַטורען האָט מען נישט אַלץ איבערגענומען פון אַנדערע שפּראַכען און דאָס, וואָס מען האָט איבערגענומען האָט מען איבערגעזעצט נישט מיט אַמאָל, נאָר אין משך פון דורות. זיי האָבען געמעגט געדענקען, אַז אַלע לשונות האָבען געוואוסט פון צייטען, ווען אין דער שפּראַך איז נאָך פאָרגעקומען אַ קאַמף פון פערשידענע דיאַלעקטען און ווען די אָדער יענע גראַמאַטיקאַלישע אָדער אָרטאָגראַפישע כללים זענען נאָך נישט געווען קלאָהר פאָרמולירט אָדער זענען נאָך נישט אָנגענומען געוואָרען פון אַלעמען. זיי האָבען אויך געמעגט וויסען, אַז די יודישע ליטעראַטור און די יודישע שפּראַך לעבען גראָד איצט איבער איינעם פון זייערע וויכטיגסטע ענטוויקלונגס־פּראָצעסען. עס ווערען אין זיי אַריינגעבראַכט נייע אינהאַלטען און נייע פאָרמען. עס ווערט איבערגעזעצט פון אַנדערע שפּראַכען נישט איז ערך מעהר (און אָפט בעסער) ווי פריהער. עס ווערט ביסלעכווייז איינגעשטעלט אַ מעהר אָדער ווינציגער פעסטע סיסטעם פון שרייבען און אויסלייגען. אָבער... דער, וואָס קומט מיט טענה׳ס פון דרויסען, אינטערעסירט זיך נישט מיט דעם, וואָס ווערט געטון און וואָס קאָן ווערען געטון. איהם אַרט נישט, וואָס זיינע פאָדערונגען זענען סתם אַזוי אין דער וועלט אַריין אָהן קיין שום שייכות צו די רעאַלע מעגליכקייטען, בעדערפענישען, כוחות פון דער יודישער ליטעראַטור. זיין אויסגאַנגס־פּונקט איז נישט די לעבעדיגע יודישע ליטעראַטור, נאָר עפּעס אַנ׳אַבסטראַקציע, אַ חלומעניש, אַ פאַנטאַזיע גלאַט אַזוי זיך:

— ווען איך בין ראָטשילד...

וועט איהר פרעגען: וואָס אַרט עס אונז? און פאַרוואָס זאָלען מיר נישט הענגען איבער אונז, ווי אַ מאַנונג, ווי אַ דערמאַנונג, אָט די רייכע פאַנטאַזיעס, אָט די גרויסע און שטרענגע פאָדערונגען? איז דער תירוץ: פאָדערונגען און טרוימען פון גרויסען פערנעם זענען גוט, ווען זיי שטאַרקען דעם גלויבען, וועקען די כוחות און העלפען זיי און ווייזען זיי דעם וועג צו טון, וואָס זיי קאָנען טון. אָבער אידעאַלע פאָדערונגען, ראָמאַנטישע גלוסטעניש, וואָס קומען אינאיינעם מיט אַ ביטול צו דער ווירקליכקייט און איהר שעפערישער אַרבייט, חלומות, וואָס פערלייקענען די וואָר, זענען — „הינערישע חלומות״... גערעדנקט איהר פּרץ׳ס מעשה׳לע?

איז געזעסען די הון מיט פערמאַכטע אויגען, געזעסען און געזעהן (אין חלום!) ווי פון די אייער טרעטען אַרוים אַ שטיק פערציג הענער — הענער, קיין איינציגע הון! און אײנס אויף איינס. הענער פון הענערלאַנד. גרויס געוואַקסענע, שטאַרק געבויטע, אויף קופערנע פיס, מיט שאַרפע קרעלען. פליגעל ווי ביי אַנ׳אָדלער, און רויטע — וואָס רויטע? — פלאַמענדיגע קאַמען! די הינדעלאַך האָבען געפיקט, געפיקט, געוואָלט געבען אַרוים אויף דער ליכטיגער שיין. אָבער די פער׳חלום׳טע הון איז געווען פערטון אין איהרע גרויסע מחשבות, זי האָט נישט געהערט, ווי עס פיקט דאָס יונגע לעבען, רייסט זיך און וויל זיך אַרויספיקען, געבוירען ווערען, וואַקסען. זי האָט געטרוימט וועגען דער שעהנקייט, דער גבורה פון די קינדער איהרע, וועלכע זי האָט געזעהן אין חלום. „זיי זענען אודאי גרעסער, האָט זי געטראַכט, ווי אַנדערע קאַפּהענער״. און די אמת׳ע הינדעלאַך, די לעבעדיגע, זענען אונטער דער משא פון איהר פער׳חלום׳טער אומבעוועגליכקייט, דערשטיקט געוואָרען.

ניין, אויב מיר ווילען באמת די יודישע ליטעראַטור זאָל זיין שעהנער, בעסער, גרעסער, דאַרפען מיר אָנהויבען אונזער אַרבייט פון די קליינע איינפאַכע, אָבער לעבעדיגע „הינדעלאַך״, און נישט פערזונקען ווערען אין „שמאַלצע״ הינערישע חלומות און פאַנטאַזיעס פון דעם מין, וואָס הויבט זיך אָן: „ווען איך בין ראָטשילד״...

„וויא דאָל אראזא״ — דער יסורים־וועג

פון י. קאַליש

צווישען די שמאָלע און קרימע געסלעך פון דער עיר־עתיקה אין ירושלים איז פערהאַן אַ געסעל וואָס טראָגט דעם נאָמען „וויא־דאָלאָראָזאַ״.

איינמאָל אין אַ שבת פאַרנאַכט, האָב איך דאָרט שפּאַצירט. פון הויכען טורם ביים מעטשעט, האָט זיך געלאָזט הערען דער „מועזין״, דער אַראַבישער חזן.

אָט דאָרט, נישט ווייט פון „וויא־דאָלאָראָזאַ״־געסעל, אויף דעם אָרט, וואו אַמאָל איז דער אבן־שתיה געלעגען, שטעהט איצט דער אַראַבישער מעטשעט „אָמאַר״, — און ביים סאַמע שפּיץ פון טורם דרעהט זיך אַרום אויף אַ רונדען באַלקאָן דער אַראַבישער שלוח־צבור און איז מתפלל: אַ דאַרער און שוואַרץ בעוואַקסענער מענש, מיט גרויסע שוואַרץ־פלאַמענדיגע אויגען, הייבט ער אויף די הענד צו די אונטערגעהענדע ירושלים׳ער זון, וועלכע טונקט זיך אין אַ ים פון בלוט, אונטער דעם הר הזיתים.

ער איז מתפלל פאַר׳ן אַלמעכטיגען אַללאַ, וועלכער ברענגט אַ ברכה פאַר זיינע שעפלעך, וואָס געהען אין זיין וועג; אָט צו דעם אַללאַ ווענדט ער זיך, דער מועזין מיט תהלות והשבחות:

— אַללאַ חסידא, אינתי קדש, אינתי קטיר קדש, אינתי כביר! (פרומער אַללאַ, דו ביזט הייליג דו ביזט זעהר הייליג, דו ביזט גרויס) און זיין מעלאַנכאָלישען קול רייסט זיך אַוועק העט ווייט־ווייט, און דער ווידערקול הילכט לאַנג און פרום צווישען די מתפללים, וועלכע זיצען איצט פּונקט אויף די קליינע שטרויענע בענקעלעך פאַר די אַראַבישע שמוציגע קאַפעען און רויכערען די נאַרגילעס, פער׳עצבות׳טערהייט אַ פּנים, דעריבער וואָס דער עולם־הזה איז אַ וועלט מיט נאַרישקייטען... דאָס מעלאַנכאָלישע קול אָבער, די האַרציגע מזרח־מעלאָדיע ווערט בעטויבט פון אַ גלאָקען־קלאַנג.

אָט, דאָ, אין דעם שמאָלען געסעלע, וואָס פיהרט צו צום „שער־אריות״, געפינט זיך דער קלויסטער פון „וויא־דאָלאָראָזאַ״, און טאַקע פון דעם קלויסטער דערגעהען עס די בעטויבטע קלאַנגען. זעהר אַ שווערען איינדרוק מאַכט אויף אַ יודען דאָס דאָזיגע געסעלע.

די אַראַבער, וועלכע וואוינען דאָ, זענען אַלע קריסטען, און ווען מען דערזעהט אַ יודען, שרייט מען נאָך: „יאַהוד״, און צומאָל אַפילו ערלויבט זיך אַנ׳אַראַביש יונגעל אַ שטיינדעל נאָכצוואַרפען.

פון די שוואַרצע און ערנסטע מויערן, וועלכע מאַכען אַנ׳איינדרוק פון פאַרצייטישע קאַזעמאַטען, און בפרט די מעטאַלענע צלמים, ביי וועלכע עס זענען פערהאַן בילדער בולט׳ע, פון דער קרייציגונג — דאָס אַלץ האָט מיך געמאַכט פערגעסען, אַז איך געפין זיך אין ירושלים.

פון אונזער „ובנה ירושלים עיר הקודש״, האָט מיין מחשבה פערבלאָנדזשעט אין די „אַנוסים־שטעט״, אין שפּאַניען, אין די ערטער, וואו דער אויטאָ־דא־פע איז פאָרגעקומען...

און פונדעסטוועגען בין איך אַריין אין איינעם פון די בנינים, וואו עס האָט מיך בעגעגענט אַ מנישקע. זי האָט תיכף דערקאָנט אין מיר, אַז איך בין נישט קיין טוריסט, נאָר אַ געוועהנליכער חלוץ אין אַ ווייסע בלוזע, וועלכער, לא די, וואָס ער לייגט נישט אין פושקע אַריין, איז ער אויך נישט גאָט־פאָרכטיג, האָט זי עפּעס אַ מורמעל געטון אונטער די נאָז, משמעות געוואָלט זיך עפּעס פערגעטפּערען, כדי אויסצומיידען מיין בעזוך. דאָך האָט זי מיך אומעטום אַרומגעפיהרט און אַלץ בעמיהט זיך מיך צו ערקלערען דייטליך און גענוי. היות היינט איז שבת אָוועגר, — האָט זי מיר ערקלערט, — אַ צייט פון אָפריכטען אַ תפילה פאַר „זיין געפייניגטע נשמה״, וועט זי אויסמיידען דאָס הויפּט־געבעט־הויז, און וועט מיך פיהרען דורך אַ זייטיגען קאָרידאָר.

איך האָב זיך ענטשולדיגט, און פערזיכערט, אַז איך וועל געהן מיט שטילע טריט, האָט זי מיר ערלויבט דורכצוגעהען, דורך דעם הויפּט־געבעט־הויז. און ווען זי האָט זיך דערנעהנטערט צו דער טיר פון דעם הויפּט־איינגאַנג, האָט זי געקניעט און זיך געצלמ׳ט, נאָכהער ערשט האָט זי די טיר אויפגעשלאָסען.

טריט ביי טריט האָבען מיר געמאַכט, אום נישט צו שטערען די רוה.

ביים אלטאַר שטעהט אַ מנישקע, גיסט אַריין אייל אין גלעזערנע אייל־לעמפּלעך, און מיט זעהר אַנ׳ערנסטער מינע צינדט זי אָן די קנייטלעך. אויף די ווענד זענען אויסגעמאָהלט הייליגע בילדער, אַזעלכע בילדער, אַז ווען דו קוקסט זיך איין אין זיי, ביי דעם שיין פון וואַקסענע ליכט, דאַכט זיך דיר, אַז זיי קוקען דיר נאָך, און רופען דיך צוריק נאָכאַמאָל אָנצוקוקען, בעטען׳דיג רחמנות.

איך האָב זיך נישט אומגעקוקט, וויל אינסטינקטיוו האָב איך אַ פחד דערפיהלט...

דאָס הויפּט־געבעט־הויז איז איינגאַנצען אָהן פענסטער, און מתפלל איז מען דאָרט ביי דער שיין פון ליכט. דורך דער בלאַסער ליכט־שיין שטעלען זיך פאַר אויף יעדען שריט און טריט שאָטענס פון קדושים, אַפּאָסטאָלען און מערטירער.

אָט איז אַ בילד:

אַ פרויענצימער מיט אַ קינד ביי דער ברוסט; ס׳קינד האַלט דאָס מויל אָפען ביי דער ברוסט, אָבער זויגט נישט, בלויז די אויגען זיינע זענען געוואָנדען אין דער הויך, צום ברייטען שטערן, וועלכער איז בעדעקט מיט לאָקען. דוכט זיך דעם זייטיגען מענשען, ווי דאָס אָפענע מויל פון קינד זאָגט דער וועלט מוסר, לערנט די מענשען מדות, און די קינדערישע נאַיווע אויגען, אין וועלכע עס איז דאָ אַנ׳אויסדרוק פון פערצייהונג זענען געוואַנדען צו דער מנישקע — אַ רמז, אַז איהר תפילה איז אָנגענומען...

מיר זענען אַריין אין אַ פינסטערן קאָרידאָר, דורך וועלכען מיר זענען אַראָפּ אויף שטיינען אין די היסטאָרישע קעלערס פון „וויא־דאָלאָראָזאַ״.

די גאָטספאָרכטיגע מנישקע איז אין לויטער ווייסקייט, וואָס שמעקט מיט הייליגקייט, מיט גזירות און ראַך...

ווען מיר האָבען זיך דערנעהנטערט צום קדשי קדשים, וואו דער „וויא־דאָלאָראָזאַ״־אַקט איז אוים געפיהרט געוואָרען, האָט זי זיך ענטשולדיגט פאַר מיר, באַשר־בכן, איך בין דאָך אַ יוד, מוז זי נעהמען רשות אויף מיין אַריינגעהען אינעווייניג.

מיט שנעלע טריט איז זי אַוועק פון מיר, און אין דער שטילקייט פון די געוועלבטע קעלערן, האָט זיך געהערט דאָס רוישען פון איהר לאַנגער סוטאַנע.

אַ פּאָר מינוט שפּעטער האָט זי זיך צוריקגעקעהרט, און מיט פרייד מבשר געווען, אַז מען האָט מיר... פערצייהט.

איך האָב בעמערקט אויף איהר צאַרט און איידעל געזיכט טראָפּענס פון טרעהרען, און די אויגען האַלב־פערוויינטע...

זי האָט געוויינט, מתפלל געווען, כדי צו בעקומען פאַר מיר אַ היתר, און אין אַ גינסטיגען מאָמענט, האָט זי די ערלויבעניש פאַר מיר בעקומען.

(ווייטער זעה 9־טע זייט).

עסט געזונטערהייט!

פאַר אַ געזונטען מענשען איז גאַנץ נאַטירליך צו זיין הונגעריג

פון ד״ר י. טעז

עסען מוז מען! אַדרבא, זאָל עמיצער פּרובען און נישט עסען? מען קאָן פאַסטען אַ פּאָר טעג, אַ וואָך אָדער מעהר; עס זענען דאָ הונגערשטעפּיאָנען, וואָס האָבען נישט גענעסען אַ חודש צייט, ביז פופציג טעג, אָבער נישט עסען און אַרבייטען קאָן מען נישט. דער לעבענס־פּראָצעס בעדאַרף הייץ־מאַטעריאַל, פּונקט ווי אַן אויטאָ בעדאַרף בענזין. אָהן בענזין בלייבט דער בעסטער אויטאָמאָביל שטעהן ווי אַ גולם. ער ריהרט זיך נישט. אַ מענש איז שטאַרקער! ער קאָן עסען, כאָטש ער האָט נישט וואָס, ווייל יעדער מענש פיהרט מיט זיך מיט זיין אייגענעם זאַפּאַס. ער האָט אַ געוויסע מאָס פעטס, וועלכען ער פערצעהרט בשעת רחקות. און אויב דאָס פעטס איז נישט גענוג, עסט ער פלייש, ער עסט אויף זיין אייגען פלייש. און אויב מען האָט נישט קיין פלייש, עסט מען ביינער. אַ מענש וואָס הונגערט, עסט זיינע אייגענע ביינער און אַפילו זיין געהירען רינט איהם פאַר אַ מאָלצייט, אויב ער האָט נישט וואָס צו קייען. דער מענש איז אַ „קאַניבאַל", אויב ער מוז. ער עסט זיין אייגענעם בלוט און פלייש.

מען האָט אויסגעפונען, אַז אַ מענש וואָס הונגערט, פערלירט ביז פערציג פּראָצענט פון זיין וואָג, אויב ער האָט אַ נאָרמאַלע וואָג, איידער ער הויבט אָן זעהן דעם מלאך־המות. ער פערלירט כמעט דאָס גאַנצע פעטס. די מוסקולען, וואָס מיינט דאָס רויטע פלייש, ווערען אויסגעצעהרט ביז איבער העלפט פון זייער נאָרמאַלער וואָג. די לעבער ווערט דאַר ווי אַ ברעט, די מילץ, די נירען, און אַפילו די הויט און די האָר ווערען בענוצט פאַר דעם צוועק, כדי אויפצוהאַלטען דאָס חיות. די ביינער פערלירען אַ־ום צוואַנציג פּראָצענט פון זייער וואָג און ערשט נאָר צולעצט קומט דאָס האַרץ און די געהירען, וועלכע קאָנען נישט פערלירען קיין סך, סיידען מען געזעגענט זיך מיט'ן לעבען.

דער מענש איז זיין אייגענער אינזשינער. ער בויט אויף זיין אייגענע מאַשין. די צעלען נוצען זיך אָפּ פון צייט צו צייט און פרישע מוזען אויפגעבויט ווערען. דער מענש ווערט ניי געבוירען אַלע פּאָר יאָהר. די צעלען האַלטען אין איין פערמעהרען זיך, כדי נאָכצוקומען דעם ריזיגען באַדאַרף פון דער מענשליכער פאַבריק. אָבער די מאַטעריאַלען קאָן זיך דער מענש אַליין נישט בעשאַפען; דאָס קאָנען טון די פלאַנצען. זיי נעהמען אויף דעם שטיקשטאָף, דעם קוילען־שטאָף, דעם זויערשטאָף און שאַפען זיך זייער אייגען בוי־מאַטעריאַל. אָבער מענשען, ווי חיות, קאָנען דאָס נישט טון. זיי מוזען אָנקומען צום גרייטען. זיי מוזען עסען פלאַנצען, ירקות, פרוכטען, ברויט און ענליכע פאַרטיגע פּראָדוקטען, כדי צו קריגען דעם „חמר ולבנים" פאַר זייער קערפּערליכער פּיראַמידע. זיי עסען פלייש וואָס פערמאָגט אָט־אָ־די בוי־שטאָפען און ספּעציעל דעם פלייש־שטאָף — פּראָטעאין, בעלק'ן — איז אַ קאָנצענטרירטער פאָרם. אָהן אָט די „מאכלים" קאָן דער מענש זיך נישט בעגעהן. עס איז אַ „פּאַראַזיט", וואָס לעבט פון אַנדערע; אָדער — אויב דאָס פּאַסט אייך בעסער אין רומעל אַריין — אַ בוי־מייסטער מיט נאָר גרויסע כוונות און קיינער פערלאַנגט נישט פון אַן אַרכיטעקט ער זאָל אַ בויען אַ הויז, אז אַליין קנעטען ציגעל די ציגעל צום בוי פון'ם אייגענעם קערפּער און דאָס הייץ־מאַטעריאַל, כדי צו טרייבען די רעדער פון דער מאַשין, מוז ער זיך בעשאַפען פון אַנדערע. ער מוז עסען! יאָ, אָבער וואָס טוט מען אויב מען האָט פאָרט נישט קיין אַפּעטיט?

אַ געזונדטער מענש האָט נישט קיין זאָרג וואו מען נעהמט אַפּעטיט, אַבי ער האָט צום אַפּעטיט, איז ער נישט קשה פון אַ בריה. די ציינער קייען, דער מאָגען זקאָכט און די צונג אַרבייט. אַלצדינג איז וואויל און פיין, און ווייל ער נישט עסען, דערמאָהנט איהם דער הונגער ווענען דעם. מען קאָן פון איהם נישט אַנטלויפען. ער בייסט און גראַבעלט, ביז מען כאַפּט אַ ביסען. דער הונגערגעפיהל איז לאַנג געווען אַ מיסטעריע, וועלכע מען האָט אויסגעפונען, אַז דער הונגער־געפיהל קומט פון דעם, וואָס אויב דער מאָגען איז ליידיג צו לאַנג הויבען זיך אָן צו בעוועגען מאָגען־קרעמפען פון צייט צו צייט, וואָס ווערען אַלץ שטאַרקער, און אַלץ אומאַנגענעהמער. אָבער אויב מען הערט איהם נישט זעהר לאַנג, הערט ער אויף צו מאַהנען און מען איז ווי דעם הונגער אויף אַ געוויסער צייט אָבער דער זינג אין אַ נידערלאַגע, ווייל כדי צו עסען און אויסצונוצען די שפּייזען, ווי עס בעדאַרף צו זיין, מוז מען זיין הונגעריג ביז צו אַ געוויסען גראַד. מענשען, וואָס האָבען מורא צו פיהלען הונגער און שטאָפען דעם מאָגען איידער ער פאָדערט דאָס, לעבען נישט היגיעניש. זייער עסען איז נישט קיין נאַטירליכער און נישט קיין געזונדטער. אַ עלכע מענשען, וואָס „פערזוכען" אַ גאַנצען טאָג, האָבען נישט קיין אַפּעטיט צום עסען. זיי עסען נישט, זיי זענען מעלה־גירה. מאָ פון וואַנען זאָלען זיי האָבען אַפּעטיט, אַז זיי זענען קיינמאָל נישט הונגעריג?

אָבער אויך די, וואָס שפּילען דעם תקיף און בעהאַנדלען דעם מאָגענס תביעות, ווי אַ שלעכטען בעל־חוב, הערען באַלד אויף צו האָבען אַפּעטיט. זיי פרעהען זיך: אָט גובר געווען די תאוה! אָבער די פרייד איז אַן אָפּגענאַרטע.

עס זענען דאָ קראַנקהייטען, וואָס צושטערען דעם הונגער־געפיהל. און ווי ביי יעדער קראַנקהייט, זענען דאָ צוויי עקסטרעמען. ערשטענס, זענען דאָ שטערונגען, וואָס ברענגען מיט זיך נאָר הילדע געזאָונדהייטען. געוויסע גייסטיגע קראַנקהייטען און נערווען־שטערונגען ברענגען, וואָס הייסט, „הייס־הונגער". ממש זייער אַפּעטיט ברענט ווי אַ העליש פייער. זיי מעגען אַריינרוקען אין זייער אויוועןאַ סך שייטלעך האָלץ און ס'איז אַלץ ווייניג. זיי האַלטען אין איין עסען, און וואָס מעהר זיי עסען, אַלץ מעהר הונגעריג זענען זיי. אָט כאָטש גהעשלינג איין דעם לויתן!

עס זענען אויך דאָ פערקעהרטע סימנים. דאָס זענען די קליינע עסערס, אַ כזית אי ומלא און זיי בלייבען שטעהן. קוים וואָס זיי קאָנען איינשלינגען דעם ביסען. זיי האָבען אַן עקעל פאַר שפּייזען. מייסטענס זענען דאָס נערוועזע מענשען, מפונקים, וואָס בשעת דעם עסען דערמאָהנען זיי זיך אין אַלערליי נאַרישע פּרטים. זיי האָבען מורא, טאָמער חלילה וועלען זיי אויך איינשלינגען אַ שטיקעלע שטייב, אָדער אַ באַקטעריע, רחמנא לצלן. דאָס אַליין איז גענוג כדי אַוועקצוטרייבען זייער נאַטירליכען געפיהל פון הונגער. זיי קאָנען נישט עסען, ווייל עפּעס האַלט צוריק דעם ביסען. און דער „עפּעס" קומט נישט פון די שפּייזען אַליין, נאָר פון זייער אייגענעם כח־הדמיון. דער איידעלער מפונק, וואָס מיינט, אַז ער איז אַזוי היגיעניש, אַז ס'איז נישטאָ זיין גלייכען, איז אַ קראַנקער — אַ נערווען־קראַנקער און אַמאָל אויך אַ גייסטיג־געשטערטער. מען מוז האַלטען אין צוים די נערווען — אָדער די נערווען שפּאַנען איין דעם בעל־הבית אין אַ וואָגען, וואָס פערשלעפּט איהם אין אַ תהום.

און דאָס דערמאָהנט אונז. אויף קיין געביט זענען נישטאָ אַזוי פיל אומגעלומפּערטע משוגעתן ווי אין דער שיסעל. מאַנכע מענשען פערטראָגען נישט דעם גערוך פון מילך. אַנדערע קאָנען נישט פערטראָגען קיין אייער, אָדער קעז, אָדער וואָס עס זאָל נישט זיין. איך האָב געקענט אַ פערשוין, וואָס פלעגט חלש'ן, ווען ער האָט דערזעהן, האָניגלעקער. אָבער ווייל מיר האָבען דערמאָהנט קראַנקהייטען אָדער שטערונגען פון'ם אַפּעטיט, ווילען מיר אָנווייזען, אַז אַמאָל איז דער אַפּעטיט־מאַנגעל נישט מעהר ווי אַ סימפּטאָם פון טיפערע אָרגאַנישע שטערונגען. אָט נעהמט אַ מענש (מיט אַ גוידער. מילא, וואָס איז דער חידוש אַ גויער? אָבער אַ גוידער צו אַ גוידער איז נישט גלייך, מאַנכע פון די גוידער־קראַנקע זענען תמיד הונגעריג, אָבער וואָס מעהר זיי עסען, אַלץ דאַרער ווערען זיי, ווייל די מאכלים, וואָס זיי עסען, ווערען אַזוי גיך פערברענט, אַז דער קערפּער קאָן זיי נאָר נישט פערנוצען. אַנדערע, ווידער, דאַרפען ווייניג עסען און ווערען ברייטער ווי לענגער, כאָטש זיי מעגען פאַסטען אַלע תעניתים און אַפילו ימים טובים אויך. פשוט, זייער שטאָף־וועקסעל איז נישט נאָרמאַל. אָט ווי פערוויקעלט עס איז אַ אַ איינפאַכע זאַך ווי הונגער און אַפּעטיט.

דער אַפּעטיט איז אַ טייל פון'ם גאַנצען קערפּערליכען רגמעל. מענשען מיט מאָגען־קראַנקהייטען, מיט פערשטאָפּונג, מענשען וואָס ליידען פון בלוט־מאַנגעל, און אַנדערע חולאת'ן, האָבען נישט קיין אַפּעטיט, ווייל נאָך וואָס עסען, אַז דער קוימען איז פערשטאָפּט און דער אויווען טשאַדעט. אָבער אַ חוץ די אַלע קראַנקהייטען און שטערונגען, מוז מען נאָך געדענקען, אַז „דער מענש איז זיך דער גרעסטער שונא". שלעכטע מנהגים, אַן אומרעגעלמעסיגע דיעטע און אַ כאַפּ־לאַפּ־צאַפּ־לעבען הרג'ענען אַוועק דעם אַפּעטיט. די מענשליכע ראַסע האָט אין לויף פון די הונדערטער טויזענדער יאָהרען פון איהר עקזיסטענץ זיך צוגעפּאַסט צו געוויסע מאכלים, וואָס ענטהאַלטען „פלייש־שטאָף", ווייסעל, און פעטס, מע מוז ווייסען ווי אַמבעסטען אָט־אָ־די מאכלים אויסצוקלייבען, אַזוי אַז עס זאָל זיין גענוג פאַר'ן מענשליכען בעדאַרף און נישט איבערטרעטען די גרענעץ. דערצו מוז מען דערציהען ווערען פון קינדהייט אָן און אויב עמיצער האָט אַ געשטערטען, אָדער אומגעלומפּערטען אַפּעטיט, אַזוי איז דאָס אַ פועל יוצא פון אַ שלעכטער ערציהונג אָדער פון געשטערטע קערפּער־פונקציעס. ביידע בעדאַרפען מעדיצינישע הילף.

עסט געזונד! האָט אַפּעטיט און צום אַפּעטיט. לערנט זיך צו עסען און וואָס צו עסען.

קוריאָזע און עפּיזאָדען פון יודישען טעאַטער

געזאַמעלט און בעאַרבייט דורך זלמן זילבערצווייג

(ספּעציעל פאַר'ן „נייעם פאָלקסבלאַט")

ער בעהט איהם א טובה

אין שערלעך פיהרט אַ יודישע טרופּע אויף סעקלער'ס „יזכור".

אין דריטען אַקט פון דער פּיעסע איז פּערהאַן אַ קליינע ראָל, וועלכע עס שפּילט דער אַקטיאָר שוואַרצבאַרד. אין די פריהערדיגע צוויי אַקטען שפּילט ער אינגאַנצען נישט.

אַזוי ווי דוד שוואַרצבאַרד איז שוין נישט קיין יונגערמאַן, און עס איז איהם שווער אויסצולערנען נייע ראָלען, האָט ער טאַקע זיין ראָל אָפּפּאַרטאַשעוועט.

די טרופּע איז אָבער געווען זעהר פּעראינטערעסירט, אַז די פּיעסע זאָל גוט גיין, און דער רעזשיסער האָט דעריבער בעשלאָסען, נאָך אַמאָל איבערצופּראָבירען די גאַנצע פּיעסע, און דורכאַגב אויסבעסערען נאָך אַנדערע פעהלער, וועלכע מען האָט בעמערקט בעת'ן שפּילען.

צו דער פּרובע זענען געקומען אַלע אַקטיאָרען. אַזוי ווי דוד שוואַרצבאַרד שפּילט נישט אין די ערשטע צוויי אַקטען נאָר אין דריטען, איז ער די גאַנצע צייט אַרומגעגאַנגען זעהר אומגעדולדיג און ער האָט קוים בעוויזען צו וואַרטען ביז מען האָט געענדיגט פּראָבירען דעם צווייטען אַקט.

ווען מען האָט גענומען פּראָבירען דעם דריטען אַקט; אין וועלכען ער שפּילט, און אין וועלכען צוגעגאַנגען צו אַ אַנדערען אַקטיאָר, און מיט געבעט געזאָגט: — שוין צוויי שעה ווי איך דריי מיך אַרום. אין דריטען אַקט שפּיל איך אַ פּאָר ווערטער, און כ'האָב שוין נישט קיין געדולד, זיי אַ גוטער ברודער, און גיי אַרויף און מאַרקיר (פערטרעט) מיך, ב'וועל דיר אַמאָל שוין אָפּגעבען...

אַ זכר דער נומער

אין אַ שטעטעל פון ראַטען־רוסלאַנד איז אַ יודישע טרופּע געקומען שפּילען טעאַטער. דאָס שנעקעלע מזל איז אָבער מיט זיי נישט מיטגעקומען. און דאָס טעאַטער איז געווען ליידיג, אַזוי, אַז חברה האָבען נישט געהאַט אויף הוצאות ווייטער צו פאָהרען.

איז זיך דער דירעקטאָר פון דער טרופּע מישב און געהט אַריין צו זיינעם אַ בעקאַנטען נעפּמאַן (סוחר), און בעט איהם, אַז ער זאָל איהם אַרויסהעלפען פון זייער שווערער לאַגע.

דערהערט די בקשה, רופט זיך אָן דער נעפּמאַן:

דער רעזשיסער האָט זיך געוואָלט בעמיהען איהם אָנווייזען ווי אַזוי ער זאָל שפּילען, און שוואַרצבאַרד — וואָס הייסט איהר האָט נישט אויף קיין הוצאה, מאַכט אַ פאָרשטעלונג וועט איהר האָבען.

— עי, מיר האָבען שוין געמאַכט — ענטפערט דער דירעקטאָר — נאָר דער עולם טרינקט כעה (אַן אויסדרוק, אַז דער עולם קומט נישט). פאַר וועמען זאָלען מיר שפּילען, אַז מען דאַרף נאָך דערלייגען צו יעדער פאָרשטעלונג.

— נישט אייער דאגה — ענטפערט דער נעפּמאַן — שפּילט, און איך וועל זיין אַ שותף.

צוזאַמענגענס האָבען זיך בעוויזען איבער די גאַסען גרויסע אַפישען, אַז עס ווערט איפגעפיהרט די בעריהמטע פּיעסע... און צום שלוס ווערט געגעבען ווערען אַ סענסאַציאָנעלער נומער, וואָס וועט אַרויסרופען בעגייסטערונג ביים עולם. די בוכער — איז אונטען געשטאַנען מיט גרויסע אותיות — וועלכע דער נומער וועט נישט געפעלען, וועט די קאַסע צוריקגעבען צעהן מאָהל אַזויפיל וויפיל דער בילעט האָט געקאָסט.

פערשטעהט זיך, אַז די בילעטען זענען אין משך פון עטליכע שעה ממש צוכאַפּט געוואָרען. וואָרום עס האָט נישט געפעהלט קיין בעלנים צו פערדינען עטליכע צעהנדליג רובל. יעדער האָט זיך געטראַכט, אַז נאָך דער פאָרשטעלונג מעט ער צולויפען צו דער קאַסע, און שרייען, אַז דער נומער איז איהם נישט געפעלען, און בעקומען צוריק צעהן מאָהל אַזויפיל ווי דער בילעט האָט איהם געקאָסט.

דער עולם איז דעריבער געזעסען אין טעאַטער, און נאָרנישט געאַכט דעם קאָפּ צו דער פּיעסע, נאָר מיט אומגעדולד שוין געוואַרט אויפ'ן שלוס נומער.

ענדליך האָט מען געענדיגט די פּיעסע. אויף דער ביהנע איז אַרויף דער אָרקעסטער, און אָפּגעשפּילט דעם... „אינטערנאַציאָנאַל".

ווי דער מנהג איז אין רוסלאַנד האָבען זיך אַלע אויפגעשטעלט, מיטגעזונגען און שטורמיש אַפּלאָדירט.

דאָן איז דער נעפּמאַן אַרויף אויף דער ביהנע און דערקלערט, אַז וועמען דער לעצטער נומער איז נישט געפעלען, קאָן צוגיין צו דער קאַסע. און צוריקבעקומען דאָס צעהנפאַכע פאַר זיין בילעט.

ערבאָדט זיך

זומער איז אין אַמעריקא זעהר הייס, און די טעאַטערס שפּילען נישט.

אַקטיאָרען דאַרפען אָבער מאַכען אַ לעבען. פאַהרען זיי זומער אַ־ום איבער דער דאָרף (פּראָווינץ) וואוהין; עס שמעקט אַ גאַנץ יאָהר נישט אַ־יין קיין לייטישער אַקטיאָר.

דאָס איז אָבער אַלץ געדערט אין די ע־שטע חדשים פון זומער. ווען עס ווערט שוין אָבער שטאַרק הייס, פערגעסען אַפילו די אַקטיאָרען, אַז ס'איז פערהאַן אויף דער וועלט אַזאַ זאַך ווי טעאַטער, און זיי נעמען זיך באָדען אין ים ווי אַלע בשר ודם.

טרעפען זיך אָפּט אַקטיאָרען צוזאַמען ביים ים, און מען הערט נאָר די „באַר־טערמינאָלאָגיע".

אָבער אַלע אַקטיאָרען זעהט מען, נאָר נישט דעם אַלטען פישקינד.

ענדליך פאַקען אַמאָל די אַקטיאָרען פישקינד'ן, און חברה הויבען איהם אָן פאַרוואַרפען מיט קשיות:

— ווי זייט איהר עפּעס, פישקינד?

— וואָס טוט איהר פישקינד?

— איך באָד זיך — ענטפערט פישקינד.

— אָלרייט, טאָ פאַרוואָס זעהט מען אייך קיינמאָל נישט אין ים?

— פערשטעהט איהר מיך, קינדער, — ענטפערט זיי פישקינד — דאָרט וואו איך באָד זיך, קאָנט איהר מיך נישט זעהען.

— פאַרוואָס? — פרעגען אַלע ערשטוינט.

— ווייל איך באָד זיך נישט אין ים, נאָר אין חובות.

אברהם־יצחק בן יעקב

ווען דער אַקטיאָר סעם אַדלער איז געקומען אויף דער עלטער, האָט ער אָנגעהויבען שווער צו הערען, און ווען ער פלעגט דורכפיהרען אַ ראָל, וועלכע ער האָט געדאַרפט שפּילען טיף אויף דער סצענע, האָט ער געמוזט אָנקומען צו צוויי סופלערן: איינעם אין קאַסטען, און איינעם הינטער די קוליסען.

שפּילט ער אַזוי, אין 1908 אין מינסק, די ראָל אין „אוריאל אַקאָסטא" פון אַלטען „בען־עקיבא" וואָס דערצעהלט די בעקאַנטע געשיכטע וועגען תנא ר' מאיר, וועלכען מען האָט שפּעטער אַ נאָמען געגעבען „אחר־" דערפאַר וואָס ער איז געוואָרען אַ אפּיקורס, אָבער אַדלער דערכאַפּט נישט דעם סופלער.

ביידע סופלערען סופלירען, נאָר וויפיל ער שטרענגט זיך אָן, דערהערט ער פאָרט נישט מעהר ווי די ווערטער: „אַמאָל איז געווען אַ גרויסער תנא, האָט ער געהייסען"...

אָבער ווי האָט ער געהייסען, קאָן ער בשום אופן נישט דערהערען; איז סעם אַדלער נישט פויל, און ברומט עפּעס אונטער דער נאָז, נאָר די סופלערען ווילען אַלץ נישט אָפּטרעטען, און סופלירען ווייטער „האָט ער געהייסען"...

דאָ ווערט שוין אַדלער אויפגערעגט, און גיט אַ רוף אויס אויפ'ן קול: „האָט ער געהייסען" אברהם, יצחק בן יעקב, און פטור אַנ'עסק!

ווילט איהר!!!
זיך אַסעקורירען אויף לעבען, פייער, גנבה, זעהר גוטע בעקוועמע פאַר אייך בעדינגונגען.
קלינגט תיכף אָן
טעלעפאָן 12-50
אין דער פערזיכערונגס־ביוראָ פון
מרדכי חיים רומקאָווסקי
105 קילינסקיעגאַ 105
איהר וועט זאָפּאָרט בעזוכט ווערען, רעיעל און פינקטליך בעהאַנדעלט ווערען.
פערזוימט נישט!!
טיכטיגע אַגענטען קאָנען זיך מעלדען.

געלערענט האנדלען

(א חסידישע מעשה)

איינמאל איז צו ר' מאיר'ל פרעמישלאנער גע־קומען א יוד מיט א קוויטעל און ער האט זיך פאר איהם מתנצל געווען, אז זיין יונגער איידעם, וועלכער עסט שוין עטליכע יאהר קעסט, איז א גרויסער בטלן און ער האט גאר נישט קיין השגה אין מסחר.

ער וואלט פון איהם געוואלט מאכען א סוחר און וועגען געלד איז אויך גאר קיין אפהאלט נישט, אבער דער יונגערמאן האט אין זיך זעהר ווייניג גייסט צו געשעפטען און כאטש ער האט שוין אנ־געהויבען צו ביסלעך צו האנדלען, האט ער אבער זעהר ווייניג דערין מצליח געווען, ווייל ער ווייסט נישט וואס און ווי־אזוי זיך צו פיהרען. ער האט גאר קיין בעגריף נישט, ווען עפעס צו קויפען און ווען עס צוריק צו פערקויפען.

נאך א היבש ביסעל אזעלכע טענות האט דער שווער געהאט געגען זיין יונגען איידעם. ער האט דעם רבין געזאגט, אז די מחלוקה'ן אינדער־היים צוליב דעם זענען שוין אזוי גרויס, אז עס האלט שוין שיער נישט ביי א גט צווישען דעם יונ־גען פארפאלק. ווייל ער, דער שווער, זעהט איין, אז דער יונגערמאן וועט שוין אזוי, כל זמן ער וועט לעבען, פערבלייבען א לא־יוצלח און א שטענדיגער ארימאן, דערפאר וויל ער, כל־זמן עס איז נאך צייט, אז זיין טאכטער זאל פון איהם פטור ווערען.

— ניין, — האט ר' מאיר'ל געענטפערט, — מאיר איז נישט מסכים, אז מע זאל צושטערען א יודיש פארפאלק. דיין טאכטער דארף זיך צוליב אזעלכע זאכען נישט גט'ן, ווייל מיר קענען דעם רבונו של עולם נישט לערנען, ווי־אזוי ער זאל פיהרען זיין וועלט און מיט וועלכע זאכען א מענש קען מצליח זיין, און וואס איז נוגע דיין איידעם, שיק איהם דא אהער צו מאירן וועט ער איהם שוין לערנען ווי־אזוי צו האנדלען, און איך האף צו השם יתברך, דאס מיין לערנען איהם וועט זיכער עושה רושם זיין און ער וועט נאך ווערען א יוד א נגיד.

דער שווער, וועלכער איז געווען א יוד א פראקטישער מענש מיט גרויסע געשעפטע, האט אפילו נישט פערשטאנען ווי־אזוי ר' מאיר'ל וועט דאס דעם יונגענמאן אויסלערנען ווי אזוי צו ווע־רען א גוטער סוחר, פון וואנען זאל דער רבי וויסען אזעלכע זאכען?

ער האט אבער נישט געוואגט ר' מאיר'לן וועגען דעם צו איבערפרעגען, נאר צוגעזאגט באלד אהער צו שיקען זיין איידעם, דעם בטלן, ווי ער האט איהם שטענדיג גערופען.

באלד אויף דער צווייטער וואך איז דער יונ־גערמאן שוין געווען ביי ר' מאיר'לן. ער אליין איז אויך געווען זעהר שטארק נייגעריג, אז דער רבי זאל איהם אנווייזען דעם ריכטיגען וועג פון מסחר, כדי ער זאל קענען האנדלען און פון זיין בני־בית נישט בעהאנדעלט ווערען מיט פעראכטונג.

— הער מיך גוט אויס, יונגערמאן, וואס מאיר וועט דיר איצט זאגען, דו זאלסט וויסען, אז אין די פינגער פון דער האנד האט דער הייליגער בעשעפער געוויזען דעם מענשען אלערליי דרכי המסחר, ווי אזוי א מענש דארף זיך פיהרען, ווען ער וויל מצליח זיין אין האנדעל...

— דו זעהסט די האנד? — האט ר' מאיר'ל איהם איצט געוויזען זיין אייגענע האנד, — ווי דער בורא כל עולמים האט זי בעשאפען? די פינ־גער האט ער ביים מענשען אוועקגעשטעלט אין א געוויסען סדר.

אין אנפאנג זענען זיי נידעריג און זיי ווערען וואס אמאל העכער, ביז צום מיטעלסטען פינגער און דערנאך געהען זיי ווידער צוריק... אויך וואס אמאל נידעריגער.

די גמרא הקדושה האט שוין דעם ענין זעהר גרינדליך ארומגערעדט און יעדען פינגער געגעבען א בעזונדערן נאמען. פאסט גוט אויך, ווי זיי הייסען, און מאיר וועט דיר שוין געבען צו פערשטעהן זייערע בעדייטונגען.

מיר געפינען אויך אין דער גמרא, אז די הייליגע תנאים האבען גרינדליך ארומגעטראכט די בעשאפונג פונ'ם מענשען. אזוי זאגט די גמרא אין מסכת כתובות: אמר ר' אלעזר, מפני מה אצבעותיו של אדם דומה ליתדות? פאר וואס זענען די פינגער פונ'ם מענשען שפיציג ווי די פלעק־קער, ומפני מה האזן כולה קשה והאליה רכה? פאר־וואס איז דאס אויער פונ'ם מענשען אין גאנ־צען הארט, נאר זיין לעפעל איז ווייך? דאס איז דערפאר, אויב עס וועט אמאל א מענשען אויסקו־מען צו הערען רכילות און שלעכטע רייד, זאל ער האבען מיט וואס די אויערען צו פערשטעקען...

אזוי מעגען מיר אויך וועלען פערשטעהן פאר וואס דער רבונו של עולם האט די פינגער פון דער האנד אוועקגעשטעלט מיט דעם סדר וואס זיי געהען פון הינטען העכער און דאן ווי־דער צוריק, וואס אמאל נידעריגער. ער האט דאך זיי געקענט בעשאפען אלע גלייך אין איין מאס?

נאר דער איינפאכער שכל איז דערפון: אזוי ווי דער בורא עולם האט אין יעדער זאך אריינ־געלעגט א געדאנק, אז מע זאל וויסען זיינע גרויסע מעשים, האט ער דאס זעלבע אריינגעלעגט אין דער מענשליכער האנד.

און אזוי האט ער, דורך די פינגער פון דער האנד געוויזען ווי־אזוי דער מענש זאל זיך פיה־רען אין זיין מסחר...

די נעמען פון די פינגער זענען, לויט ווי די גמרא רופט זיי אן: זרת, קמיצה, אמה, אצבע און גודל.

אז דו וועסט, מיין ליבער יונגערמאן, וועלען צוגעהן צו א מסחר, זאלסטו פריהער געבען א קוק אויף די פינגער פון דער האנד...

צוערשט זאלסטו בעטראכטען דעם ערשטען קליינעם פינגער. און דיך פרעגען פאר וואס הייסט ער זרת? זרת הייסט קליין, דו זאלסט דיך נעהמען צו אזא מסחר, וואס איז איצט קליין און ביליג אין פרייז. דו זאלסט טון, ווי דער תנא הלל האט אנ'עצה געגעבען „בעת הזול כנס", ווען א סחורה איז ביליג — זאלסטו זי קויפען...

אז דו וועסט זעהן, אז דו האסט שוין די סחורה איינגעהאנדעלט, ווי דער פינגער זרת האט דיך געלערנט, דאס הייסט, ווען זי איז געווען קליין אין פרייז, און דו וועסט זעהן, אז דער פרייז האט זיך אביסעל געהויבען אזוי ווי דער פינגער קמיצה ווייזט דיר, זאלסט דו נישט ווארטען ביז עס וועט ווערען גאר הויך, ווי עס ווייזט אן דער מיטעל־סטער און העכסטער פינגער, אמה. נאר דו זאלסט דיך באלד צואיילען און די סחורה פערקויפען.

אויב דו וועסט נישט אזוי טון, וועט דיר באלד דער פינגער אצבע ווייזען, אז דו האסט זעהר נישט ריכטיג געהאנדעלט, ווייל פונקט ווי ער, וואס ער הויבט זיך שוין אן אונטערצולאזען, אזוי וועט אויך דיין סחורה ווערען וואס אמאל ביליגער און נידעריגער. א זאך, וואס איז צו הויך אין פרייז קען זיך דארטען נישט לאנג האלטען און מוז ווערען ביליגער. און אויב דו האסט דיך שוין בענארישט און האסט נישט פערקויפט, ווען דער פרייז איז געווען הויך, און דו האסט געוואלט דערגרייכען א נאך העכערען פרייז, מוזטו זעהן דיך איצט זעהר צו צואיילען און פון איהר פטור ווערען, ווייל אויב נישט, וועט באלד קומען דער קלענסטער פינגער, גודל, און דיר אנווייזען און דיך ווארענען, אז עס וועט באלד ווערען נאך נידעריגער און די סחורה קען נאך ווערען אזוי ארצה, אז קיינער זאל זי אפילו אין האנד אריין נישט וועלען נעהמען. עס וועט זיין פשוט אין קונה און דו וועסט נאך דער־ביי דיין גאנצן געלד פערלירען.

דו מוזט דיך פיהרען ווי דער זעלבער הייליגער תנא הלל האט אנ'עצה געגעבען: „בעת היוקר פזר!" דאס הייסט, אז ווען די סחורה איז נאר עפעס טייערער געווארען, און עס שטעהט דיר דער־ביי צו מאכען ריוח, זאלסטו באלד פערקויפען און נישט זוכען אויף איינמאל פון איהר רייך צו ווערען...

אויב דו, מיין יונגערמאן, — האט ר' מאיר'ל געענדיגט, — וועסט דיך פיהרען, ווי מאיר האט דיך געלערנט און וועסט דיך פיהרען בדרך הישר, וועט דיר השם יתברך שיקען זיין ברכה און דו וועסט מצליח זיין בכל אשר תפנה...

דער יונגערמאן איז צוריק אהיים געפאה־רען און ער איז געווען אזוי שטארק בעגייסטערט פון ר' מאיר'לס ווערטער, אז עס איז איבער איהם געקומען א כמעט נייער גייסט, פיל מיט מוט און האפנונג. ער האט זיך געשמאק גענומען צום מסחר און פיהרענדיג ווי ר' מאיר'ל האט איהם געלערנט, האט ער שטארק מצליח געווען און איז געווארען א גרויסער סוחר און אן עושר דערצו.

— איך האב גאר נישט געוואוסט, — האט דער יונגערמאן, מיט א סך יאהרען שפעטער, ווען ער איז שוין געווען א גרויסער און ערפאלג־רייכער סוחר, געזאגט, — אז אין דער הייליגער תורה שטעהט אלעס, אפילו ווי אזוי מען קען ווע־רען א פראקטישער מענש אין וועלטליכע זאכען... אבער נישט יעדער רבי קען דאס, און ווייסט ווי אזוי דאס אזוי פשוט און גרינדליך צו פערטייט־שען, ווי דאס האט געקענט דער גרויסער צדיק ר' מאיר'ל פרימעשלאנער זכרונו לברכה.

* * *

עס זענען איינמאל צו ר' מאיר'לן געקומען פיר יודען גרויסע סוחרים, וועלכע האבען געקויפט א גרויסען וואלד בשותפות.

זיי האבען געבעטען ביים רבין, אז ער זאל פאר זיי אויפשרייבען דעם פאפיר פון זייער שותפות און אויף וואסערע פונקטען זיי פערבינדען זיך, און איהם אויך געבעטען, אז ער זאל נישט לאנג אויפהאלטען מיט'ן אנשרייבען דעם כתב, ווייל זיי איילען זיך צום פריץ ווענען אנדערע וויכטיגע געשעפטען.

ר' מאיר'ל איז אוועק אין א צווייטען צימער און עטליכע מינוטען ארום איז ער צוריק ארויס־קומען און אין האנד האט ער געהאלטען עטליכע גרויסע בויגענס פאפיר און ער האט צו יעדען פון זיי געגעבען איינעם פון די פאפירען.

אז זיי האבען אויפגעעפענט די בויגענס פאפיר און געוואלט איבערלייענען, וואס ער האט דאר־טען אנגעשריבען, זענען זיי זעהר ערשטוינט געווארען, ווען זיי האבען דערזעהן, אז עס זענען דאר־טען נישט פערהאנען וועגען זייער פערלאנג, נאר פיר אותיות פונ'ם אלף בית.

די אותיות זענען געווען: א' ב' ג' ד'.

— מאיר פערשטעהט, אז איהר ווייסט נישט די בעדייטונג פון די דאזיגע פיר אותיות, — האט ר' מאיר'ל צו זיי געזאגט, — אבער ער וועט אייך דאס איצט ערקלערען.

דאס ערשטע אות, די א' בעדייט אמונה אחרות, דאס הייסט, אז אויב עס וועט צווישען אייך הערשען געטרייער גלויבען און אחרות פון איינעם צום צווייטען, וועט קומען דער צווייטער אות, די ב' און וועט אייך געבען ברכה.

כאמער אבער, חלילה, וועט דאס נישט זיין דער פאל, נאר איהר וועט אייך פיהרען לויט דעם דריטען אות, די ג' דאס הייסט, מיט גנבה גזלה פון איינעם צום צווייטען, דאן וועט קומען דער פירטער אות, די ד' און וועט אייך ברענגען דלות און איהר וועט אלע ווערען דלפנים.

מאיר דענקט, אז דאס איז דער בעסטער שותפות־כתב און קיין בעסערען דארף מען נישט האבען...

יוסף מארגאשעס

„וויא דאלאראזא"—דער יסורים־וועג

(ענדע פון 7־טע זייט).

מיר זענען אריין אין א צווייטען געוועלבטען קעלער.

לויט איהרע רייד האבען דא א [illegible] די רוימער מיט פילאטוס בראש.

די מנישקע האט א טעפיך אויפגעהויבען און אנגעוויזען אויף שטיינער מיט רוימישע ציפערן, וועלכע בעווייזען דאטעס פון פערשידענע צייטען, אט, ווייזט זי מיר אן מיט דעם פינגער אויף דעם ווינקעל, וואו די „וויא־דאלאראזא"־סטאציע שטעהט. זי קלערט מיר אויף אלע איינצעלהייטען.

אין צווייטען עק פון קעלער, אין סאמע ווינקעל, שטעהט די מנישקע מיט א ליכטעל אין דער האנד. איהר קאפ איינגעהילט אין א ווייסען קאפטור, דורך וועלכען מען האט קוים קוים א שטיקעל נאז, מיט די אויגען ארויסגעזעהן.

און איהרע ווערטער האבען אפגעקלונגען אין דער שטילקייט פון פינסטערן קעלער, ווי א בת־קול פון דעם נביא, דעם מקונן, זי זאגט: אום די גאולה, פאר דער גאנצער מענשהייט צו ברענגען, מוז מען ארויסגעהן דעם יסורים־וועג, דעם „וויא־דאלאראזא". אט, זיי, די יסורים, קענען א מענשען דערהויבען צו אזא מדרגה, אז „ער" ווערט [illegible] שליח, אויסצובעסערן זיינע קינדער, וועלכע בלאנ־דזשען אין פינסטערע דרכים.

ווען איך בין אוועק פון „וויא־דאלאראזא" הויז, איז שוין אויף דער גאס געווען פינסטער. ביים שיין פון די בלישטשענדע שטערען האב איך געשפרייזט צום כותל־מערבי, וועלכע איז נישט ווייט פון דארט.

אביסעל פרייער אפאטעמען האב איך דארט געוואלט.

שטיל איז געווען ביי דער טרערען־וואנד. ארום און ארום שטיל.

שטיינער שטומע, אהן שום אויפשריפטען. דער צוגאנג פריי, און אין דער לופט א עכא פון א חלוציש געזאנג:

„ואם לא עכשו — אימתי?...

און עס קומט מיר אין רעיון דער ענטפער:

— יא, שאפען טאקע מוז מען, דורך יסורים, דורך יסורים של שמחה.

גאלדענע גליקען

(ראמאן) (77

אין עטליכע ווערטער האב איך איהר דער־צעהלט וועגען דער געהיימנישפולער דעפעשע, וואס איז דערהאלטען געווארען נעכטען אין אווענט.

— די דעפעשע איז געווים נוגע געווען מיר, — האב איך פערענדיגט — איך ווייס נישט, ווער ס'האט זי געקאנט שיקען, חוץ דעם פערשוואונ־דענעם דא־קאסטא.

— א, ניין! דאס איז נישט דא־קאסטא.

זי האט א שאקעל געטאן מיט'ן קאפ אויף ניין.

ווען ער וואלט געהאט עפעס מיטצוטיילען, וואלט ער וועגען דעם פריהער מודיע געווען גווארעס'ן. איך רעכען, אז ס'איז גיכער דער לארד סענגאט.

— סענגאט! — האב איך זיך פערוואונ־דערט — וואס פאר א שייכות האט ער מיט דעם דאזיגען ענין?!

— איך ווייס נישט! — האט זיך מאריא פער־שעהמט — איך מיין, אז אייער קרוב האט איהם איבערגעגעבען... זיי האבען נעכטען פיל גערערט וועגען איהם.... זיי...

— וואס זיי? — האב איך איבערגעפרעגט, זעהענדיג, אז זי האט זיך פערהאקט.

איהרע פינגער האבען זיך קאנוואולסיוו פער־קלעמט אין מיין האנד.

— דאכט זיך, ער האט זיי צוגעזאגט צו זיין בייהילפיג, אויב זיי וועלען מיך איבערגעבען צו איהם. איך מיין, אז גווארעס האט דעריבער נישט געוואלט, דאס זאל מיך דער־הרג'ענען...

פאר מיר האט זיך קלאר פארגעשטעלט דאס בילד פון דעם, וואס אין דער ווילע „כאליעס" איז פארגעקומען אין דער פאריגער נאכט.

צום גליק האט ביל דאסטיג פערקיר־עוועט דעם אויטא, און די ווערטער, וואס האבען זיך שיער ארויסגעריסען פון מיין מויל זענען געבליבען ליגען אויף דער צונג.

— אויב אזוי — האב איך פאמעליך געזאגט — וועט מיר אויסקומען צו רעדען מיט סענגאט'ן.

מיר זענען ענטשוויגען געווארען.

— מאריא — האב איך א פרעג געטאן — פאר־וואס רופט מען אייך מיט ראזען!? טרייגאס ווייסט דאך אודאי, ווער איהר זענט. ער האט אין מיר גלייך דערקאנט פראראא'ן.

— ניין, דער הער טרייגאס ווייסט נישט, אז איך בין די טאכטער פון מאנועל סאלאנא. ער איז געווען בעפריינדעט מיט'ן פאטער, ווען ער איז געווען געוואנדערט אין סאן־לוקא; איך בין אבער דאן געווען א קליין מיידעלע. שפעטער, ווען איך בין געקומען קיין ענגלאנד, האבען מיינע פריינד אנגעשריבען צו גווארעס'ן, און די פרוי טרייגאס האט מיך איינגעלאדענט צו זיך.

— פארוואס־זשע בעהאלט איהר אויס אייער ריכטיגער נאמען?

— איך האב נישט געוואלט, אז דער מערדער פון מיין פאטער זאל וויסען, אז איך בין געקומען קיין ענגלאנד, — האט זי מיט א ציטערדיגען קול געענטפערט — אך, איך גלויב אייך.... איך גלויב אייך מיט'ן גאנצען הארץ! זאגט מיר אבער... זאגט מיר! ווער זענט איהר עס, וואס איהר זענט אזוי ענליך צו פראראא'ן, אז אפילו גווארעס האט א טעות געהאט?

איך וואלט א סך געגעבען, כדי צו האבען דאס רעכט צו ענטפערען אויף איהר פראגע, א־בער, ווי א שווארצע האנד איז צווישען אונז געשטא־נען מיין עהרען־ווארט, וואס איך האב געגעבען דעם ריכטיגען נאטאניעל־פראראא'ן.

איך האב געוואוסט, אז דער ליידענשאפטלי־כער פערלאנג זיך נוקם צו זיין פאר'ן פאטער'ס טויט איז אין איהר שטארקער געווען, ווי די ליבע צו מיר.

אבער... ווי ווייט אויסווארף־נאטאן איז נישט געווען, האב איך דאך איהם געגעבען מיין ווארט, און איך האב איהם געמוזט האלטען אין משך פון דריי וואכען.

— ווארט צו עטליכע טעג, מאריא, איך בעט אייך! איין גאט איז מיין עדות, אז איך וואלט עס אייך שוין לאנג געזאגט, ווען איך וואלט געקאנט... איך האב אבער געגעבען מיין עהרען־ווארט, און איך קאן עס נישט ברעכען.

זי האט לאנג געשוויגען און לסוף ארויסגע־שעפטשעט:

— זאל זיין אזוי, ווי איהר ווילט, איך גלויב אייך דערפאר, ווייל... איך ליב אייך.

דער אויטאמאביל האט משונה ענערגיש א רע־ווע געטאן און איז אונטערגעשפרונגען.

איך מיט מאריא האבען זיך שיער נישט ארויסגעקייקעלט אויפ'ן וועג.

איידער אבער מיר האבען בעוויזען צו־זיך צוריקקומען פונ'ם שטויס, האבען מיר דערהערט בילס פרעהליכען געלעכטער.

— שיער־שיער זיך איבערגעקעהרט!... מיינע טייערע, מ'טאר זיך דאך נישט מאכען קיין ליבעס־דערקלערונגען אין מיטען וועג!...

— וואו זענען מיר איצט? — האב איך א פרעג געטאן.

— דאס איז ראמפארר. פיהרט זיך אויף, זייט אזוי גוט, אנשטענדיגער. מיר פאהרען אריין אין א ציוויליזירט לאנד.

מיט די אונענדליכע לאנדאנער פארשטעט האט ער אונז געפיהרט צום צענטער פון דער שטאט, געשיקט לאווירענדיג אין די שמאלע גאסען, און אויסמיידענדיג די אינגאס, וואס זענען ענטקעגען אונז געפאהרע.

— איהר וואלט אודאי פערבייגעפאהרען לאנ־דאן און עס נישט בעמערקט, ווען איהר קירעוועט אליין! — האט ער בעמערקט מיט א שמייכעל. אריינפאהרענדיג אין די גאסען פון דער סיטי — אלזא, וואוהין־זשע פאהרען מיר איצט?

— מאריא וועט זיך אויף ביינאכט אפשטעלען אין א האטעל, — האב איך געזאגט — מיר וועלען זי אפפיהרען, און אליין וועלען מיר אוועק זיך אהיים.

— וואס וועט איהר עפעס זאגען וועגען דעם „הויף־האטעל"? — האט ער פארגעשלאגען — איך האב דארט געוואוינט צוויי וואכען צייט, איך קאן די באלעבאסטע.

א מיטע פון וועג האט מאריא א שאקעל געטאן מיט'ן קאפ.

— פאהרען מיר אין דעם „הויף־האטעל". איהר וועט א שמועס טון מיט דעם באלעבאס, זאגען, אז ביי אונז איז קאליע געווארען דער מאטאר, אדער עפעס אנדערש — ענליכעס.

אין א קורצער צייט זענען מיר צוגעפאהרען צו דער טיר פון א בעשיידענעם אבער אנשטענדיגען האטעל.

ביל איז אראפגעקראכען פון אויטא.

— איך וועל באלד צוריקקומען, — האט ער געזאגט, און איז אוועק שמועסען מיט דער באלעבאסטע.

איך מיט מאריא זענען געבליבען אליין.

די גאס איז געווען פוסט.

איבער אונזערע קעפ האט אויך געברענט א נאכט לאמפ.

איך האב אנגענומען איהר האנד און צוגע־טראגען צו די ליפען.

(פארזעצונג קומט.)

הומאָר ■ ■ דער קונדס ■ ■ סאַטירע
צוזאַמענגעשטעלט ווען א. שאַרפּינגעל

פּאָליטיק פון דער וואָך

אין רומעניען איז נישט געלונגען די מלוכה־איבערקערעניש.

אַ גרויסע שאַר. מיליטערישע דיקטאַטאָרען האָבען געוואָלט קומען צו דער מאַכט, איז דערפון גאָר נישט אַרויסגעקומען. אַ שאַר. מען לאָזט זיי עפּעך נישט אויפהויבען די קעפּ, די אָרימע מיליטאַריסטען.

אונזער מיטלייד איז אויף זייער זייט. אין שלום־צייט פעריקט מען זיי אין אַ ווינקעל, מען לאָזט זיי נישט קומען צו דער מאַכט, נאָר ווען עס מאַכט זיך אַ מלחמה, שיקט מען זיי אויפ'ן ערשטען פייער.

דאָ שטעקט אַ גרויסע אומגערעכטיגקייט, וואָס די וועלט דאַרף זעהן אויסצובעסערען. ממה־נפשך, זענען די מיליטאַריסטען ס'אויבערשטע פון שטויסעל אין מלחמה־צייט, דאַרף מען זיי אויך לאָזען אָנפיהרען אין שלום־צייט.

לאָזט מען זיי נישט צו צום פסוק, ווען די האַרמאַטען שווייגען, קאָנען זיי דאָך אַמאָל וועלען שווייגען, ווען די האַרמאַטען וועלען דאַרפען רעדען.

בעהיט און בעשירעמט זאָל מען ווערען. אַ אַנשיקעניש האָט נאָך די מענשהייט צוגעפעהלט. אויב די מיליטאַריסטען זאָלען ווען עס איז ווילען פערלייגען די הענד, ווען מען וועט דאַרפען דערלאַנגען קלעפּ, קאָן דאָך נאָך חלילה קומען צו אַ גרויס אומגליק — אַ'ים מלחמה.

בעהיט זאָל מען ווערען.

מיר זענען אָנהענגער פון מלחמה, דעריבער בעדויערען מיר, וואָס די מיליטאַריסטישע איבערקערעניש אין רומעניען האָט זיך נישט איינגעגעבען.

כ'האָב מורא...

מיינסט, אַז דו דאַרפסט בלויז
נעבען אַ ריהר
מיט דער האַנד, און איך וועל
לויפען צו דיר?
מיינסט, אַז דו דאַרפסט בלויז
מאַכען אַ מינע,
אַז איך, גולם, אידיאָט, זאָל
אַרונטער פון זינען?
מיינסט, איך טראַכט וועגען דיר
גאַנצע טעג און נעכט?
כ'האָב מורא, מיין ליבע, אַז
דו ביסט גערעכט.

ער מעג לאַכען

— איהר מעגט לאַכען פון דער וועלט.
— פאַר וואָס?
— ווער וועט אייך נישט לאָזען?

פון איסלענדישען מאַרס

איטמפּאָרטירטער הומאָר מיט מאַלעריש צוּ

ער וועט איהם פאָלגען

דאָקטאָר: איהר מוזט אַביסעל רוהיגער לעבען, ביי אייער עלטער דאַרפט איהר זיך אָפּגעוואוינען פון וויין, ווייב און געזאַנג.

פּאַציענט: איך וועל אייך פאָלגען, איך וועל מיך צוערשט אָפּגעוואוינען פון געזאַנג.

נסים

ער: אַזוי, פייערט איהר מאָרגען אייער 20־טען געבורטסטאָג, אייער מוטער מוז נאָך זיין אַ פרוי אין די בעסטע יאָהרען.

זי: מיין אָרימע מוטער, זי איז שוין טויט 28 יאָהר.

אין א רעסטאָראַן

גאַסט (צום קעלנער): זאָגט נאָר, וואָס איז דאָס, כ'האָב דאָך געפונען אַ פליג אין עסען.

קעלנער: שאַ, שרייט נישט אַזוי, ס'קען נאָך יעדער פון די געסט אויך דאָס זעלבע וועלען...

אַז מען ווערט פּטור

גאַסט (צו באַלעבאָסטע, וועלכע בעגלייט איהם צו דער טיר): אָבער נאָך וואָס זאָלט איהר זיך נעהמען די מיה?

באַלעבאָסטע: חס ושלום, דאָס איז ביי מיר נישט קיין בעמיהונג, נאָר, אַדרבא, אַ פערגעניגען...

זי פאָהרט נאָך נישט

— פאָהרט איהר, הייסט עס, נו, טאָ זייט זשע מיר גליקליך.

— זאָגט עס נאָך נישט, איך'ל ערשט פאָהרען אין אַ וואָך אַרום...

פאַזשיאַמקעס מיט שמאַנד

(אַ לידעל פאַר אַלע)

וואָס וועט שפּעטער, ווייטער ווערען
אין דאָך איטליכער געשפּאַנט —
און דערווייל, אַז עס לאָזט זיך,
עסט מען פאַזשיאַמקעס מיט שמאַנד...

ענגלאַנד אַרבייט מיט דער „לייבאָר"—
ס'קירעוועט די לינקע האַנד.
ביז דערפון וועט עפּעס ווערען,
עס איך פאַזשיאַמקעס מיט שמאַנד...

דייטשלאַנד טראַכט איצט וועגען יאָנג־פּלאַן,
טראַכטען איז דאָך נישט קיין שאַנד —
בעת'ן טראַכטען איבערקלעהרען,
עס איך פאַזשיאַמקעס מיט שמאַנד...

פראַנקרייך, בעלגיען און איטאַליען —
יעדער לאַנד און יעדער קאַנט
האַלט אין איין פּאָליטיקירען
אויך.. פון פאַזשיאַמקעס מיט שמאַנד.

ס'טוט זיך מעשים — צרות, קריזיס
אין דער וואונד עס ברענט אַ בראַנד:
אַלע ווילען דוקא עסען
דוקא — פאַזשיאַמקעס מיט שמאַנד...

מילא־מה אַזוי עס איז דאָך —
אַלע טאַפּען איצט אַ וואַנד,
לאָמיר זשע זיך טרייסטען אַלע
מיט די פאַזשיאַמקעס מיט שמאַנד!

יאָקעל בן פלעקעל

אַ זיכער מיטעל

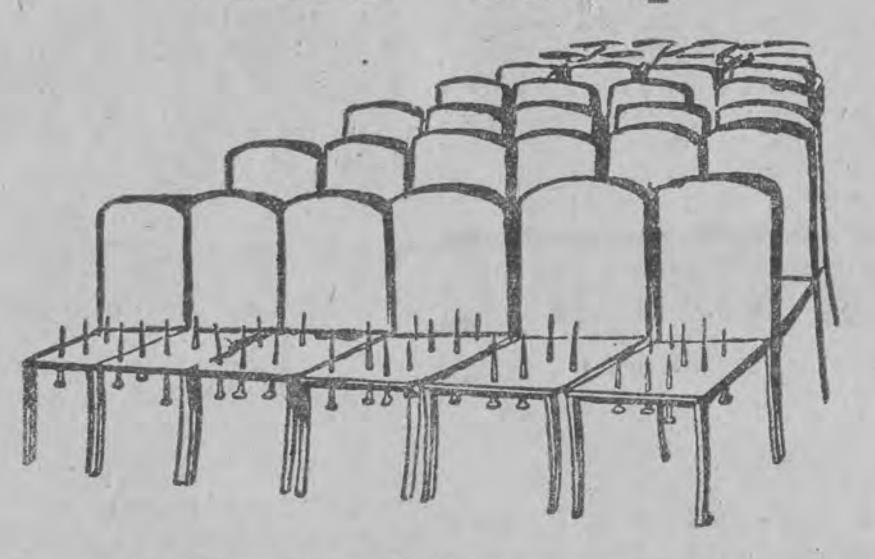

דאָס דאָזיגע מיטעל האָט ערפינדען די אָפּאָזיציע אין לאָדזער קהלה ראַט, נישט צו דערלאָזען די פּרנסים זיך צו בעטייליגען אין די ראַט־זיצונגען.

אָנהויבען מיט אַ שמעק־טאַבאַק

אין אַ שטעטעל איז געווען אַ נגיד, אַ קמצן, וועלכער האָט קיינמאָל נישט געגעבען קיין נדבה, אַפילו די נויטיגסטע, יעדעס מאָל פלעגט ער האָבען יסורים דערפון, וואָס ער האָט נישט געגעבען די נדבה, וואָס האָט ער אָבער געוואָלט טון — ס'האַרץ האָט איהם נישט געלאָזען.

דערפון איז ער געווען שטאַרק מרה־שחורה. איינמאָל איז איהם איינגעפאַלען צו פאָהרען צום רבי'ן, בעטען אַן עצה, דאָס האַרץ זאָל איהם ווייכער ווערען.

ביים געזעגענען, ווינשט איהם דער רבי, ער זאָל פאָהרען לחיים ולשלום, נאָר ער זאָל שמעקען טאַבאַק.

איז אָבער אונזער גביר געווען אַ קמצן, האָט ער זיך נעקאַרגט צו קויפען שמעק־טאַבאַק, נאָר האָט גענומען ביי אַנדערע, האָט ער זיך מיט דער צייט אָנגעשטופּט די נאָז מיט אַזוי פיל טאַבאַק, אַז די נאָז איז איהם געשוואָלען געוואָרען. נאָר ס'האַרץ איז ביי איהם נישט ווייכער געוואָרען.

לויפט ער ווידער צום רבין מיט אַ געוויין, בכן ער האָט געפאָלגט. וואָס דער רבי האָט איהם געהייסען: געשמעקט טאַבאַק און אַ יאָהרען אַ נדבה קאָן ער אַלץ נישט געבען.

ווען דער רבי האָט אָבער געהערט, אַז ער קויפט נישט קיין טאַבאַק, נאָר „שנאָרעט" ביי אַנדערע, האָט ער איהם גוט אָנגעשריגען און געזאָגט:

— מיין כוונה איז געווען, דו זאָלסט דיר קויפען אַ טאַבאַק־שקעטעלע מיט טאַבאַק און אָנהויבען מכבד זיין אַנדערע מיט אַ שמעק־טאַבאַק, אַזוי־אַרום וועסטו זיך צוגעוואוינען צו שענקען עפּיס, הויב אָן ביי אַ שמעק טאַבאַק.

פרץ וועצער.

פערגעסען...

(פון די לאָדזער גאַסען־בילדלעך)

אין מיטען העלען טאָג, איז אויף פּיעטריקאָווער גאַס נעפאָהרען אַ וואָגען מיט פעקלעך מאַנופאַקטור־סחורה, פלוצלינג איז אָנגעלאָפען אַן עלעגאַנט־געקליידעטער גנב און האָט אַראָפּגעכאַפּט פון וואָגען אַ פעקעל מיט סחורה, אויף די געשרייען פון פוהרמאַן האָט מען נאָכגעיאָגט דעם גנב און מ'האָט איהם געכאַפּט מיט דער סחורה.

ס'איז געוואָרען אַן אָנלויף פון הונדערטער מענשען, ס'איז אויך געקומען פּאָליציי, די אויפרעגונג ביים עולם איז געווען אין לשער, מ'האָט געוואָלט דעם גנב צורייסען פאַר אַ הערינג. ס'איז געווען אוממעגליך איינצוהאַלטען דעם אויפגערעגטען עולם און עס האָט שוין געהאַלטען מיטן גנב גאָר שלעכט.

פלוצלונג האָט זיך אַרויסגעכאַפּט איינער פון אָנגעלאָפענעם עולם און האָט אויסגעשריגען מיט אַלע זיינע כוחות:

— האַלט, שלאָגט איהם נישט, בערעכענט אייך, וואָס איהר טוט, ס'איז גאָר נישט אַזוי געפעהרליך, ווי איהר מיינט, ער איז דאָך בעגאַנגען גאָר אַ קליינעם פעהלער ער איז נישט דער ערשטער און נישט דער לעצטער, וואָס „כאַפּט" אַ פּעקעל אין לאָדז, דער אונטערשיד איז נאָר דאָס, וואָס ער האָט פערגעסען אונטערצושרייבען די וועקסלען....

זיין יחוס

צום אַריינגאַנג אויף דער פערזאַמלונג פון דער יודישער אַגודה קאָן וואַרשאָ קומט צו אַ הער און וויל אַריינגעהען.

— אַן איינלאַדונג האָט איהר!? — פרעגט דער וואָזשני.

— ניין!

— אויב אַזוי, קענט איהר נישט אַריינגעהען.

— איך הייס מאַרצעלי קלאַפּשלאָס און בין אַ הונדערט־פּראָצענטיגער אַסימילאַטאָר.

— ענטשולדיגט, ביטע זעהר, פאַר אייך איז דער אַריינגאַנג פריי, — ענטפערט דער וואָזשני און מאַכט אויף ברייט די טיר פאַר איהם.

אַר וואָס?

— פאַרוואָס איז אַ כהן אַ כעס'ן?

— ווייל מ'הייסט איהם זיך וואַשען, עסען בעקומט ער ס'קרחת, און דערצו מוז ער נאָך גאָר אַ נאַש־בראַט בענטשען....

שווער צו גלויבען

יונגע פרוי: (צו איהר מאַן): ווי געפעלט דיר מיין ליבער, פאָהרענדיג אין טראַמוואַי, האָט דער קאָנדוקטאָר צו מיר געזאָגט: „פרייליין".

מאַן: נו, עס איז איהם אַוודאי נישט איינגעפאַלען, אַז אַזאַ פערשוין ווי דו ביסט זאָל האָבען אתתה געהאַט...

א זיכערע פּראָבע

דער פאָטער פון זוהנדעל, וואָס וויל ווערען אַ שוישפּילער, קומט צום טעאַטער־סטאַר און דירעקטאָר:

— מיין זוהן וויל ווערען אַן אַקטיאָר, וואָלט איך וועלען איהר זאָלט איהם אויספּרובירען צי האָט ער טאַלאַנט דערצו.

— שיקט איהם צו מיר — ענטפערט דער אַרטיסט.

אויף מאָרגען איז דער זוהן געקומען. דער דירעקטאָר האָט איהם געלאָזט זיצען צוויי שעה אין וואַרט־צימער און האָט איהם דערנאָך אַהיימגעשיקט, הייסענדיג איהם מאָרגען ווידער קומען.

דעם צווייטען טאָג לאָזט דער טעאַטער־סטאַר דעם יונגענמאַן זיצען דריי שעה און הייסט איהם דערנאָך מאָרגען ווידער קומען.

דער יונגערמאַן האָט ווידער געוואַרט אומזיסט עטליכע שעה. אַזוי איז דאָס אָנגעגאַנגען עטליכע וואָכען, ביז צו לעצט איז שוין געקומען דער פאָטער אַליין און האָט זיך געוואָלט נעהמען אויס'טענה'ן.

— יאָ, — גיט צו איהם אַ זאָג דער דירעקטאָר — איך האָב אייך פערשפּראָכען צו עקזאַמינירען אייער זוהן, נו, זאָג איך אייך, אַז ער האָט טאַלאַנט.

— טייטש, — וואונדערט זיך דער פאָטער — איהר האָט דאָך איהם גאָר נישט פערהערט?

— מיין פריינד — מאַכט דער סטאַר — שפּילען טעאַטער אַליין איז גאָרנישט. דער עיקר איז דער טאַלאַנט צו האָבען געדולד, און דאָס האָט אייער זוהן פולקאָם.

פאַרוואָס?

— פאַר וואָס ווינסטו?
— ווייל מ'האָט מיך געשלאָגען,
— ווי אַזוי?
— מיט אַ שטעקען.
— פאַר־וואָס?
— פאַר די זייטען.
— איבער וואָס?
— איבער'ן קאָפּ,
— וואָס האָסט ואַזוינס געטון?
— איך האָב געשריגען.

סאקראַט.

אַ געראַטענער תירוץ

פאָטער (צום קליינעם זוהן): עס איז מיר אַ גרויס חידוש אויף דיר, פאַרוואָס, ווען דו קומסט אַהיים, געדענקסטו גאָרנישט, וואָס דו האָסט ערשט היינט געלערנט אין דער שול, זעהסטו, ווען דיין חבר בעני קומט אַהיים פון דער שול, דערצעהלט ער זיין פאָטער אַלץ, וואָס ער האָט געלערנט.

זוהן: הערסט אַ וואונדער! בעני וואוינט דאָך מיט עטליכע גאַסען נעהנטער צו דער שול, נו, געדענקט ער בעסער...

שפּאַס פון פאַמיליען־ווינקעל

געדראָהט

מאַן: האָט ער דיך געדראָהט, ווען ער האָט דיך געקושט?

ווייב: יאָ, ער האָט געזאָגט, אויב איך וועל שרייען, וועט ער מיך מעהר נישט קושען.

זיין פרעהליכקייט

— וואָס איז עפּעס אונזער שעף היינט אַזוי פרעהליך? גאָר נישט זיין געוואוינהייט.

— זיין ווייב איז היינט נעפאָהרען אין באָד אַריין.

וויל איהם נישט טון קיין שלעכטס

זי: — נאַ דיר אָפּ צוריק דעם רינג. מיר זענען נישט קיין פּאָר.

ווי רופט מען איהם?

ער: — ליבסטו אַן אַנדערען? ווער איז ער?

זי (מיט שרעק): — וואָס, דו ווילסט איהם שלעכטס טון?

ער: — נאר, איך וואָלט וועלען בלויז פערקויפען איהם דעם רינג.

נישט אין דער מאָדע

מוטער (צום ערשט־פערהייראַטען פּאָר־פאָלק) נו, לאָמיר האָפען, אַז אייער בונד זאָל זיין אויף לאַנגע, גליקליכע יאָהר.

טאָכטער: אָבער, אַזאַ וואונש איז דאָך היינט גאָרנישט אין מאָדע....

היינט נישט

— הער, מיין ווייב, וואָס איך זאָג דיר, פאָלג מיין עצה און לאָז דיך פון מיר לערנען.

— היינט, מיין מאַן, איז דאָך וואַקאַציע, היינט לערנט מען נישט...

אהן ענדערונג

נאר עס קאכט זיך אין פויליש־פאליטישן קעסעל

דער פאליטישער „הויך־סעזאן" איז ביי אונז אין לאנד פערענדיגט. אזוי איז שוין געווענליך, אז יולי און אויגוסט ווערט אין דער אינטערנאציאנאלער פאליטיק פערריכטעט פאר די „שטילע" חדשים, ווען די פיהרער פון דער מלוכה־פאליטיק רוהען זיך אויס און גרייטען זיך צו נייע שריט, צו נייע קאמפען.

ס'איז אפשר א צופיל אבער א סימפאטישער יערענפאלם, וואס דער שלוס פון טייסטמארעקדראם און דער שלוס פון סיים, דער סיים־מארשאלעק זעד־בען ביידע אויפגעפיהרט אין דרום־פראנקרייך כאפען אביסעל פרישע לופט און זון.

די פאליטישע טעטיגקייט ביי אונז אין פוילען איז אין די גאנצע לעצטע 3 חדשים פערגעקומען אויסער ד' ראמען פון סיים. די שווייגענדע רעגירונג האט נאך ביז איצט אפיציעל נישט ארויסגעוויזען איהר פרצוף, הגם זי טוט שוין איין מאמענטהייז — גאנץ עטשירען.

אין דער וועלבער צייט גרייט זיך די אפאזיציע ווייסער דער געבייודע פון סיים צו נייע קאמפען, וועלכע וועלען זיך האַרשיינליך אפשפילען אין סיים. די אקציע וועגען צוזאמענרופען אן אויסערגעוועהנליכע סעסיע פון סיים, וועלכע ס'האבען אנגעהויבען די ענדעקעס האט זיך פערענדיגט מיט גארנישט — די לינקע אפאזיציע האט די אקציע נישט געשטיצט — און די ענדעקעס אליין זענען הערצו נישט געהען גענוג שטארק.

פ.פ.ס. האט געפרובט אן אנדער מיטעל, כדי צו מאכען זיך קוראש און פאר די געגנער דעמאנסטרירען דעם כח נישט נאר אין לאנד, נאר אויך פון אויסען, אויף דער אינטערנאציאנאלער פאליטישע ארענע, האט מען אראפגעבראכט א־הער משולחים פון ענגלאנד, דייטשלאנד, פראנקרייך און בעלגיען. דערווייל האט די פאמפעגע א־רויסטרעטונג נישט געבראכט קיין רעזולטאטען, אבער אן איינדרוק האט זי זיכער געמאכט און אפשר וועט די איצטיגע אפערטע פון פ.פ.ס. צו דער רעגירונג וועגען „מיטארבייט" בעהאנדעלט ווערען א־ביסעל מילדער, ווי דאס האט אנגעזאגט פולק־סלאוועק. זיי האבען דאך עפעס א צוטריט צו די פאליטישע קוכן פון די גרויסע אייראפעאישע מלוכות.

די פארטייען האלטען אפ קאנגרעסען און ס'איז א סימפטאמאטישע דערשיינונג — מ'זוכט וועגען צו קאנסאלידאציע, סיי פון רעכטס און סיי פון לינקס און סיי ביי די נאציאנאלע מינדערהייטען, ווערט אלס שטארקער די טענדענץ ביי קליינע פאר־טייען זיך צו אמענצוגיסע, אדער וועניגסטענס שא־פען אפמאכען וועגען געמיינזאמע ארויסטרעטונגען אין פערשידענע אלגעמיינע פראגען.

אזא טענדענץ הערשט ביי די דריי פויערים־פארטייען („פויערים פארטיי „וויזוואלעניע" און „פיאסט"), ווי גרוים ס'זאל נישט זיין די דיפערענץ אין דער אויפפאסונג פון די אלגעמיינע פאליטישע ענינים צווישען דאמבסקי מיט וויטאס'ען, זוכען זיי דאך א דערנעהנטערונג אין סאציאלע ענינים, און ענינים, וואס זענען נוגע די פויערים־מאסען. מיט וואס דאס וועט זיך ענדיגען איז נאך דערווייל שווער צו זאגען. אזא דערנעהנטערונג פון די פויערים־פארטייען, וועלכע וועט דעם הויפט־טראפ לייגען אויף די אינטערעסען פונ'ם דארף, וועט אפשאבען זייער מעגליכקייטען פון אן ענגער מיטארבייט מיט פ.פ.ס., וועלכע רעפרעזענטירען דעם שטאטישען פראלעטאריאט, און די אינטערעסען פון פראלעטאריאט פא־לען נישט אלעמאל צוזאמען מיט די אינטערעסען פון פויערטום, בפרט פון מיטעלען און גרעסערען. און ס'איז דאך קלאר, אז אויב ס'וועט קומען צו א פערשטענדיגונג מיט „פיאסט" וועט די פוי־ערים־פעראייניגונג רעפרעזענטירען אויך די אינ־טערעסען פון מיטעלען און גרעסערען פויער.

כ. ד. און די רעכטע נ.פ.ר. פיהרען אונטער־האנדלונגען וועגען א פאליטישער קאנסאלידאציע און אפשר גאר צוזאמענשמעלצונג. נ. ד. האט גע־מאכט א רעוויזיע פון איהרע קרעפטען. אויב דער אויסגאנג פון די וואהלען אין לובלין האט זיי ערמוטיגט, אויב די לעמבערגער ארויסטרעטונגען פון די סטודענטען, האט זי בעפרידיגט, איז דער פארטיי־צוזאמענפאהר אין פויזען געווען פאר זיי א בעוויז, אז די פארטיי איז שוין אן אלטער הונט אהן ציין און, אז מ'דארף זוכען נייע פערבינדעטע אדער... מאכען שלום מיט זייער ערגסטען שונא מיט מארשאל פילסודסקי און זיין סאנאציע.

מערקווירדיגע אונטערהאנדלונגען וועגען א קאנ־סאלידירטער טעטיגקייט ווערען געפיהרט צווישען דריי אוקראינישע פארטייען — די אוקראינישע רעכטסטע נאציאנאליסטישע „אונדא", די רעכט־סאציאליסטישע פארטיי „ראדיקאלע סאציאליסטען" און... די עקס־לינקע — רעכטער „סעלראב".

אינ'ם ווירטשאפטליכען לעבען האט זיך גאר נישט געענדערט: די זעלבע נרינגשעצרישע בע־ציהונג צום קליינהאנדעל און קליין־אינדוסטרי און אנשטרענגונגען צו שטיצען דעם עקספארט און גרויס־אינדוסטרי. די רעגירונג זעהט נישט איין, אז אונזער אינדוסטרי איז קודם־כל אנגעוויזען אויפן אינערליכען געברויך און דעריבער דארף מען קודם כל שטיצען דעם, וואס ארבייט אויף און פאר דעם אינערליכען מארק און הויבען די קאנסומציע.

אבער דאס וואלט בעדייטעט א גאנצע ענדע־רונג אין דער ווירטשאפטס־אויפפאסונג און וואלט געבראכט צו ענדערונגען אויך אויף אנדערע געבי־טען. און אויף דעם וועג וויל די רעגירונג נישט געהן, הגם די לאגע אין לאנד איז דער בעסטער עדות, אז די בזי איצטיגע וועגען האבען נישט גע־טויגט.

—ן.

דער פאליטישער מאמענט

אינ'ם פולווער קעסעל פון אייראפע האט היינ־טיגע וואך אנגעהויבען זידען. קאכען איינענטליך האט דארט נישט אויפגעהערט די גאנצע צייט, אבער די פערגאנגענע וואך איז דארט געווען נאר לעבעדיג.

דער אינערליכער קאמף אין רומעניען הערט נישט אויף. ווען צום רודער איז בעת די לעצטע וואהלען געקומען די פויערים־פארטיי פון מאניו, האט זיך געקענט דאכטען, אז די ליבעראלען זענען אזוי צושמעטערט געווארען, אז זיי וועלען שוין אפילו נישט פרובען זיך ריהרען. אבער אז'י האט זיך בלויז געדאכט. די לעצטע טעג האבען אנגעהויבען אנקומען בעבעלהאפטע ידיעות וועגען עפעס אן־אויפשטאנד. די רומענישע צענזור האט נישט אד־דורכגעלאזט קיין שום ידיעות און דורך אן־אומוועג האט מען זיך דערוואוסט, וואס דארט איז פארגע־קומען.

די רומענישע אפיצירען האבען ארגאניזירט אן־אויפשטאנד געגען דער רעגירונג פונ'ם פרעמיער מאניו. די אויפשטענדיגע האבען געהאט בדעה צו ארעסטירען די גאנצע רעגירונג און צו פראקלאמי־רען א מיליטער־דיקטאטור. ס'האט געוואלט בע־שטימט ווערען גענעראל אנגעלעסקו, דער געוועזענער קריגס־מיניסטער און הויף־מארשאל.

וועגען דעם אויפשטאנד איז גוט געווען איינ־פארמירט אויך דער געוועזענער פרעמיער בראט־טיאנו און דער געוו. קריגס־מיניסטער מאררא־רעסקו. זיי ביידע האבען אין געהיים געשטיצט די ראזיגע אקציע, ווייל אויף אזא אופן האבען זיי גע־גלויבט אומצוווארפען די איצטיגע רעגירונג פון מאניו.

די רעגירונג האט אבער אין דער געהעריגער צייט דערהאלטען גענויע ידיעות וועגען דעם אויפ־שטאנד און ביינאכט זענען ארעסטירט געווארען אלע הויפט־ארגאניזאטארען מיט גענעראל אנגע־לעסקו און 200 אפיצירען.

עס געהט ארום א קלאנג, אז דער אויפשטאנד האט געוואלט פיהרען אויך כדי צוריקצוגעבען די מאכט דעם געוו. קרוין־פרינץ קארל.

דער אינערן־מיניסטער האט ארויסגעגעבען אן אפיציעלען קאמוניקאט וועגען די לעצטע געשעהעני־שען אין רומעניען.

די רעגירונג האט איצט בעהערשט אינגאנ־צען די לאגע. אין לאנד איז רוהיג.

דער קאמף בולגאריען־יוגאסלאוויען הערט נישט אויף. דער וועלט־קריג האט נאך פערשארפט די גענגענזאצען צווישען די מלוכות. ווען בולגאריען האט פערשפילט דעם קריג און די רעגירונג האבען איבערגענומען די געגנער פון ראדאסלאוואוו, וועל־כער איז געווען א דייטשער אנהענגער האבען גע־צוואונגען ראדאסלאוואוו'ן צו פערלאזען בולגאריען. איצט האט דער פארלאמענט אנגענומען די אמ־נעסטיע פאר ראדאסלאוואוו'ן און דעם געוו. פינאנץ מיניסטער טאנטשעוו. ד"ר ב'אזיל ראדאסלאוואוו איז א מאן פון 72 יאהר און איז געווען די רעכטעהאנד פון פריהערדיגען קעניג פערדינאנד. ער האט א לענ־גערע צייט געהערשט איבער בולגאריען און דורכ־געפיהרט 3 שווערע מלחמות. ער איז געווען בעקאנט אלס גערמאנאפיל און א דאנק איהם איז בולגאריען ארויסגעטראטען אין דער וועלט־מלחמה א'יפ'ן צד פון די צענטראלע מלוכות. נאך דער איבערקעהרע־ניש אין בולגאריען איז ער דורך סטאמבוליסקי'ס פויערים־רעגירונג און לויט'ן בעשלוס פון פארלא־מענט פער'משפט געווארען צו אייביגער טורמע פאר מלוכה־פערראט. ראדאסלאוואוו האט אינאיינעם מיטן עקס־קעניג פערדינאנד פערלאזען בולגאריען און האט געוואוינט די גאנצע צייט אין דייטשלאנד.

דאס, וואס דער בולגארישער פארלאמענט האט אמנעסטירט און רופט איצט צוריק דעם אל־טען מלוכה־טוער, וועלכער איז בעקאנט מיט זיין געגנערשאפט צו די סערבען און איז „פאכמאן" פון באלקאנישע מלחמות. — ווערט אויסגעטייטשט, אז ס'איז א סימפטאם פון קומענדיגע ערגסטע געשעהענישען אויפ'ן באלקאן, וואס איז נאך עד־היום געבליבען די פולווער־פאס פון אייראפע.

דאס דורכקומען מיט דייטשלאנד אויף דער פאריזער קאנפערענץ וועגען די ענטשעדיגונגען לאזט נישט רוהען די נאציאנאליסטען. קודם כל אין פראנקרייך. אין די פאליגע וואך איז צוו. אגר. גע־לאזט געווארען דורך דער מאנארכיסטישער פרעסע אין פראנקרייך א נייע סענסאציע וועגען דעם, אז דייטשלאנד בויט פעסטונגען אויף דער פוילישער גרעניץ.

מיט די סענסאציע פון פאריז וועגען די פעס־טונגען, איז זיכער א פליאטקע פון די מאנארכיסטען כדי צו טארמאזירען די שטרעבונג צו בעפרייען דעם רהיין־געביט. דאס איז אן אנזאג מצד דער פינסטערער רעאקציע, אז מ'וועט נאך אזוי גיך נישט דערלאזען קומען דעם פאציפיזם, וועלכער טראגט אין זיך אלע מיאוסען פון „קראכאלע".

און צווישען פראנקרייך און ענגלאנד צייכענט זיך אן א קאמף, וועלכער וועט וואהרשיינליך ברענ־גען צו א רעגירונגס־ענדערונג אין פראנקרייך. אויב פואנקארע וועט זיך האלטען ביי זיין ביז איצטיגער ליניע. די לינקע בירגערליכע און סאציאליסטישע פארטייען אין פראנצויזישען פארלאמענט האבען אויך היינט נאך די מעהרהייט. די עקזיסטענץ פון אן־ארבייטער־רעגירונג אין ענגלאנד וועט אפשר אויך אין פראנקרייך שאפען די מעגליכקייט פאר א קאאליציע־רעגירונג.

דערווייל איז אבער פון איין זייט פואנקארע און פון דער אנדערער זייט מאקדאנאלד. און צווי שען צוויי אזעלכע ענטקעגענגעזעצטע כוחות איז א קאמף אונפערמיידליך. אין דעם קאמף וועט אבער זיגען די רעגירונג פון מאקדאנאלד, וועלכע איז אן'עטאפ אויפ'ן וועג צום שלום.

ב. ד.

שבעה מדורי גיהנום

פונ'ם יודישע סטודענטען־לעבען אין רומעניען

(א בריף פון רומעניען)

לעצטענס האט זיך אין יאסי געשאסען א יו־רישער סטודענט, געשאסען זיך און איבערגעלאזט א קורץ קוויטעלע:

„איך קאן שוין מעהר נישט אריבערטראגען די לייד און די נויט; די גליקען, וואס ווארטען אויף מיר, מאכען עס מיר גלייכער בעצייטענס אוועק־צוגעהן אויפ'ן עולם האמת".

איך וויל דא נישט בערעכטיגען דעם זעלבסט מארד, וואס דער יונגערמאן איז בעגאנגען נאר עס וועט נישט זיין קיין נוזמא, אויב איך וועל זאגען, אז אויף דער גארער וועלט איז נישטא נאך אזא לאנד, וואו דעם יודישען סטודענט זאל אויסקומען דורכצוגעהן אזוי פיל „מדורי גהינום", זאל האבען אויס־צושטעהן אזוי פיל קאלטס און מאריטס, ביז ער דערלעבט צו זעהן דעם דיפלאם, און ערשט דאן, ווען ער ענדיגט, קומט איהם אן'אנדערשמאל אויס צו געהן אין די הייזער...

איך האב מיך דא, אין יאסי, גענוג אנגעע־הערט וויפיל צרות עס מוז אויסשטעהן דער יודישער סטודענט, ביז ער דערלעבט צו זעהן דאס „גליק־ליך" פאפירעל; און וואס ווארט אויף איהם, אז ער האט שוין דאס פאפירל?

צום אלעם ערשטען ווארפט זיך דא, אין יאסי, אין די אויגען דער גרויסער חילוק צווישען דעם קריסטליכען און יודישען „קאמין" (סטודענטען־היים) דער ערשטער געפינט זיך אויף דער אוניווערזיטעט־גאס, נישט־ווייט פון דעם שטאטס־גארטען, איינע פון די שענסטע און רחבותדיגע גאסען אין שטאט דאס איז א פראכטפולער בנין, ברייט, שעהן און גראס, מיט אלע מאדערנסטע איינריכטונגען. דא אינען, אויף צו להכעיס על־פי־רוב די סטודענ־טען, וואס געהערען צו דער קריסטליכער ליגע, אנ־דערש געזאגט, די, וואס געהען אין די „גאטס־פארכטיגע" וועגען פון פראפעסאר קוזא. די ראזיגע געביידע איז אויסגעביט פאר די געלטער פון דער שטאטישער מוניציפאליטעט, זעכציג פראצענט פון וועלכע זענען איינגעצאהלט דורך יודען. פון דעם, אז יודישע סטודענטען זאלען קאנען אהערצו אויפגע־נומען ווערען, טראכט מען אפילו נישט. אזעלכע וואלטען געווים בעצאהלט מיט'ן לעבען.

דערפאר געפינט זיך דער יודישער „קאמין" אין איינעם פון די שמוציגסטע הינטערגעסלעך. דער צוגאנג צו איהם איז בלאטע און שטיקענדיגע קא־לוזשעס.

איך בין אריין. אויפגערעגט צוגעגאנגען בע־טראכטען דעם יודישען סטודענטישען „קאמין". ער האט מיר אין אוועגד דערמאנט גיכער אן'אלטען, צעבראכענעם, קליינשטעטלדיגען הקדש, איידער א היים פאר סטודענטען. איין בעטעל טיף איינגע־רוקט אין צווייטען. צוזויפגעשטעלט נעדיכט אזוי צו־נויפגערוקט. אז עס בלייבט כמעט נישט קיין דורכ־גאנג. אין איין קליינעם צימער האב איך צונויפגע־צעהלט א גאנצען מוזן בעטלעך. יעדערער ליגט זיך דא אין אן'אנדער פאזע. דער „ספר הזכרונות" איז אפען פאר די אויגען. עס איז די צייט פאר דיעק־זאמענס. דער סטודענטישער „הרת עולם". לערנט מען מיט התמדה בייטאג און ביינאכט.

פערזונקען זיצט יעדערער אין זיינע שמות־בלעט לעך. די פנימער בלייך, אפגעצערט, די שטערענס פערקנייטשט פריהצייטיג, בלויז איין סטודענט זיצט אין א ווינקעל און פערריכט מיט א שניידערשער נאדעל דעם צעריסענעם שוך. קוים פערריכט ער נישט היינט דעם שוך, דארף ער מארגען געהן מיט די פינגער אין דרויסען. ביי יעדען ארויס־שטופ די נאדעל כאפט ער א שטאך, אז עס פער־געהען איהם טרעהרען, און ער פרובט שטילען דעם איינגעשטאכענעם פינגער מיט א זויג פון די ליפען.

א צווייטער זיצט אנגעשפארט ביים פענסטער און שרייבט א בריף אהיים צו דעם ארימען טאטען און דער ארימער מאמען אין א קליין שטעטעלע אין דער אויסגעמוטשעטער בעסאראביע.

צווי זענען איינגעשלאפען צופיסענס. ביי איי־נעם האט זיך דער בוך ארויסגעגליטשט און ער גע־בליבען ליגען אויפ'ן הארצען. איך וואלט געשווא־רען אז ביידע זענען איינגעשלאפען הונגעריגע, אזוי מאגער זענען זייערע פנים'ער.

דאס קארגע עלעקטרישע ליכט פאלט אויף די בעטלעך און שאטענט־אפ די בלייכע פנימער פון די מארערגע ישיבה־בחורים, וואס זיצען יומם־ולילה על התורה ועל העבודה. די שיריים פונ'ם נאכטער עסען אויפ'ן טיש: עטליכע שאלעכצער פון ניס, א שטיקעל עק פון א הערינג און א בראקען ברויט מיט פאווידלע זאגען עדות, אז עס איז נאך א טראפען פון דעם „דאבּרי מזל" וואס די מאמע האט מיטגעגעבען פון דער היים.

עס ליגען די געפעק, די ארימע געפעק פאר יעדען סטודענטס בעטעל און דערמאהנען די אזילן פאר די אוקראינער היימלאזע מיט עטליכע יאהר צוריק אין בעסאראביע. און אמת'ען איז דער דאזיגער סטודענטישער קאמין א גלגול פון א מושב־זקנים. אויף דער וואנד דא איז אויפגעהאנגען א מארמארנער שטיין. אויף וועלכען ס'איז אויסגע־קריצט מיט גילדענע אותיות אויף רומעניש „א מושב זקנים פאר מענער", צום אנדענק פון דעם הגרבן החשוב מיט כל יוצא־צאציי, אויסגערע־כענט דעם נרבנ'ס זוהן און טעכטער. די אייניק־לעך און אור־אייניקלעך.

בפירוש, הייסט עס, אויסגעקריצט אויפ'ן שטיין אז ס'איז א מושב־זקנים. און אט אין דעם דאזיגען מושב־זקנים האבען זיך אריינגעכאפט יודישע יונגע לייט פון דער בעסאראביע, א סך, קיין עין־הרע, א היבש געזינדעל. ס'קלעקט דא קוים דעם קאפ אנצושפארען אויף דעם שווערען, מידען וועג פון אוניווערזיטעטס־בילדונג.

ווייל שווער איז דער וועג נישט נאר דערפאר, וואס דער ארימער טאטע אין דעם קליינעם שטעטעלע שפארט קוים אפ א פאר פערהארעוועטע גראשען פאר'ן זוהן, דעם סטודענט, וואס לערנט אויף א „תכליה", און נישט נאר דערפאר, וואס מען בעדארף אפווינטערען אין א צעריסענעם מאנ־טעל, און נישט נאר דערפאר, וואס דער טאטע קאן קיין פאר ארימע גראשען אויך נישט געבען און מען מוז גראבען די ערד און אליין זיך פער־דינען — כאטש אויף דעם בילינען מיטאג — נאר דערפאר, וואס מארגען דארף מען שטעהן כעני בפתח פאר קווא'ם ליכטיגען „געניידעם" (איהעם) — פראפעסאר שמוליאנו, וואס האט זיין שווערם חשבון מיט דער יודישער ראסע. פאר יעדער עקזאמען טיילט ער אוים די יודישע סטודענטען בעזונדער. זיי מוזען זיך אין די טעג אפשיידען פון זייערע קריסטליכע קאלעגען און זיך פארשטעלען בעזונדער. פאר זיי האט ער א „חדר מיוחד", ערגעץ אויף א בוידים. און דער אופן, ווי ער עקזאמינירט זיי איז א שרעקליכע עקזעקוציע, אמת'ע חבוט־הקבר.

עס בלוטיגט דאס הארץ, זעהענדיג דעם עולם ארויסגעהן נאך אזא עקזאמען.

סיי אין רעגאט, נאר איבערהויפט אין בעסא־ראביע, זענען פערהאן הונדערטער יונגעלייט, וואס האבען ביטער געהארעוועט א סך יאהרען, ביז זיי האבען דערלעבט צו זעהן דאס גליקליכע פאפירעל....

און איצט זוכט מען שטעלעס פאר גראשענס, און מען קריגט זיי נישט, אין רומעניען האט מען די לעצטע יאהרען פערזייהט א רייכע, פערצווייגטע נעץ פון שולען. טויזענדער קריסטליכע לעהרער און לעהרערינס, וואס האבען קוים פיר קלאסען מי־טעלשול־בילדונג, קריגען אין די שולען פאסטענס. און יודישע מיידלעך זענען פערהאן אין די היבשע הונדערטער, וואס האבען הויכשול־בילדונג, אוני־ווערזיטעטס־דיפלאמען פון היסטאריקע־פילאלאגישען פאקולטעט, און קיין איינע פון זיי ווערט נישט אריינ־גענומען אין די רעגירונגס־שולען. דאס איז געווען, בעת דער ממשלה פון אווערעסקו און בראטיאנו, און דאס איז, זאלען זיי מיר מוחל זיין, בעת דער נאצ.־צאראניסטישער רעגירונג פון יוליא מאניו, קיין ענדערונג, אין דעם פרט נישט אויף א האר.

צי א'יז כדאי די שווערע און ביטערע מיה, דער גרויזאמער וועג פון דעם יודישען סטודענט, כדי צו ווערען דערנאך א נומער אין דער רשימה פון ארבייטסלאזען אינטעליגענטען פראלעטאריאט?

איך וויל נישט בערעכטיגען דעם זעלבסטמארד פון דעם אויבענדערמאהנטען סטודענט, נאר דער פאקט איז דאך זעהר סימפטאמאטיש...

ז. ראזענטאל

Dr. med.
B. Robinzon
אינערליכע און קינדער־קראנקהייטען.
פעטריקאווער 10, טעל. 31-86
נעהמט אן פון 8—9½ פריה און פון 3½—4½ נאכמ

א רעקאָרד פון מלכות-בחור'שאַפט

דער פרינץ פון וועלס ווערט שוין 35 יאָהר און ער שטעהט נאָך אַלץ אין שידוכים

איך האָב שוין אָפּ'גע'פטר'ט אַלע מיינע דאגות, און אַצינד לאָזט זיך מיר שוין זאָרגען פאַר'ן ענגלישען יורש-עצר, זיין קעניגליכע הויכקייט, דער פרינץ פון וועלס.

ער האָט נישט חתונה! געזעהן אַזוינס? אַ בחור וואָס איז שוין פינף און דרייסיג יאָהר אַלט און — נאָך אַלץ אַ בחור! דאָס איז דאָך אַ גוואַלד.

לאָמיר אייך פריהער געבען אַ טראָפּעלע חתונה-סטאַטיסטיק וועגען די קעניגליכע חתנים פון אַנדערע מדינות און פון ענגלאַנד, וועט איהר שוין דעמאָלט אַליין זעהן, אַז זיין בחור'שאַפט איז שוין כמעט אַ כראָנישע קראַנקהייט, רחמנא לצלן, און מען דאַרף זיין אומרוהיג מכח דעם. מען קאָן עס מעהר נישט אָפּלאָזען אויף הפקר...

הערט-זשע:

דער קעניג אַלבערט פון בעלגיען האָט חתונה געהאַט מיט דער פּרינצעסין עליזאַבעט פון בייערן, ווען ער איז אַלט געווען 25 יאָהר; די קעניגין ווילהעלמינאַ פון האָלאַנד איז אַלט געווען קוים 21 יאָהר, ווען זי האָט חתונה געהאַט מיט'ן פרינץ הענרי; דער איטאַליענישער קעניג וויקטאָר עמאַנועל האָט חתונה געהאַט מיט דער מאָנטאָנעגרישער פּרינצעסין העלען, ווען ער איז אַלט געווען 26 יאָהר; קעניג האַאָקאָן דער זיבעטער פון נאָרוועגיען, האָט חתונה געהאַט מיט דער פרינצעסין מאַוד, די טאָכטער פון קעניג עדוואַרד דעם אַכטען, ווען ער איז אַלט געווען 26 יאָהר; דער קעניג קריסטיאַן דער צעהנטער פון דענמאַרק, האָט חתונה געהאַט מיט דער פרינצעסין אַלעקסאַנדרין, ווען ער איז אַלט געווען 27 יאָהר; דער קרוינפרינץ פרעדעריק, וואָס האָט חתונה געהאַט מיט דער גריכישער פרינצעסין אָלגאַ (1922), איז אַלט געווען בסך הכל 23 יאָהר; דער שפּאַנישער קעניג האָט חתונה געהאַט מיט דער פרינצעסין וויקטאָריע, ווען ער איז נאָך כמעט געווען אַ יונג יונגעל — 20 יאָהר; דער שוועדישער קעניג גוסטאַוו אַדאָלף האָט חתונה געהאַט צו 23 יאָהר.

און אַצינד לאָמיר אייך דערצעהלען, אַז אין ענגלאַנד אַליין האָט זיך אויך נישט געפיהרט אַזוי, אַז פרינצען זאָלען פערזיצען. דער עלטסטער בחור-אַ פרינץ, איז געווען דער היינטיגער קעניג דזשאָרדזש דער פינפטער, וועלכער האָט זיך אָפּגעהאַלטען מיט דער חתונה ביז ער איז שוין געווען אַ בחור 28 יאָהר אַלט; אָבער קעניג עדוואַרד דער זיבעטער האָט חתונה געהאַט צו 21 יאָהר; זיין באָבע, די קעניגין וויקטאָריע, האָט אויך חתונה געהאַט אין דעמזעלבען עלטער, און די אַנדערע ענגלישע קעניגען און קעניגינס האָבען חתונה געהאַט נאָך פריהער.

איך האָב אייך בכיון אויסגערעכענט די אַלע מלכים און מלכות, כדי איהר זאָלט, ערשטענס, זעהן, אַז איך בין ברוך השם גוט בעקאַנט מיט די קעניגליכע פאַמיליעס, און צווייטענס, וועט איהר פון דעם זעהן, אַז דער איצטיגער קרוינפרינץ פון ענגלאַנד האָט געבראָכען אַלע רעקאָרדען פון קעניגליכער בחור'שאַפט, און דערפאַר איז עס שוין די העכסטע צייט צו זאָרגען זיך פאַר איהם און איהם חתונה מאַכען — אַראָפּנעהמען אַ הויקער פון דער וועלט'ס פלייצעס.

דער אמת איז, אַז נישט איך און נישט איהר וואָלט זיך בעדאַרפט זאָרגען אַזוי שטאַרק, וואָס דער ענגלישער פרינץ פערזיצט און האָט נישט חתונה, אָבער צי ווייסט איהר, אַז איבער איהם ווערען פערזעסען הונדערטער און הונדערטער מיידלעך סיי אין ענגלאַנד און סיי אין אַנדערע לענדער?

עס זענען פאַראַן גאָר אַ סך שעהנינקע פרינצעסינס, בנות-מלכות, גרעפינס, הויפדאַמעס און הויפמיידלעך, וואָס זענען שעהן ווי די גאַנצע וועלט, ווי אמת'ע בנות-מלכים, און פערזיצען נעבען נאָר דערפאַר, וואָס זיי מיינען: אפשר, אפשר...

און ס'איז אַ מעשה אַהן אַנ'עק און אָהן אַ סוף.

עס זענען, זאָגט מען, פאַראַן אפילו אין אַמעריקע אַ סך שעהנע און געראָטענע און — דער עיקר — רייכע מיידלעך, וואָס עס חלומ'ט זיך זיי, אַז אפשר וועט דער ענגלישער פרינץ זיי אויסכאַפּען און מאַכען פאַר דער ענגלישער קעניגין און פאַר דער אימפּעראַטאָרין פון אינדיען.

זיינע יונגערע ברידער און שוועסטער האָבען אַלץ געוואַרט און געוואַרט, געהאַט — אַזוי צו זאָגען — יושר אין זיך, און געוואַרט ביז ער, דער עלטערער, וועט פריהער חתונה האָבען, אָבער אַז זיי האָבען געזעהן, אַז עס איז אַ מעשה אָהן אַנ'עק, האָבען זיי אויפגעהערט צו וואַרטען אויף איהם און האָבען איינציגווייז חתונה געהאַט, האָבען שוין קינדערלעך און פיהרען אַ פיין לעבען. און ער, דער קרוינפרינץ, עס זאָל איהם אַנהויבען צו אַרען! ווייס איך וואָס! ער שטעהט און שמייכעלט זיך געמיטליך, גיט אָפּ מזל-טוב דעם יונגערען ברודער, דער יונגערער שוועסטער און בלייבט זיך ווייטער אַנ'עלענדער בחור, נעבעך.

„פאַרוואָס האָט דער ענגלישער פרינץ פון וועלס נישט חתונה?" — אָט די פראַגע ענבערט מיך, און לאָזט מיך נישט איינרוהען. אָבער נאָך מעהר צרות האָבען פון דער דאָזיגער פראַגע די אַלטע, פערזעסענע יחסנ'טעס אין די קעניגליכע הויפען אין ענגלאַנד און אין אַנדערע לענדער. און אויב איהר קענט די ענגלישע אַלטע מוידען, דאַרפט איהר וויסען, אַז זיי האָבען שטאַרק ליב צו הערען און צו דערצעהלען פּאַטשטען און רכילות. האָבען זיי שוין נישט איין מאָל אויסגעטראַכט אויפ'ן עלענדען פרינץ נעבעך, אַז ער איז פערליבט אין אַנ'אָרים מיידעל און אַז דערפאַר איילט ער זיך נישט חתונה צו האָבען. ס'איז מיר נאָר אַ חידוש, למאי מען האָט נאָך קיין איין מאָל נישט געזאָגט, אַז ער איז פערליבט אין אַ יודיש מיידעל. וועגען די מעהרסטע עלטערע פרינצען וואָס האָבען נישט חתונה, זאָגט מען, אַז זיי זענען פערליבט אין יודישע מיידלעך, און איך זעה כלל נישט איין קיין אורזאַך פאַרוואָס דאָס זעלבע זאָל מען נישט זאָגען אויפ'ן פרינץ פון וועלס. דערפאַר אָבער האָט מען שוין געזאָגט עטליכע מאָל, אַז ער איז פערליבט אין אַנ'אשת איש, אַ זעהר שעהנע, פערהייראַטע דאַמע, וואָס וואָלט זיכער אַוועקגעוואָרפען דעם מאַן און געגאַנגען וואוינען מיט'ן פרינץ, נאָר מען האָט מורא פאַר אַ סקאַנדאַל.

היינטיגע צייטען, ווען פר נצען און קעניגען האָבען נישט קיין זיכערע פרנסות, דאַרף מען מעהר נישט ווי עפּעס אַ סקאַנדאַלעכעל מכח אַ פרינץ. די היינטיגע סענסאַציאָנעלע פרעסע וואָלט דערפון געמאַכט אַ גאַנצע חתונה, און ווער ווייס צי אייבער אַזאַ סקאַנדאַל וואָלט נישט אויסגעבראָכען אַ רעוואָלוציע אין לאַנד. ווער שמועסט איצט ווען אין ענגלאַנד האָט מען אויסדע וועהלט אַנ'אַרבייטער רעגירונג.

אַנדערע ענגלישע ווייבער מיט מעהר פאַנטאַזיע, האָבען שוין אפילו אויסגעטראַכט, אַז דער קרוינפרינץ וואָלט חשק געהאַט אָפּצוגעבען די קרוין דעם פרינץ פון יאָרק, אַבי ער זאָל קאָנען חתונה האָבען מיט דער פערהייראַטער דאַמע. ווייל אַז דער פרינץ פון וועלס האָט ליב, האָט ער ליב מיט אַלע חושים און איז גרייט אָפּצוגעבען אַלץ און אַלעס פאַר ליבע. נאָר געה מאַך, אַז די דאַמע איז גאָר אַנ'אַמעריקאַנערקע, און דערצו איז זי זעהר רייך, האָט ער מורא צו מאַכען אַזאַ שרים, כדי די וועלט זאָל חלילה נישט זאָגען, אַז ער האָט חתונה געהאַט מיט אַמעריקאַנער מיליאָנען אַנשטאַט ליבע.

דער אמת אָבער איז, אַז דאָס איז נישט גלאַט אַ פּאַטשט, אַ רכילות. אפילו אין ענגלישען הויף סוד'עט מען זיך, אַז דער קרוינפרינץ איז אין עמיצען שטאַרק פערליבט, און ס'איז אַ סברא, אַז דערפאַר האָט מען איהם געהאַט אַרומגעשיקט איבער דער וועלט, און ב ז איצט האַלט מען איהם זעהר ווייניג אין דער היים.

דאָס שאַדט איהם אָבער נישט צום פרינצענטום. אַלע ווייסען דאָך, אַז מען האָט איהם ליב אומעטום, וואו נאָר ער בעווייזט זיך. ער איז אַ שעהנער יונג, קאָן פאָה'ען רייטענריג, האָט נישט מורא צו כאַפּען אַ קלאַפּ פון אַ פערדעל, האָט בכלל ליב ספּאָרט, איז אַביסעלע שעהמעוודיג און מאַכט אַ זעהר גוטען איינדרוק אויף מענשען מיט זיינע דעמאָקראַטישע גענג און ליבען שמייכעל.

דערצו איז ער אַ וועלטליכער מענש, מיט אַ סוחר'ישען קאָפּ אויף זיך. פון קליינערהייט אָן האָט ער שוין שכל געהאַט צו מאַכען מסח-ים. ווען ער איז געווען אַ תלמיד אין אָסבאָרן (זיך געלערנט פאַר אַ קאַדעט), האָט ער בעדאַרפט האָבען מעהר געלד ווי די מאַמע האָט איהם אויסגעטיילט, האָט ער זיך געווענדט צו דער באָבען. די באָבע (קעניגין אַלעקסאַנדראַ) האָט א הם אויך אָפּגעזאָגט. האָט ער איהר דעמאָלט געשריבען אַ לענגערען בריף און געבעטען, אַז אויב זי קאָן איהם נישט שיקען קיין געלד, טאָ זאָל זי איהם כאָטש שיקען אַלע וואָך אַ בריוועל. די באָבע האָט גוש געוויינט פאַר שמחה, און האָט איהם אַלע וואָך צו דער בעשטימטער מינוט געשיקט אַ בריוועל. שפּעטער האָט מען זיך דערוואוסט, אַז ער האָט איהרע בריוולעך פערקויפט פאַר גוט געלד צו אַמעריקאַנער מיליאָנערען, און ענגלישע יחסנים.

א. ד—ר

די לעצטע האַנדעלס-טראַנזאַקציעס פון די סאָוויעטען אין לאָדז

אויף וואָס פאַראַ בעדינגונגען זענען זיי געשלאָסען געוואָרען

(—) היינטיגע וואָך האָט אין לאָדז ווידער געווילט אַ דעלעגאַציע פון דער סאָוויעטישער האַנדעלס-מיסיע אין פוילען און געפיהרט אונטערהאַנדלונגען מיט פערשידענע פירמעס וועגען נייע בעשטעלונגען פון מאַנופאַקטור-סחורות פאַר'ן סאָוויעטישען „טאָרגפרעד".

די דאָזיגע אונטערהאַנדלונגען האָבען דערווייל נישט דערפיהרט צו קיין גינסטיגען רעזולטאַט, ווייל די פאָרשטעהער פון דער האַנדעלס-מיסיע האָבען געוואָלט אַראָפּדריקען פון די פרייזען, וועלכע זיי האָבען געצאָהלט בעת זייערע קניות אין חודש מאַי, וואָס האָבען בעטראָפען ביז 1 מיליאָן דאָלאַר. דעמאָלט האָבען די פאָרשטעהער פון דער האַנדעלס-מיסיע איינגעקויפט שטיק-סחורה ביי ק. קאַרל בוהלער און ביי דער פירמע קינדערמאַן. אַחוץ דעם האָבען זיי איינגעקויפט 150 טויזענד ראָפּעלטיכער, ביי די פירמען שווייקערט, רייס, גלאַזער, זילבערמאַן, פּיאַסקאָווסקי, שפּילקא און כמיעלניצקי, אַלס „ספּעץ" אין דער האַנדעלס-מיסיע איז אַרויסגעטרעטען ז. הייליגמאַן (אַ יוד) אַ זעלטען גוטער פאַכמאַן, ער האָט יאָהרען לאַנג געאַרבייט ביי דער פירמע פּאָזנאַנסקי אין כאַרקאָוו. פאַר די ראָפּעלטיכער האָט די האַנדעלס-מיסיע געצאָהלט, אַנבעלאַנג לויט דער קוואַליטעט פון 2 דאָלאַר 70 סענט ביז 5 דאָלאַר. די אונטערהאַנדלונגען זענען געפיהרט געוואָרען צווישען די סאָוויעטישע האַנדעלס-פאָרשטעהער און יעדער פירמע בעזונדער און נישט מיט אַלע פירמען כיטאַמאָל. דער צוועק פון דער דאָזיגער טאַקטיק מצד די סאָוויעטישע האַנדעלס-פאָרשטעהער איז געווען דער, וואָס זיי האָבען געטאַפּט דעם דופק ביי יעדען פאַבריקאַנט בעזונדער און אַזוי אַרום האָבען זיי געדריקט די פרייזען. ווען מען נעהמט אין אַכט די איצטיגע שווערע קריזיס-צייט, צוליב וואָס די פאַבריקאַנטען האָבען זיך גענויט צו פערקויפען קען מען גאַנץ דרייסט זאָגען, אַז די סאָוויעטישע האַנדעלס-מיסיע האָט זיך דאָסמאָל נישט איבערגעצאָהלט. די צאָהלונגס-בעדינגונגען זענען אויסגערונגען געוואָרען אויף פאָלגענדען אופן: וועקסלען אויף 18 חדשים, אונטערגעשריבען זענען וועקסלען געטען דורך „סאָוופּאַלטאָרג" אין וואַרשאָ, און זשיר'ירט דורכ'ן סאָוויעטישען „טאָרגפרעד". די פערפּאַקונג איז אויפ'ן חשבון פון די פאַבריקאַנטען. די סחורה איז אין באַלען געשיקט געוואָרען אין דער עקספּעדיציע-פירמע פון יעלען און דוראַמין. ביים פאָרשטעלען די קוויטונג פון דער אָוועקגעשיקטער סחורה האָט דער בעטרעפענדער פאַבריקאַנט אינערהאַלב פון 5 טעג געוואָלט בעקומען די רעקונג דערפאַר. ס'האָט אָבער געדויערט מעהר ווי 5 טעג ביז דער „סאָוופּאַלטאָרג" האָט אַרויסגעגעבען די וועקסלען. איצט איז געשטאַנען פאַר די פאַבריקאַנטען די פראַגע, וואָס צו טון מיט די וועקסלען. ס'האָט זיך אָבער אַרויסגעוויזען, אַז די פראַגע איז נישט אַזוי שלעכט ווי מ'האָט זיך פאָרגעשטעלט. הגם מ'האָט פערלאַנגט פון זיי אַ פערהעלטענישמעסיג הויכען דיסקאָנטאָ-פּראָצענט — 22 פּראָצענט אַ יאָהר — זענען אָבער געווען זעהר פיל אָנגענומערס אויף די דאָזיגע וועקסלען, זיי זענען גערן דיסקאָנטירט געוואָרען דורך די לאָדזער פריוואַטע בענק. אַ חוץ מזה האָבען זיך אַרום די פאַבריקאַנטען, וואָס האָבען געשלאָסען געשעפטען מיט דער סאָוויעטישער האַנדעלס-מיסיע געדרעהט פערשידענע בערזען-מעקלערס פון בערלין און פּאַריז און אויף די זעלבע בעדינגונגען אָוועקגעלעגט פאַר די וועקסלען געלד אויפ'ן טיש.

ווי מיר זעהען זענען די פערקויפס-בעדינגונגען פאַר די לאָדזער פאַבריקאַנטען נישט געווען קיין נאָר גינסטיגע. די דאָזיגע בעדינגונגען האָבען נאָך די סאָוויעטישע האַנדעלס-פאָרשטעהער, וועלכע האָבען היינטיגע וואָך געווייזט אין לאָדז, געוואָלט ערגער מאַכען און צוליב דעם איז צו קיין נייע טראַנזאַקציעס דערווייל נישט געקומען. ס'איז אָבער מעהר ווי זיכער, אַז אין חודש אויגוסט וועלען די סאָוויעטישע פאָרשטעהער שליסען אין לאָדז גרויסע געשעפטען, ווער ווייס אָבער צי וועלען דעמאָלט די לאָדזער פאַבריקאַנטען וועלען איינגעהען אויף די היינטיגע בעדינגונגען, ווייל ווי ס'זאָל נישט זיין שווער דער איצטיגער קריזיס רעכענט מען דאָך, אַז אין חודש אויגוסט זאָל זיך אָנהויבען דער ווינטער-סעזאָן. בעזונדערס רעכענט מען זיך דערמיט, אַז ס'וועלען געפאָדערט ווערען דווקא טאָפּעלטיכער, דאָס הייסט דאָס זעלבע אַרטיקעל, וואָס איז געקויפט געוואָרען און אויף וואָס עס רעפלעקטירט די סאָוויעטישע האַנדעלס-מיסיע. מ'דאַרף נישט מיינען, אַז די 150 טויזענד טיכער, וואָס דער „סאָוופּאַלטאָרג" האָט געקויפט איז עפּעס אַ גרויסער סכום, די סאָוויעטישע פאָרשטעהער אַליין האָבען ערקלערט, אַז דער סכום וועט קלעקען אויף קוים פאַר איין גרעסערע שטאָט אין רוסלאַנד.

די קניה פון די סאָוויעטען האָט אָבער געהאַט די גרויסע מעלה, וואָס עס האָט אויפגעלעבט די אַרבייט אין די האַנד-וועבעריי, וואו אַלץ איז שוין זייט אַ לאַנגע צייט געשטאַנען, די לאַגע פון די האַנדוועבער, וואו מייסטענס געפינען זיך יודישע אַרבייטער, איז פשוט געווען שוין אַ פערצווייפעלטע, ערשט נאָכדעם, ווי די טראַנזאַקציעס זענען געשלאָסען געוואָרען האָבען די אַרבייטער בעקומען אַרבייט, פערשטעהט זיך, אַז די לוינען, וואָס זיי בעקומען זענען נישט קיין גאַנץ גערוהיגענע, ביי אַ 12-שעה-דיגער אַרבייטס-טאָג זענען די פערדינסטען פאַר די האַנדוועבער פון 40 ביז 55 זלאָטיס אַ וואָך. ס'האָבען אויך בעקומען אַביסעל אַרבייט שערער און אַלע אַנדערע פאַכען, וואָס מ'דאַרף ביים אויספערטיגען די בעשטעלונגען.

ווילט איהר אז אייערע וואוינונגען זאָלען נישט בלייבען אויף הפקר
בשעת איהר זייט אויף זומער-וואוינונגען און אין קור-ערטער?
דאָס פערזיכערונגס-ביוראָ פון ה' מרדכי חיים רומקאָווסקי, קילינסקיעגאָ 105, טעלעפאָן 12,50 נעהמט אָן אַלע אַרט אַסעקוראַציעס פייער און גנבה ספּעציעל וואוינונגען. אַלע די, וועלכע פאָהרען איצט אָפּ, דאַרפען תיכף קלינגען טעלעפאָן 12,50 ווי זיי וועלען זאָפאָרט בעזוכט ווערען און אַדורכפיהרען די אַסעקוראַציע, בכדי די לאָדזער איינוואוינער זאָלען אין די זומער-חדשים זיין רוהיג און נישט דאַרפען מורא האָבען פאַר גנבות. איז עס זייער איינענער אינטערעס דאָס תיכף אַדורכצופיהרען קלינגען טעלעפאָן 12,50 אין דער ביוראָ פון מרדכי חיים רומקאָווסקי.

פאַר אייער אבּרייזע
אויף ק:'אַצ'ע, פער-זעהט אייך מיט אַלע קאָסמעטישע אַרטיקלען
אין דער בעקאַנטער און רעעלער
Perfumerja D. MARKUS
Łódź, Piotrkowska 59, tel. 28-02
בעמערקונג: ביי יעדען איינציגען איינקויף ווערט באַלד פון דער רעכנונג אַראָפּגערעכענט 5% עקסטראַ-ראַבאַט. קומט און איבערצייגט אייך!

דאס לאדזער לעבען

פרייטאג 12 יולי
ד תמוז תרפ"ט

זון-אויפגאנג 3.29
זון-אונטערגאנג 7 53
ליכט צינדען 7,33

ברענענדע פראבלעמען פון האנדעל און אינדוסטריע

קאנפערענץ פון פערטרעטער פון פערבאנד פון די האנדעלס-קאמערן מיט'ן פינאנץ-מיניסטער

מיטוואך איז אין ווארשא פארגעקומען א קאנפערענץ צווישען די פערטרעטער פון פערבאנד פון די האנדעלס-קאמערן מיט'ן פינאנץ-מיניסטער מאטושעווסקי.

די דעלעגאציע איז בעשטאנען פון פערטרעטער פון די האנדעלס-קאמערן אין ווארשא, לאדז, לעמבערג, גרודזשיאנדז, קאטאוויץ און סאסנאוויץ. די לאדזער קאמער איז רעפרעזענטירט געווען דורך ד"ר י. זאקס. די דעלעגאציע האט פארגעשטעלט דעם פינאנץ מיניסטער די ווירטשאפטליכע פאסטולאטען בנוגע דער האנדעלס-פאליטיק און שטייער-ענינים.

די דעלעגאציע האט דעם פינאנץ-מיניסטער איבערגעגעבען א מעמאריאל, אין וועלכען ס'ווערט פערלאנגט, אז די רעגירונגס-פעראָרדנונגען זאלען געהן אויף דער ליניע פון ערמעגליכען די קאפיטאליזאציע פון די אונטערנעהמונגען.

דער פינאנץ-מיניסטער האט אויסגעדריקט זיין הסכמה צום דאזיגען פערלאנג, ווייל ער האלט, אז דאס פעהלען פון קאפיטאלען האט פערשווערט דעם איצטיגען קריזיס אין אינדוסטריע און האנדעל. דער מיניסטער האט אנגעוויזען, אז דער פוילישער האנדעל טוט ווייניג, כדי צו פערקלענערען דעם אימפארט פון נישט נויטיגע און לוקסוס[?]-סחורות.

אויף דעם האט ד"ר זאקס אנגעוויזען, אז צוליב דעם, וואס דער האנדעל בעקומט נישט קיין גענוגענדע קרעדיטען, מוז ער אויסנוצען די קרעדיטען אויף סחורות, וואס ער בעקומט אין אויסלאנד. דער לאדזער דעלעגאט האט אויך בעזונדערס זיך אפגעשטעלט אויף א רייהע מאמענטען, וואס זענען נוגע לאדז, בפרט וועגען שטייער-ענינים.

דער פינאנץ-מיניסטער האט ערקלערט, אז ער איז גינסטיג געשטימט פאר ערטיילען קרעדיטען דעם האנדעל.

אין מיניסטעריום ווערט איצט געארבייט אויף נאוועליזירען דעם אומזאץ-שטייער.

די פאסטולאטען פון דער ווירטשאפטס-וועלט וועלען אין א גרויסער מאס בעריקזיכטיגט ווערען דורכ'ן מיניסטעריום, אבער דאס וועט פארקומען ערשט נאך דעם, ווי דאס מיניסטעריום וועט זיך גענוי בעקענען מיט אלע איינצעלהייטען.

הבן יקיר לי — יוזעף...

א גערעטענער זוהן, וואס וויל ירש'נען דעם פאטער ביים לעבען און פיהרט איהם אין משוגעים-הויז

(2) אין שערלעץ איז מיט יאהרען צוריק בעקאנט געווען דער סוחר שמואל זשיכלינסקי.

מיט א יאהר צוועלף צוריק איז זיין פרוי געשטארבען, און איהם איבערגעלאזט 3 קינדער, איינער פון זיי איז איצט אין אויסלאנד, א טאכטער האט החתונה-געהאט אין לאדז, און איין זון איז געבליבען וואוינען מיט'ן פאטער. די לעצטע צייט איז דעם סוחר געווארען שלעכט און פון גרוים עגמת נפש איז ער בלינד געווארען.

דערווייל איז אנגעקומען א ידיעה פון זשיכלינסקי'ס קרובים פון ענגלאנד, אז פאר איהם איז איבערגעבליבען א ירושה פון אכט טויזענד פונט שטערלינג. דער גאנצער בעל-דעה איז, נאטירליך געווארען דער זוהן, וואס האט געוואוינט מיט'ן פאטער, ער האט זיך אנגעהויבען לאזען וואויל-געהן, און האט פערטאכלעוועט א גרויסען טייל פון פאטערס נייעם פערמעגען, ביז ס'איז איהם איינגעפאלען א טייוואלאנישער פלאן צו ירשענען דעם פאטער ביים לעבען. און ער בעשלאסען דעם בלינדער פאטער אריינצולעבען אין א משוגעים-הויז און איבערנעמען זיין פערמעגען.

דער טרייער זוהן האט בעקומען א צייגניס פון א דאקטאר, אז דער אלטער איז גייסטיג קראנק און אויסגעפועלט ביי די קרובים, אז מ'זאל זשיכלינסקי'ן אפפיהרען אין א משוגעים-הויז.

ער האט בעשטעלט פאר איהם אן ארט אין „קאכאנובעק". דעם פאטער האט ער איינגערעדט, אז ער פאהרט מיט איהם קיין לאדז צו א ספעציאליסט אנ'אויגען-ארצט, און יענער האט איהם געגלויבט און איז רוהיג געפאהרען קיין לאדז.

וועגען זיין לאדזער וויזיט האט דער תכשיט מיטגעטיילט אויך דער שוועסטער, וועלכע איז געקומען מיט איהר מאן צו דער באהן זעהען דעם פאטער. דארט ווען זי האט זיך פונאנדערגערעדט מיט'ן פאטער האט זי דערזעהען, אז ער איז פולשטענדיג נארמאל, און געזונד, און זי האט פערשטאנען אז די גאנצע מעשה מיט דער כלומרשטער משוגעת איז א שווינדעל פון איהר ברודער. פון פערדרוס און עגמת נפש האט זי בעקומען א היסטערישע אטאק. יוזעף זשיכלינסקי האט דאן געכאפט דעם פאטער פאר דער האנד און געוואלט אוועקפיהרען, די שוועסטער האט אויך אנגעכאפט דעם פאטער, וועלכער האט בלינדערהייט זיך געראנגעלט מיט'ן זוהן.

דערווייל איז זיך צוזאמענגעקליבען אן עולם, און ווען זיי האבען זיך דערוואוסט, וואס דא קומט פאר, האבען זיי זיך געוואלט אפרעכענען מיט'ן ליבטיגען תכשיט, אבער בינו לבני האט ער זיך אפגעטראגען...

דער אלטער זשיכלינסקי איז אפגעפיהרט געווארען צו זיין טאכטער.

זיך פערסמ'ט מיט גאז

א געהיימנישפולער מארד אדער זעלבסטמארד

(2) אויף שיענקעוויטש 37 וואוינט א סוחר מיעטשיסלאוו שיקער, פאריגע וואך איז שיקער'ס פאמיליע ארויסגעפאהרען אויף זומער-וואוינונג, און ס'זענען געבליבען שיקער און די דינסט מאריא קלימטשאק, וועלכע דינט ביי דער פאמיליע א דריי חדשים.

נעכטען אינדערפריה האט שיקער אפגעגעסען פריהשטיק, און איז אוועק אין שטאט. ארום האלב 12 האט די שכנה פון הויז ראזענטאל, וואס איהר [?] גרעניצט מיט דער וואוינונג פון שיקער'ן. מיט אמאל דערפיהלט א שטארקען ריח פון גאז. זי האט עטליכע מאהל אנגעקלאפט אין טיר, און ווען מ'האט איהר נישט געעפענט, האט זי אריינגעקוקט אין לעכעל פון טיר דערזעהען, אז די דינסט ליגט אויף דער פאדלאגע. פרל. ראזענטאל האט דאן אויפגעהויבען א געשריי. ס'זענען זיך צוזאמענגעלאפען די לאקאטארען און איינע פון זיי ראמאן אנושעיעווסקי איז דורך א לייטער אריינגעקראכען דורכ'ן פענסטער און געעפענט די טיר פון קיך. די אנגעקומענע פאגאטאוויע האט קלימטשאק אין א שווערען צושטאנד אפגעפיהרט אין שפיטאל.

די פאליציי האט אנגעהויבען אן אויספארשונג וועלכע האט געגעבען סענסאציאנעלע רעזולטאטען. אויפ'ן פענסטער און קיך איז געלעגען א בריף-בויגעלע פאפיר מיט אן אנגעשריבענעם דאטום „לאדז, ד, 11 יולי, 1929 י. א סימן, אז קלימטשאק האט צו עמיצען אנגעהויבען שרייבען א בריף. אין קיך אויווען האט מען געפונען א צוריסענעם וועקסעל אויף 100 זל. אויף דעם אָרדרע פון שיקער, אויסגעשטעלט פון א געוויסען אבראמאוויטש פוסטא 11, צאהלבאר דעם 30 אקטאבער. דער וועקסעל איז געווען זשירירט דורך מעטשיסלאוו שיקער.

די דאזיגע ענטדעקונג און דער אומשטאנד וואס די פערסמונג איז פארגעקומען אין מיטען העלען טאג, מאכט די גאנצע געשיכטע פאר געהיימניספול. פאליציי פיהרט די אויספארשונג.

מיכאל קרול'ס מערדער

דראהט ווידער טויט-שטראף

אין לענטשיץ איז פאר'ן געריכט נעכטען געשטאנען מיכאל קרול'ס מערדער, שטשעטשינסקי, וועלכער איז דאסמאל בעשולדיגט געווארען אין גנבענען קיה אין דארף.

דאס געריכט האט איהם פערמשפט אויף 3 יאהר טורמע.

דערמיט ענדיגען זיך אבער נאך נישט שטשעטשינסקיס פראצעסען.

דעם 16 יולי ווערט ער געשטעלט פאר'ן קרייז-געריכט אין קאליש, פאר ערמארדען און בערויבען דעם סוחר אבא ווילטשינסקי פון דארף סאמפאלנע.

דעם גרויזאמען באנדיט דראהט דאסמאל טויט-שטראף.

א טראגעדיע אויף א בוידעם

געפונען א דערמארדעטע פרוי—אויפ'ן בוידעם פלעגן פארקומען הוליאנקעס

(2) אויף אלעקסאנדריסקא 19 האבען די שכנים אין הויז ארום 3 א זייגער ביינאכט דערהערט געשריייען פונ'ם בוידעם אינ'ם זעלבען הויז.

די איבערגעשראקענע לאקאטארן זענען ארויף אויפ'ן בוידעם און דארט דערזעהען א פרוי, וואס האט געגוסס'ט. מ'האט צו איהר ארויסגערופען די פאגאטאוויע אבער מ'האט די פרוי שוין נישט געקענט דערהאלטען ביים לעבען. די אנגעקומענע פאליציי האט אנגעהויבען אנ'אויספארשונג, וועלכע האט דערווייל פעסטגעשטעלט פאלגענדעס:

אויפ'ן בוידעם האט די פרוי אהן קיינעמס וויסען איינגעארדענט זיך א וואוינונג, וואו ס'פלעגען פארקומען הוליאנקעס. מ'האט דארט געפונען א מענער-הוט און א פאר צעהנדליג פלעשלעך. ביי דער פרוי האט מען געפונען א פאס פון דער דייטשער אקופאציע-מאכט אויפ'ן נאמען פון מאריאנא גאמביצקא 37 יאהר אלט. די פאטאגראפיע אויפ'ן פאס איז אבער אזוי צושעדיגט, אז מ'קען נישט פעסטשטעלען, צי דאס איז דער פאס פון דער אומגעקומענער פרוי. ס'זעהט אויס, אז אויפ'ן בוידעם איז פארגעקומען א געראנגעל צווישען דער פרוי מיט'ן מאן, הגם קיין סמנים פון קלעפ האט מען אויפ'ן קערפער נישט געפונען.

דער קערפער פון דער געשטארבענער איז אפגעפיהרט געווארען אין פראזעקטאריום. פאליציי פיהרט די ווייטערדיגע אויספארשונג.

דערהרגעט אנ'אייגענע פרוי

אין דארף ריכנאוו האט דער פוהרמאן הינטשקע צופעליג דערלאנגט זיין פרוי א קלאפ מיט א אייזען פון וואס זי איז געפאלען טויט אין דער סטאדאלע.

דער פאהרמאן האט אין גרויס פערצווייפלונג ערקלערט פאר דער פאליציי, אז ער האט די פרוי נישט געזעהן אין דער סטאדאלע.

א הויז-ווירט איז געווארען גייסטיג-קראנק

(–) אויף זאקאנטנא 45 איז משוגע געווארען דער הויז-ווירט אסקאר לעדרער.

זייט א לענגערע צייט האט ער געהאט א סכסוך מיט א לאקאטאר. לעדרער האט בעקומען א פערפאלגונגס-מאניע און איהם דאכט זיך, אז דער לאקאטאר בעפאלט איהם. דער ארויסגערופענער דאקטאר האט איהם איבערגעלאזט אויפ'ן ארט.

הנחה-קופאן
די לעזער פון „נייעם פאלקסבלאט"

דער דאזיגער קופאן גיט דאס רעכט אויף א הנחה-בילעט פון 50 גר. צו בעזוכען די בילדער-אויסשטעלונג פון דער קונסט-געזעלשאפט „סטארט", פיעטריקאווער 74.

צוגאב-פאבאר

אויף פאמארסקא 18, וועט היינט דעם 12 און 29 ה. ה. פארקומען א צוגאב-פאבאר-קאמיסיע פאר די, וואס וואוינען אויפ'ן שטח פון פ.ק.או. 1 (ד. ה. אין 2, 3, 5, 8, 9 און 11 פאליציי-קאמיסאריאט). מארגען דעם 13 און דעם 30 יולי וועט פארקומען דער צוגאב-פאבאר פון די וואס וואוינען אויפ'ן שטח פון 1, 4, 6, 7, 10, 12, 13 און 14 פאליציי-קאמיסאריאט. די אלע, וואס האבען זיך נישט צוגעשטעלט צו דער פאבאר-קאמיסיע בשעתו דארפען זיך איצט מעלדען אין דער שטעטישער סטאראסטווע, וואו זיי וועלען אריינגעצויגען ווערען אין די רשימות.

קאמף מיט שארלאך

(מ) אונטערן פארזיץ פון לאווניק ד" מארגוליס איז פארגעקומען א קאנפערענץ וועגען קאמף מיט שארלאך (שקארלאטינא).

ס'איז בעשלאסען געווארען אין פאל ווען די עפידעמיע וועט זיך פערשפרייטען צו שאפען א ספעציעלע אפטיילונג פאר שארלאך-קראנקע און אנא מאריא-שפיטאל.

עקספארט פון האניג קיין איטאליען

(–) די היגע האנדעלס-קאמער האט דערהאלטען א מיטיילונג פון האנדעלס-מיניסטעריום, אז מ'קען עקספארטירען האניג קיין איטאליען. ביז איצט אימפארטירט איטאליען האניג פון רוסלאנד און יוגאסלאוויען. דער פוילישער בלומען-האניג וואלט געקענט האבען א גרויסען אפזאץ אין איטאליען.

פערקלענערט דעם שטייער פאר וויסענשאפטליכע בילדער

(מ) אויף דער נעכטיגער זיצונג פון מאגיסטראט איז בעשלאסען געווארען צו פערקלענערן דעם שטייער פאר וויסענשאפטליכע בילדער אין קינא.

אפטייקען

היינטיגע נאכט-דיזשורען

(2) מ. ליפעל פיעטרקאווער 193; מילער פיעטרקאווער 46; וו. גראשקאווסקי קאנסטאנטינער 15; פערעלמאן ציגעל-גאס 64; ה. ניעוויאראווסקי אלעקסאנדראווסקא 37; יאנקעלעוויטש אלטער מארק 9;

פערסמט פון אלקאהאל

די געפונענע טויטע פרוי אויפן פעלד

(–) ווי מיר האבען שוין נעכטען מודיע געווען, האט מען אויף סמוגאווע גאס געפונען א טויטען קערפער פון א פרוי.

ווי די פאליציייאישע אויספארשונג האט פעסטגעשטעלט איז איהר נאמען מאריאנא כראבאס, די פרוי פון א סטרוזש, מיט וועלכען זי האט נישט געלעבט צוזאמען.

לעצטענס איז זי געווען אין שטאטישען נאכט-אזיל. ווי עס שטעלט זיך ארויס האט זי דינסטאג ביינאכט פערבראכט, אויפ'ן פעלד צוזאמען מיט נאך 4 פערזאן, אויך פון נאכט-אזיל. די קאמפאניע האט זיך דארט געלאזען וואוילגעהן און אביסעל אונטערגעטרונקען. מאריאנא איז ווייזט אויס פערסמט געווארען פון אלקאהאל.

„נייער פאלקסבלאט"
קופאן № 7
אויף צו געווינען אומזיסט דאס בוך. ווערק:
„אין מערב קיין נייעס"
פון עריק מאריא רעמארק.

יודישע „אונבעקאנטע זעלבער"

וועגען וועלכע עס זענען אנגעקומען געוויסע ידיעות

אין דער עגונות-צענטראלע ביי דער „אגודת הרבנים" אין ווארשא זענען דערהאלטען געווארען בעגלויבטע ידיעות וועגען פאלגענדע מיליטער-לייט וואס האבען זיך בעטייליגט אין דער וועלט-מלחמה פארבער לעאפאלד, פיליפ קאראל, פרידמאן יזי-דאר, פישענבוים ליב, פעלדמאן שמואל, פליישמאן דוד, פארקאס משה, פוטערזאק מארקוס, פעניגער יוסף, פרעהליך מענדל, פיש העניק, פערנבאך יוסף, פייערשטיין רעקטא, רעכטסשאפער יוסף, הרידמאן מאיר, פילאזאף יודא, פערבער הירש, פאסיוואלניק יצחק, פראדקין שרגא פייבל בן יעקב מנפ"ץ, פעלדמאן יעקב בן צבי, פראבלענקא יוסף, פאלינגער בערנארד, פ.ס פערדינאנד, פאבעל ניסן, פערער שלום, פייער ליב, פייערמאן עדווארד, פרידמאן דוד, פעלדמאן חיים, פשערוועגעקא יעקב, פראחלאוו אלכסנדר, פעדיר משה, פליישער שמעון, פרידמאן לודוויג, פישלער אברהם, פריידענבערג לעא, פענדלער מאקס, פינקעלמאן איסיי. פרידמאן שלום, פעדעראוו דניאל, פיש משה, פאלקנער אס-קאר, פאקאוויץ אליו, פרידמאן דוד, פארשטע ישראל, פייגעלמאן, פריעדגין מנשה, פיהרמאן ישראל, פערקער יונה, פייגעל טעבל, פרעהליך ארנאלד, פעלדהיים מענדל, פרידמאן יוסף, פאר-מאן אהרן, פעלדמאן צבי, פיקס שלמה, פוקס גרשון, פראקאש יעקב, פריינקעל יוליוס, פייסנער אלימלך, פעלדמאן מארקוס, פעניגגארד אלי, פרידמאן פון ראדאם, פישמאן מרדכי, פעלדמאן ליב, פייערמאן יוסף, פישמאן הירש, פרעסער אאוברי, פריידבערג אליעזר, פרידמאן אלי, פרידלאנד שמואל, פורמאן דוד, ציפעלניק יעקב אברהם, ציק יעקב, צוקער בערל, צארנאלדאסקי בער, צייכלין אריה ליב, צערענקא משה, ציגין יעקב, צוידערער יצחק, צענשטאווער יגנאץ, צעלניקער דוד, ציטרין שמעון, צימערמאן יעקב, ציטראן אהרן ליב, צייגע יוסף, צווייג יעקב צימערמאן וואלף, צאגאן אייזיק, ציזארין יצחק. ציראלניק מענדל, צירולניקאוו ליב, ציראק דוד, ציגלער פרידריך, צאלעוויץ יעקב, צאם מתתיהו צימאן חיים.

אינפארמאציעס וועגען די אויבענדערמאנטע פערזאנען ווי אויך וועגען אנדערע פערלוירענע אדער אנטלאפענע מענער קאן מען בעקומען אין דער עגונות צענטראלע.

לשכה מרכזית לעניני העגונות על-יד אגודת הרבנים בפולניא ווארשא דזשעלנא 4

יו"ר הלשכה שלמה דוד כהנה

המזכיר ארי' יהודה ליב ליפשיץ

אדרעס:

Wydział spraw „Agunot" przy związku Rabinów Warszawa, Dzielna 4

רעארגאניזאציע פון „יעאס"

אין לאקאל פון דער לאדזשער יודישער עמי-גראציע-געזעלשאפט „יעאס" (פיעטריקאווער 10), איז נעכטען אין אווענד פארגעקומען די ווייטערדיגע ארגאניזאציע-פערזאמלונג פון דער היגער אפטיילונג.

צו דער פערזאמלונג זענען געקומען א רייה היגע געזעלשאפטען און אנגעזעהענע כלל-טוער. אין די ויכוחים, וואס האבען זיך געפיהרט ארום דער פראגע וועגען ארגאניזירען און פערברייטערען די טעטיגקייט פון דער היגער אפטיילונג האבען זיך בעטייליגט: ד"ר טארטאקאווער, רעד. ע. האמבורסקי, איגוש. פראשקער, משה העלמאן, לאזניק יאעל, פרעזעס ראזענטאל, א. קאהן, נאלדין, רייבענבאך און אנד.

ה' בערגמאן פון ווארשא האט געגעבען א רייה אויפקלערונגען. לאזניק יאעל האט מיטגעטיילט אז די פערשידענע פארמאליטעטען אויף צו בעקומען אויסלענדישע פעסער פאר עמיגראנטען, ערלע-דיגט איצט דער מאגיסטראט. די ראזיגע אפטיילונג לייטעט איצט לאזניק יאעל און ס'איז איינגעארדענט אז אין דרינגענדע פאלען קענען די נויטיגע פאפי-רען ארויסגעגעבען ווערען אין פערלויף פון א פאר טאג.

נאכדעם ווי ס'זענען אנגענומען געווארען א רייה בעשלוסען וועגען דעם אופן פון דער טעטיג-קייט אויף די נאהענטסטע פאר חדשים האבען זיך אלע אנוועזענדע קאנסטיטואירט אלס פראפאגאנדע-קאמיטעט, וועלכער וועט פונקציאנירען ביז ענדע סעפטעמבער. דאן וועט פארקומען אן אלגעמיינע פערזאמלונג, וועלכע וועט וועהלען א שטענדיגע פערוואלטונג, אלס פארזיצער פונ'ם פראפאגאנדע-קאמיטעט וועלכער וועט אנפיהרען מיט דער גאנ-צער טעטיגקייט פון „יעאס" איז אויסגעוועהלט גע-ווארען ה' אברהם קאן.

אנ'אינספעקציע פון לאדזער וואיעוואדע אין זדונסקא-וואליע

(—) נעכטען האט דער וואיעוואדע יאש-טשאלט אין דער בעגלייטונג פון זיין סעקרעטאר ה' דוניאיעווסקי, בעזוכט זד.-וואליא און דארט דורכגעפיהרט אנ'אינספעקציע.

אין ערשט ביים קאמיסאריאט האט דער וואיעוואדע געטראפען א דאַרטיגען איינוואוינער וועלכער איז אפגעווסען דעם ארעסט, ווייל ער האט נישט געהאט צי בעצאהלען קיין אדמיניסט-ראטיווען שטראף. דער וואיעוואדע האט איהם בעפרייט. נאכדעם האט דער וואיעוואדע בעזוכט דאס דארף שענדזשעיעוויצע און בעטראכט די היזקות פונ'ם אפגעברענטען שול-בנין. אויף דער צוריקרייזע האט זיך דער וואיעוואדע אפגעשטעלט אין פאביאניץ און זיך אומגעקעהרט קיין לאדז.

א גרויסע טאבאק-גנבה

(—) אויף 6 שערפיען 18 האבען גנבים אויסגעשניטען א שויב פון שוי-פענסטער אין הא-בען ארויסגעגנבעט טאבאק אויסארבייטונגען אויף עטליכע הונדערט זלאטעס. די גנבה איז געשעהען אין טאבאק-געוועלב פון העלענא קלינאווסקא. אויף דעם פענסטער זענען געבליבען סמנים פון בלוט. זעהט אויס, אז די גנבים האבען זיך צובלו-טיגט די הענד ביים אויסשניידען די שויב.

„ווירטשאפט און לעבען"

ס'איז דערשינען דער נומער (6) 3 פון דעם צוויימאנאטליכען זשורנאל „ווירטשאפט און לעבן" מיט פאלגענדיגען אינהאלט:

ד"ר ש. ווישעוויאנסקי: די אינדוסטריאליזי-רונגס-פראבלעם און די אויפגאבען פון „ארט". יעקב לעשצינסקי: דער אונטערגאנג פון בעסאר-ביע. מ. קראל: די פראבלעם פון דער יודישער קאלאניזאציע אין ווייטען מזרח. ש. אדלער-רודעל: צו די ווירטשאפטס-פראבלעמען פון די יודען אין דייטשלאנד. ד"ר הערמאן פראנק: די יודישע קרע-דיט-קאאפעראציע אין אמעריקא. א. ר.: פון דער יודישער פרעסע. ביבליאגראפיע.

נעכטיגע רינג-קאמפען אין צירק

נעכטען האבען אין דער ערשטער פאר גע-קעמפט ארלאוו—קארנאץ אין באקס-קאמף. גע-זיגט האט ארלאוו אין דער פינפטער רונדע. אין דער צווייטער פאר האט האנקאווענקא בעזיגט ווינוראנ'ן נאך 6 מינוט. דער קאמף שטעקער-ברילא איז גע-בליבען אונענטשירען. דער קאמף שטעקער—פערע-סטאנאוו האט זיך פערענדיגט נאך 27 מינוט מיט'ן זיג פון שטעקער.

היינט קעמפען ברילא—פאשאף, ארלאוו—וויי-נורא (רעצידירענדער קאמף), פערעסטאנאוו—קארש און האַרקאווענקא—פיעטראוויטש.

פון יודישען טעאטער

די גאסטראלארען: וויערא קאניעווסקא, פאול ברייטמאן און מאקס ברין שפילען אין היגען יודי-שען טעאטער מיט גרויס ערפאלג.

מארגען, שבת בייטאג ווערט געשפילט „די יודישע שיקסע", אין אווענד — „רייזעלע פון יאפאן" מיט'ן אנטייל פון די ארטיסטען, פרויען: פאר-הערמאן, בעזמאן, נערה, מאכאראווסקא. ה"ה: האמ-בורגער, ראקאוו, א. אנד.

מיט'ן ארקעסטער פיהרט אן דער דיריגענט ל. זעלמאן.

פון די קינאס

אין קינא „לונא" ווערט איצט געגעבען דער דאפעל-פראגראם וועלכער בעשטעהט פון א פרעכ-טיג אויסגעשטאטעטער דראמע א.נ. „די ליבע פון א מוזיק-מיידעל". די דראמע שילדערט דאס הינטער קוליסען-לעבען פון די ניו-יארקער ביהנעס. די הויפט ראל אין דעם בילד שפילט די פערפיהרערישע שענ-הייט בילי דאוו, וועלכע רבעצויבערט אלעמען. 2) א קאמעדיע „די נעטין פון פראבעס", וואס שילדערט די איבערלעבענישען פון א אמעריקאנער אויף דעם אלימפ, מיט דעם בעליבטען און אונזער גרייכטען קאמיקער שארל מוראי אין דער הויפט-ראל.

אין קינא „קאסינא" ווערט איצט געגעבען דאס גרויסע און שעהנע דאפעל-פראגראם, וועלכעס בע שטעהט פון א דראמע און א קאמעדיע. 1) „מענש ווינדיג נישט" א קאמעדיע וואס שילדערט די אייפער-זוכט פון א פרוי, די אירעי און דער הומאר זענען אויסערגעוועהנליך. . 2) „פערשפילט לעבען", א דראמע וואס שילדערט דאס לעבען פון דער אמע-ריקאנער יוגענד אין דער קריזיס-צייט.

די אויספיהרער פון די הויפטראלען אין ביי-דע בילדער שפילען זעהר גוט.

אין „גראנד-קינא" ווערט געגעבען א ערשט-קלאסיגע דראמא פון א גרויסער ליבע און אפפער-רונג א.נ. „אומענשליך אויסקויף-געלד" (אדער „די משפחה פון מאראל").

דאס בילד איז א אויסערגעוועהנליכעס און איז ווערט צו זעהן. בעזיצט א גוטע רעזשי און שפיל, מצא די אויספיהרער פון די הויפט-ראלען, וועלכע ל-נען אין די הענד פון אזעלכע שוישפילער ווי קארמען קארטעלערי, קלעטע ברעסל און אנדערע.

אין „קאפיטאל" ווערט הייטער געגעבען „דאס לעבען און די צוקונפט פון דער פרוי". דאס האט א גרויסען ערפאלג. דער פילם איז א פאלקס-אויפ-קלערונגס-ווי ...סענשאפטליכער און ציהט צו גרויסע מאסע צושויער.

ראדיא-פראגראם

פרייטאג 12 יולי

5,25 ווילנא. שענקעוויטש און שעקספיר פארל. פון זיגמונט פאלקאווסקי 5,25 ווארשא: וויסענשאפטליכע עקספעדיציעס פארלעזונג פון דר. פעליקס בורדיצקי. 600 פויזען: נאכמיטאג קאנצערט. 8,05 ווילנא: דאס פלאנירען און איינ-ארדנען פון די שטעט, פארל. ארכיטעקט סטעפאן נארעמבסקי. 8,15 פויזען: „דאס לעבען פון דער ליניע און קאליר", פארל. א שווינארסקי. 8,30 ווארשא: סימפאנישער קאנצערט פון דער ווארשא-ווער פילהארמאניע (טראנסמיסיע פון שווייצער-טאל) 8,30 קראקא: אווענטען פון לייכטער מוזיק. 8,00 בערלין: טראנסמיסיע פון דייטשען טעאטער, אפערעטקע פון שטרויס. 8,15 שטוט-גארט: „דאס לעבען פאר'ן קייזער" אפערע פון גלינקא: 8,30 ציריך: „דעמערונג אויף סט. הע-לענא" פארטראג פון שווייצער 8,45 לייפציג: „דער טויט פון מענדא", פארטראג פון קורט העי-ניצקי. 9,20 לאנדאן: טראנסמיסיע פון סימפאנישן קאנצערט פון פאליטעכניקום 9,35 פאריז: „דאס לעבען פאר'ן קייזער", אפערא פון גלינקא. 9,40 שטאקהאלם: פארטאפיאן רעטשיטאל פון וועעד-ווארד.

שבת 13 יולי

6,00, קראקאו: אודיציע פאר קינדער „היינ-טער זיבענבערג", עווא שעלבערג. 7,20 קאטא-וויץ: פרעהליכע אידיליע. 8,00 פויזען: דאס לעבען פון דעם ביהנע פארל. פון רעד. קאזיראוו-סקי. 8,15 פויזען: דאס לעבען פון עקראן פארל פון סט. מאקאווסקי. 830 ווארשא: פאפולערער קאנצערט פון שווייצער-טאלין. 10,45 פויזען. ראדיאקאבארעט.

6,20 וויען: קאמעראל קאנצערט. 7,00 פראנקפורט: טראנסמיסיע פון געזאנג קאנצערט אין דארמשטאט. 8,05 וויען: „צעזאר" אפערעט-קע פון שטרויס. 8,30 האמבורג, וואלדמייסטער אפערעטקע פון שטרויס. 9,00 דאווענטרי: א בראמס אווענד. 9,10 קעניגסבערג. פארטעפיאן רעטשיטאל פון ערגבערט גראפע.

מעלדונגען

פראפ. פעראיין פון בעקלייד.-אינד. ארב. לאדזשער אפט. קאנסטאנטינער נ' 26.

אכטונג! פרעסער און אויספרעסער (מענער-מאגאזין)

שבת ד. 13 יולי 10 א זייגער פריה קומט פאר אין פעראיינס-לאקאל א בעראטונג פון פרע-סער און אויספרעסער (מענער-מאגאזין). קומט אלע ס'האנדעלט זיך וועגען זעהר וויכטיגע פראגען. די פאך-קאמיסיע פון מענער-מאגאזין.

הסתדרות „החלוץ-המרכז", צגלנינה 4.

אכטונג חברים—ות פון „החלוץ-המרכז"!

שבת דעם 13 יולי 8.30 אווענד קומט פ... א שיחת חברים א. ד. ט. „יציעות מארץ ישראל" אלע חברים—ות ווערען אויפגעפאדערט פינק-ליך צו קומען. דער ועד.

אכטונג שערער ארבייטער!

זונטאג ד. 14 ד. ח. פינקטליך 5 א זייגער נאכמיטאג קומט פאר אין לאקאל פון האנדוו... קער-קלוב פאלודניאווא 4, די אלגעמיינע גע... דונגס-פערזאמלונג פון שערער-פעראיין א בער... פון דער צייטווייליגער פערוואלטונג, וואלען ... א געזעצליכער פערוואלטונג, און פרייע פארש... גען, אלע מיטגלידער ווערען געבעטען צו קו... פינטליך, די מיטגלידער וואס האבען נאך ני... ערלעדיגט די ביכלעך, קענען נאך זונטאג פ... מיטאג ערלעדיגען אין לאקאל פון פעראיין פיו... קאווער 56. די צייטווייליגע פערוואלטונג.

קאמוניקאט פון „בר-כוכבא"

די מיטגלידער(ינס) ווערען אויפגעפאד... צו קומען אויף די טורן-שטונדען וואס קומען ... אין לאקאל פון ל.ט.ס.ג. זאקאנטנא 82, מ... און דאנערשטאג פון 8–11 אווענד.

יודיש טעאטער אין פילהארמאניע, נארוטאוויטשא 20

אונטער דער לייטונג פון א. בעזמאן.

5 לעצטע געזעגנונגס-פארשטעלונגען

פון דער בעריהמטער סובּרעטין און געזאנגס-ליבהאבער

ווערא קאניעווסקא

און פאול ברייטמאן

מיט'ן אנטייל פון מאקס ברין.

שבת, דעם 13-טען, זונטאג, דעם 14-טען, 9 א זייגער אין אווענד

אווענד-פרייזען: פון 80 גר. ביז 3 גילדען

די הערליכע שעהנע אויפפיהרונג! נייע געזאנג און טענץ!

ו. קאניעווסקא רייזעלע פון יאפאן

אין איהר קונסט-ראל אלס

אין 3 אקטען פון סיגאל. ראל „רייזעלע"—ו. קאניעווסקא; „ראבערט"—פ. ברייטמאן.

שבת, 4 נאכמיטאג צו ביליגע פרייזען פון 50 גר. ביז 2 גילדען

„די יודישע שיקסע"

אין 3 אקטען פון שאר. „פאלאשקע"—וויערא קאניעווסקא; „יוסף"—פ. ברייטמאן.

מאנטאג, ד. 15-טען, 9 אוו. צו ביליגע פרייזען פון 50 גר. ביז 2 גילדען

וו. קאניעווסקא אין איהרליבלינגס-ראל אלס

דאס הונ'דל אין 3 אקטען פון שטיינבערג.

הונ'דל—וו. קאניעווסקא, דוד—פ. ברייטמאן.

דינסטאג, דעם 16-טען, 9 אין אווענד פרייזען פון 80 גראשען ביז 3 גילדען

אונאפרופליך לעצטע געזעגנונגס-פארשטעלונג

רייזעלע פון יאפאן

אין 3 אקטען פון סיגאל. „רייזעלע"—וו. קאניעווסקא; „ראבערט"—פאול ברייטמאן. צום שלוס: א ראנדעוואו מיט וויערא קאניעווסקא

אונטערן נאמען: „ס'ווילט זיך!" אויסגעפ. פון וויערא קאניעווסקא מיט אנסאמבל

עס נעמט אנטייל דאס גאנצע פערסאנאל.

אדמיניסטראטאר: מ. ארנוואלד. מוזיקאלישער לייטער: ל. זעלמאן.

בילעטען צו בעקומען אין דער קאסע פון פילהארמאניע.

אכטונג! אווענד-פרייזען פון 80 גר. ביז 3 זל.; נאכמיטאג פון 50 גר. ביז 2 זל.

מוראדיגע באהן=קאטאסטראפע אין אמעריקא

5 באהן=בעאַמטע דער'הרג'עט. — וואַגאָנען אין פלאַמען. — אַ סך שווער=פערוואונדעטע פּאַסאַזשירען

ניו-יאָרק, 11 (אַטע) ביי קאַרניעג אין שטאַט ניו-יאָרק איז פאָרגעקומען אַ פורכטבאַרע באַהן-קאַטאַסטראָפע.

צוויי צוגען האָבען זיך צוזאַמענגעשטויסען דער לאָקאָמאָטיוו און 3 וואַגאָנען האָבען זיך אי-בערגעקעהרט און עס איז דאָרט אויסגעבראָכען אַ שרפה.

ביז איצט זענען פעסטגעשטעלט געוואָרען 5 אומגעקומענע באַהן בעאַמטע און אַ סך פערוואונ-דעטע פּאַסאַזשירען.

די פּאַניק צווישען די פּאַסאַזשירען איז געוואָרען זעהר שטאַרק, ווייל עס געווען שווער אַרויסצוראַטעווען די אומגליקליכע פון די ברע-נענדע וואַגאָנען.

דערטרונקען אַ אונטערוואַסער-שיף און 24 מענשען זענען אומגעקומען

לאָנדאָן, 11. (אַטע) די ענגלישע אַדמי-ראַליציע האָט פערלוירען יעדע האָפנונג צו ראַ-טעווען די אונטערגעגאַנגענע אונטערוואַסער שיף „ה. 47“, אין וועלכע עס זענען אומגעקומען 24 מענשען פון דער מאַנשאַפט.

היינט איז דער פאַנצער „ראדנע“ צוגעפאָה-רען צום אָרט פון דער קאַטאַסטראָפע, כדי צו עהרען די מאַנשאַפט, וועלכע איז אַזוי טראַגיש אומגעקומען.

ציוניסטישער בודזשעט

לאָנדאָן, 11 (י.ט.א. טעלעגראַפיש) די ציוניסטישע עקזעקוטיווע האָט אויסגעאַרבייט דעם בודזשעט אויפ'ן קומענדיגען יאָהר. דער בודזשעט בעטרעפט 750 טויזענד פונט שטערלינג.

פליה=רעקארד

ניו-יאָרק, 11. (ספ.) די אַמעריקאַנישע לופט-פליהער ריינהאַרדט און מענקעל האָבען איר-בערגעשטיגען מיט גאַנצע פינף שעה דעם לעצטען רעקאָרד פון לאַנג פליהען. זייערע לופט-רייזע איבער קעלאָן סיטי אין קאַליפאָרניען דויערט שוין 189 שעה. אין די צעטעלעך, וואָס זיי האָבען אַראָפגעוואָרפען פון זייער אַעראָפּלאַן, טיילען זיי מיט, אַז זיי האָבען בדעה זיך צו האַלטען אין דער לופטען נאָך אַ גאַנצע וואָך צייט. אַזוי אַרום וועלען זיי זיך האָבען גע-האַלטען אין דער לופטען מעהר ווי צוויי וואָכען.

רעזולטאט פון קאנגרעס=וואלען אין ליטע

קאָוונא, (יט"א) אין די וואַהלען צום ציוניסטישען קאָנגרעס האָבען בעקומען צו איין מאַנדאַט די אַלגעמיינע ציוניסטען, רעוויזיאָניסטען, ציוניסטען-סאָציאַליסטען, מזרחי, און „התאחדות“. די גרעסטע צאָהל שטימען האָבען בעקומען די ציוניסטען-סאָציאַליסטען. דעם צווייטען אָרט האָבען פער-נומען די אַלגעמיינע ציוניסטען און דעם דריטען—לינקע „התאחדות“.

אויך דער פראָווינץ האָט די מאַכט פערבאָטען די וואַהל-פערזאַמלונגען פון די ציוניסטישע גרופּי-רונגען.

נאך אלץ וועגען ארט פון דער ענטשעדיגונגס-קאנפערענץ

פּאַריז, 11. (ספ. טעל.) „עמאָ דע פּאַרי“ זאָגט זיך אַרויס מיט דער גאַנצער ענטשלאָסענקייט אַז דאָס אָרט פון דער אינטערנאַציאָנאַלער קאָנפערענץ וועט נישט זיין לאָנדאָן, נאָר לוצערן. דאַגעגען די „האַוואַס-אַגענטור“ טיילט מיט, אַז אין דעם ענטפער פון דער ענגלישער רעגירונג צו דער פראַנצויזישער וועט ענגלאַנד פאָדערען קאַטעגאָריש אַז די קאָנפערענץ זאָל פאָרקומען אין לאָנדאָן.

ענגליש = אמעריקאנער פערשטענדיגונג

וועגען בעגרעניצען בעוואפנונג אויפ'ן ים

לאָנדאָן, 11. (אַטע) דער הויפּט-דעלעגאַט פון אַמעריקא צו דער גענפער ענטוואָפנונגס-קאָנפערענץ אַמבאַסאַדאָר רזשובסאָן, וועלכער איז נעכטען געקומען קיין לאָנדאָן, האָט תיכף אָנגעהויבען שמועסען וועגען דער ענגליש-אַמעריקאַנישער פערשטענדיגונג בנוגע דעם בעגרעניצען די בעוואָפנונג אויפ'ן ים.

וועהרט די אַרבייטער צו פיהרען אונטערהאַנדלונגען מיט איינצלנע פירמעס.

אין סלאוואקיי צוואנג=זונטאג=רוה

בראַטיסלאַוואַ, (יט"א) אין סלאָוואַקיי ווערט איצט אָנגעפיהרט אַ שטאַרקע בעוועגונג פאַר איינפיהרען אין האַנדעל צוואַנגס-זונטאָג-רוה. די מאַכט פיהרט אַן אַנקעטע אין דער פראַגע, אָנ-פרעגענדיג פערשידענע פער-אינטערעסירטע אינ-סטיטוציעס און געזעלשאַפטען. אין פיל שטעט האָט זיך די מעהרהייט קריסטליכע אָרגאַניזאַציעס אַרויסגע-זאָגט פאַר איינפיהרען דעם צוואַנגס-זונטאָג-רוה. מען רעכענט, אַז אינ'גיכען זאָל אויך אַרויסגעגעבען ווערען אַ פעראָרדנונג אין דער ריכטונג.

עלעקטרישע בעלייכטונג אין רמלה

ירושלים, (יט"א) די רוטענבערג-עלעקטרי-ציטעט-געזעלשאַפט האָט אויסגעדריקט איהר גרייט-קייט איינצופיהרען עלעקטרישע בעלייכטונג אין דער קאָלאָניע רמלה. עס זאָלען דאָרט פערזעהן ווערען מיט עלעקטרישען ליכט הונדערט הייזער.

שטעל-פערטרעטער פון נציב-העליון ביי די שומרונים

ירושלים, (יט"א) בעת דער שטעלפערטרעטער פון נציב-העליון ה' לוק האָט די טעג געוויילט אין שכם, האָט ער פרייטאָג-צו-נאַכטס בעזוכט די ראָרטיגע שומרונים-שוהל. ביי דער געלעגענהייט האָט איהם דער כהן-גדול פון די שומרונים איבערגע-געבען אַן עקזעמפּלאַר פון אַ זעהר אַלטער תנ"ך אויסגאַבע.

12 מענשען אוועקגעקומען בעת א בענזין=אויפרייס

בערלין, 11 (אַטע) פון מאָסקווא איז מען מודיע, אַז בעת דער עקספּלאָזיע פון בענזין רע-זערוואואַר אין אָדעס, איז חרוב געוואָרען די גאַנצע גומי-פאַבריק. 12 מענשען זענען אומגעקומען דער היזק איז קאָלאָסאַל.

דזיערענדער שניידער - ארבייטער-שטרייק אין ניו-יארק

ניו-יאָרק, 11 (י.ט.א. טעלעגר.) אַ גרופּע אונטערנעמער האָט זיך געווענדעט צו די שטריי-קענדע שניידער אַרבייטער, אַז זיי וועלען נאָכגע-בען די פאָרדערונגען און די אַרבייטער זאָלען צו-טרעטען צו דער אַרבייט.

דער אויספיהרונגס קאָמיטעט פון די אַרביי-טער האָט דעם פאָרשלאַג אָפּגעוואָרפען און פער-

א נאציאנאלער יוד דארף נישט אפעלירען אין דייטש צום טשעכישען געריכט

פּראָג, (יט"א) דאָס העכסטע געריכט האָט פערעפענטליכט אַ געריכטס-בעשלוס, לויט וועלכען אַפּעלאַציעס אין דער דייטשער שפּראַך, וואָס ווע-רען אַריינגעטראָגען אין געריכט, דורך פּערזאָנען, וואָס אַנערקענען זיך צו דער יודישער נאַציאָנאַליטעט דאַרפען צוריקגעוויזען ווערען.

ווירטשאפטליכע פעראייניגטע שטאטען פון אייראפא

פּראָיעקט פון פראנצויזישען אויסערן=מיניסטער בריאן

פּאַריז, 11. (ספ. טעל.) די גרעסטע סענסאַציע פון די היינטיגע פּאַריזער צייטונגען איז די ער-קלערונג פון אויסערן-מיניסטער בריאַן, וועלכער האָט ערקלערט, אַז זיין ציל איז צו שאַפען ווירט-שאַפטליכע פעראייניגטע שטאַטען פון אייראָפּאַ. דעם פּלאַן פון אַ פעראייניגטע ווירטשאַפטליכע אייראָ-פּאַ, וועט ער שוין בעריהרען אויף דער נאָהענטער סעסיע פון דער פעלקער-ליגע, און ער וועט פאָדערען צונויפצורופען אַן אינטערנאַציאָנאַלע קאָנ-פערענץ וועגען דעם ענין. דער פּלאַן איז נאָך נישט גענוי דורכגעאַרבייט, נאָר דאָס וויכטיגסטע אין איהם איז דאָס אָפּשאַפען דעם צאָל צווישען נאַנצען איי-ראָפּעאישען קאָנטינענט.

געגען דער דאָזיגער ערקלערונג טרעט אַרויס זעהר שאַרף די רעכטע פּרעסע מיט „עכאָ דער פּאַרי“ בראָש, וועלכע שרייבט, אַז דער פּלאַן וועט האָבען זעהר טרויעריגע פאָלגען פאַר פראַנקרייך און איהר פערבינדעטע פעלקער, און וועט פיהרען צו דער העגעמאָניע פון דייטשלאַנד.

יודישע פרוי אפגעזאגט ודוי און איינגענומען סם

גראָדזיסק.

אַן ערשיטערנדען איינדרוק האָט געמאַכט אין גראָדזיסק דער אויסערגעוועהנליכער זעלבסטמאָרד פון דער זיבעציג-יאָהריגער בכבודער יודישער פרוי שרה שירלער, וואָס איז אַ מוטער פון צעהן קינ-דער און האָט אויך פיל אייניקלעך, איז געווען גוט בעקאַנט אין שטעטעל אַלס פערמעגליכע פרומע פרוי, וועלכע האָט זיך אויך פיל בעשעפטיגט מיט צדקה.

זונטאָג ביינאַכט איז שרה שירלער געקומען אַ-היים, האָט זיך פערמאַכט אין איהר צימער און האָט אָפּגעזאָגט וידוי. דערנאָך האָט זי אויסגעטרונקען אַ גרעסערע דאָזע עסיג-עסענץ. נאָכ'ן אויסטרינקען דעם סם, איז זי אַרויס פון איהר צימער, אין אַריין אין שטוב, וואו עס זענען געזעסען איהרע קינדער, און איז אויסרופענדיג: „קינדער. איהר האָט שוין נישט קיין מאַמען!“ — אַנידערגעפאַלען אויף דער ערד. אין שטוב איז פאַלד געוואָרען אַ טומעל, מען האָט אַרויסגערופען אַ דאָקטאָרין אָבער עס איז שוין געווען צו שפּעט. אין גרויס יסורים איז די זקנה אין איניגע שעה אַרום געשטאָרבען.

נעכטען איז פאָרגעקומען די לויה פון דער זעלבסטמערדערין. האַלב שטאָט איז נאָכגעגאַנגען נאָך דער לויה. דער משונהדיגער זעלבסטמאָרד פון דער זיבעציג-יעהריגער זקנה איז פאַר דער גאַנ-צער שטאָט אַ גרויס רעטעניש.

די רייזע פון לובאוויטשער רבי קיין א"י

אין צוזאַמענהאַנג מיט דער ידיעה, וואָס איז געבראַכט געוואָרען וועגען דער רייזע פון לובאַוויטשער רבי קיין א"י, מעלדעט מען פון קרייזען, וואָס שטעהען נאָהענט צום לובאַוויטשער רבי, פאָלגענדעס:

יעדעס יאָהר פלעגט דער לובאַוויטשער רבי פאָהרען בעזוכען זיינע קברי-אבות, איצט אָבער, ווען ער איז אויסער רוסלאַנד און קאָן אויף קברי-אבות נישט פאָהרען, האָט ער בעשלאָסען צו פאָה-רען קיין ארץ-ישראל און דאָרט בעזוכען די היי-ליגע קברים.

אגב וועט זיך דער רבי אויך אינטערעסירען מיט זיין ישיבה אין ארץ-ישראל „תורת אמת“ און וועט זיך דאָרט בעראַטען מיט די רבנים וועגען וויכ-טיגע יודישע אַנגעלעגענהייטען.

כעמיש-באקטעריאלאגישע לאבאראטאריע
מאגיסטער נ. שאן
פעטריקאווער 37, 2. שט. פראנט.
אנבאליטען פון שוט, אורין, לייכעך א. אא.
אורין-אנאליז - 4 זל.

נידערגעשלאגענקייט

פערקירצט דאָס לעבען, רופט אַרויס אַ גלייכגילטיגקייט אויף אַלע זוניגע לעבענס-זייטען און עס דערפיהרט ביז צו גאַנצליכער איינזאַמקייט. גוטער הומאָר געהט האַנד ביי האַנד מיט פולען געזונד. פאַרוואָס מאַטערט איהר אויף יעדען טריט אייער קערפּער און נערווען מיט די האַרטע לעדערנע זוילען? טראָגט גומי זוילען בערסאָן. זיי פער-זיכערען אַ שטילען עלאַסטישען גאַנג און דער-האַלטען דאָס פולע געזונד. טראָגען בערסאָן — איז געזונדהייטס-שוץ!
0678

קינא=טעאַטער
CASINO
היינט און פאָלגענדע טעג!
גרויסער דאפּעלטער פּראָגראַם! — 1 — גרויסער דאפּעלטער פּראָגראַם!
„פערשפּילט לעבען“
דראַמע געשאַפען אויפ'ן גרונד פון די מלחמה און איצטיגע צייטען.
— 2 —
„מאַן, זינדיג נישט“
קאָמעדיע אין 8 אַקטען אויפ'ן גרונד פון הייראַטס-קאָנפליקט.
אָנהויב 4 30 נאָכמ. אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' קאַנטאָר

LUNA

אנהויב 4.30 א זייגער נאכמיטאג. פרייזען פון די פלעצער פערקלענערט שבת און זונטאג פון 12 ביז 8 נאכמ. זיינען אלע פלעצער 50 גר. און 1 זל.

היינט און פאלגענדע טעג! I גרויסער דאפעלטער פראגראם!

„די ליבע פון א מיידעל" פון מוזיק-האל"

גרויסע אויסשטאטונגס דראמע אין דער הויפטראלע די רייצענדע BILLIE DOVE

II הומאר! געלעכטער! וויץ!

„די געטין פון רייץ"

אונגעוועהנליכע פאסירונגען פון אן אמעריקאנער מיט דעם בעליבטען און אונפערגלייכל כ' Charlie Murray

Grand-Kino

סימפאנישער ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' ר. קאנטאר. שבת און זונטאג פון 12 בייטאג פרייזן אויף 1. סעאנס 50 גר. און 1 זל.

היינט און פאלגענדע טעג! ריהרענדע עראטישע דראמע פון גרויסער ליבע און אפפערונג א. נ.:

אונמענשליכער אויסקויף

(פאמיליע אהן מאראל)

אין די הויפטראלען: **Carmen Cartellieri i Colette Brette**

אנהויב 5 א זייגער נאכמיטאג. אכטונג! פערקלענערטע פרייזען: III. פלאץ — 1 זל., I. און II. — 2 זל.

CORSO

היינט און פאלגענדע טעג! Elmo Linkoln i Fred Thomson טרעטען אויף צוזאמען אין דעם גרויסען פילם א. נ.:

דער דועל

אין א גאנץ נייער בעארבייטונג. סענסאצ. אוואנטורנישע דראמע מיט'ן אנטייל פון „זילבערנעם שפארבער". אויסער'ן פראגראם: א פארס. פערקלענערטע פרייזען.

WODEWIL

היינט און פאלג. טעג! סענסאציאנ. סאלאן-פילם א.נ.:

„די אקטריסע"

אין די הויפטראלען: Ewelina Holt, Bruno Kastner, Jan Lerch i N. Maroff

אויסער'ן פראגראם: א פארס. פערקלענערטע פרייזען.

ODEON

גרויסע דראמע וואס אילוסטרירט די געשיכטע פון א פער'משפט'ן א. נ.:

„קייטען"

אין די הויפטראלען דער ליבלינג פון דער וועלט **George O'Brien i Estella Taylor**

אויסער'ן פראגראם: א פארס. פערקלענערטע פרייזען.

צום ערשטען מאל אין לאדז! גרויסער פיזיאלאגיש-סעקסועלער פילם!

דאס לעבען און די צוקונפט פון דער פרוי

פילם אין שייכות מיט היגיענע פון פרויען-קערפער. וועגערישע קראנקהייטען. מאדע - אלקאהאליזם. די אויפנאהמען זענען געמאכט געווארען אין די אינסטיטוטען: אנאטאמישען, דערמאטאלאגישען, וועגעראלאגישער בערעטונגס-שטעלען, קליניק אין פראג. דער פילם, צוליב זיין בעלעהרענדען כאראקטער ווערט דעמאנסטרירט אהן מוזיק. אילוסטראציע. אנהויב אין געוו. טעג 5.30 נאכמ. שבת און זונטאג 2.30 נאכמ פאר קינדער און יוגענד איז דער איינטריט פערבאטען.

פרייזען פון אלע פלעצער זענען פערקלענערט - 1 זלאטי.

APOLLO

סימפאנישער ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' צ. קאנטאר

היינט און פאלג. טעג!! גרויסער דאפעלטער פראגראם!

1) דער ווילדער פון דער פיזשאמע

דער פילם אילוסטרירט די ראמאנטישע פאסירונגען פון אמע-ריקאנער מיליארדער'ס א טאכטער. — אין דער הויפט-ראלע: OLIVE BORDEN

די מאטראזען און די בלאנדינקעס

— אין די הויפט-ראלען: George O'Brien, Lois Moran

אויפפאדערונג.

אזוי ווי ה' י. בערמאן, פולנאצנא 25, וואוינט שוין 6 יאהר און צאהלט נישט קיין דירה-געלד און עס איז דא אויף איהם אן עקסמיסיע, דערביי וויל ער אויך נישט אויספיהרען דעם פסק-דין פון בית-הדין, ווארן איך איהם עפענטליך, אז אויב ער וועט נישט איינגעהען אויף צו נעהמען נאך צו 50 דאלאר און אויסצופרידיגען די דירה אין משך פון א וואך צייט, וועל איך געצוואונגען זיין די עקסמיסיע אויסצופיהרען.

דער פערוואלטער.

אויף גינסטיגע בעדינגונגען מעטאל-בעטען, שפאציר-וועגעלעך, מאטראצען: געבענטע, דראטענע אויך צו האלב, געמען „Patent" לויט מאס, וואש-מאשינען און וויגמאשינען קאס אמבולאנגמטען אין פאבריקס-לאגער DOBROPOL, Łódź Piotrkowska 73 w podw.

ספארט-צירק פלאץ דאמבראווסקי.

היינט קעמפען פאלגענדע פאר'ן:

גארקאוויענקא — שטיבאר

קארש — פערעסטאנאוו

דעצידירענדער קאמף ביז'ן רעזולטאט.

אויפ'ן פערלאנג פון בריל'ס'ן: ברילא — פאשאף

דעצידירענדער קאמף ביז'ן רעזולטאט.

ארלאוו -- ווייגורא

Dr. med. HENRYK BERGSON

פרויען-קראנקהייטען

האט זיך איבערגעצויגען אויף נארוטאוויטשא (דזיעלנא) 6 טעל. 10-26

POWRÓCIŁ

Dr. M. KOŁUDZKI

Spec. chorób wewnętrznych

32 ZIELONA 32 TELEFON 66-49

przyjmuje od 8–9 rano i od 8–9 wiecz. w Lecznicy „Zachodniej 27" od ½1–2 pp

Dr. med. NIEWIAŻSKI

ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט-קראנקה. בעהאנדלונג פון מענער - שוואכע.

אנדזשעיא 5, טעל. 59-40

עמט אן פון 8–10 פריה און פון 5–9 אווענד. עזונדערע ווארטע-זאל פאר פרויען.

קנה חכמה קנה בינה ואל תט מאמרי פי

אז דו דארפסט ערלעדיגען סאנדאווע זאכען, זאלסטו גלייך קומען צו לויפען אין ביורא

17 פיעטריקאווער 17

52 זאכאדניא 52

אז תלך לבטח דרכך

וויל אין ביורא ביי ה' מאנעלא ווערט גע-וויסענהאפט ערלעדיגט און געשריבען אלע סאנדאווע זאכען, ביטעס, קלאגעס, זאבעז-פיעטשעניעס אויף אלע שטעט אין פוילן, קארנע און ציוויל אפעלאציעס, אדוואקאציעס, אינטערוויזיעס, ספעציאליסט פון שותפות-אקטען, איבערזעצונגען אין אלע שפראכען.

מיט אכטונג

י. מאנעלא, פיעטריקאווער 17 דורכגאנג זאכאדניא 52.

LEKARZ-DENTYSTA

S. R. LIBERMAN

Cegielniana 46 צוריקגעקעהרט

עמפפאנגס-שטונדען פון 9 פריה ביז 2 נאכמיטאג

ביכער אויף ראטעס!

אלע ליבהאבער פון יודישען בוך האבען איצט א גוטע געלעגענהייט זיך איינצושאפען, אויסצאהלענדיג יעדע חדש קליינע ראטעס, די ווערק פון די יודישע קלאסיקער: מענדעלע, פרץ, שלום-עליכם, נאמבערג, ליוויק, אפאטאשו, גלאזמאן, רייזענס לעקסיקאן, וכרונות פון אב-קאן און אלע אויסגאבען פון די פערלאגען: „קולטור - ליגע", „בושואו", יאטשקאווסקי.

די 10 בענדער פון וושו; קריסטאף מיט'ן גוף פון סט. צווייג וועגען ר. ראלאן, וואס האבען ביז איצט געקאסט 52.50 זל. בעקומט מען איצט נאר פאר 22.80

בעמ.: יעדער, וואס קויפט בוכער פאר 10 זל. וועט בעקומען דאס בעריהמטע בוך אויף מערב—קיין נייעס פון רעמארק נאר פאר 1.50 זל.

בוכהאנדלונג נ. בערלינסקי

אלט-שטאט 12. לינקע אפיציע, 2-טער שטאק

טויזענטער

קראנקע אויף מאגען-קאטאר, אויפבלאזונגען, קראמפען, חיי-מאגען, אונפערדייליכקייט, אפעטיטלאזיגקייט, שלעכטע מאגען שוואכונג, האבען צוריק-געקריגען דאס געזונד, בענוצענדיג קריישטעצער פון דעם בעריהמטען אויף דער גאנצער וועלט ד"ר דיטעל, פראפעסאר פון יאגעלאנסקי אוני-ווערזיטעט. פאדערט די אגנצויספע בעלערענדע בראשורקע. אדרעס: LISZKI-APTEKA

געברויכט

א מעדעל

צום אויסשערען אין שטרימף-פאבריק וואסכאדניא 31, אפיציע, לינקס, 3. שטאק.

קאפיטאליסטען

וועלכע ווילען אנטייל נעהמען אין דער גרינדונג פון א קאאפעראטיוו-באנק, וועלכע זאל געשלאסען זיין שבת און יום-טוב ווערען געבעטען איהרע אדרעסען אונטער A. B. 10.000 אין דער אדמיניסטראציע פון דער צייטונג אפצוגעבען.

א געוויזענער לאנגיעהריגער

געריכט-סעקרעטאר

שרייבט אלערליי ביטעס, קלאגעס און פערזיכערונגען (זאבעזפיעטשעניעס). א ספע-ציאליסט אין אלע מיליטער-ענינים ערלעדיגט שנעל רעעל און ביליג

ב. מאז, פיעטריקאווער 10 וו. 18

אכטונג!

צו פערמיטען

1 צימער פארטער און 1 צימער און קוך אויך הויכע קעלערס גוטען צושטאנד פאבריקס-לאקאלען מיט עלעקטרי, צו פערקויפען פער-שידענע כלים פאר אויסארבייטונג פון שאקאלאדע צוקערווארג וואפלען, אויך מאלינע-עסענץ, עטיקעטען צו קארמעלען ביי ווראבלעווסקי.

נאוואמיעסקא 21.

צקיע-פילען

מיט דער מארקע גייסטליכער בע-קאנט פון יאהר 1602 העגלירען דעם מאגען, שיצען פון רעוומאטיזם, לע-בער-ליידען, נעמען דיקקייט, אס-מאטיזם, דאס קומען בלוט אין קאפ, שטילען די יסורים פון הע-מאראידען, רייניגען דאס בלוט און בא נטגונגען צו אבסטרוקציע — גינסטיג דורכרייניגנגס-מיטעל. צוגעבראכען 1 אדער 2 פילען א נאכט פרייז פון א שאכטעל 1.35. אויסשארבייטונג פון דער אפטיק

Karczewski, Tuszyński, Warszawa, Trębacka 4

צו פערלאנגען אין די אפטייקען און סקלאדען מיט'ן „גייסטליכען" (Zakonnik). 464

אבאנעמענטס-פרייז: אין לאדז — 5 זל. א חודש מיט צושטעלען א היים; אויף דער פראווינץ — 6 זל. א חודש; אין אויסלאנד — 8 זל.

פאר'ן אינהאלט און טערמינען די אנאנסען איז די רעד. נישט פעראנטווארטליך די אדמיניסטראציע איז אפען בייטאג און ביינאכט.

אנאנסען-פרייז: פאר'ן טעקסט—18 גר. פרייטאג און ערב יו"ט—24 גר. אין דער זייט 8 שפאלטען

אין טעקסט — 40 „ „ „ „ „ 60— „ „ 4 „

נאכ'ן טעקסט — 12 „ „ „ „ „ 18— „ „ 8 „

פאר א מיליטער-שאיה: מיניסטער דער שטאט 50 פראצ. טייערער. אויסל. 100 פראצ. טייערער. מעלדונגען—10 גר. א ווארט

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat" Spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg. Redaktor odpowiedzialny Ch. Kaufman.
Czcionkami i druk „Najer Folksblat" Piotrkowska 21.